

AURORA

házi almanach.

Alapítá

KISFALUDY KÁROLY.

Folytatják

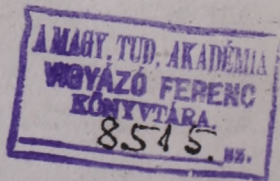
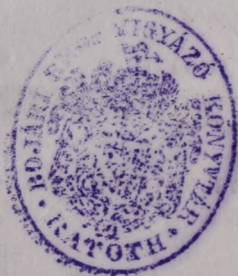
TÖBBEN.

1834.

PESTEN

Frattner és Károlyi Tulajdonos,
Úri utca 612.

Lehnhardt sc.

Phess pinx.

C. Frommel del.

A' PALIKÁROK.

A U R O R A

1834.

TIZENHARMADIK ÉV.

LIBRARY

1884

UNIVERSITY OF CHICAGO

1884
1885
1886
1887
1888
1889
1890
1891
1892
1893
1894
1895
1896
1897
1898
1899
1900
1901
1902
1903
1904
1905
1906
1907
1908
1909
1910
1911
1912
1913
1914
1915
1916
1917
1918
1919
1920
1921
1922
1923
1924
1925
1926
1927
1928
1929
1930
1931
1932
1933
1934
1935
1936
1937
1938
1939
1940
1941
1942
1943
1944
1945
1946
1947
1948
1949
1950
1951
1952
1953
1954
1955
1956
1957
1958
1959
1960
1961
1962
1963
1964
1965
1966
1967
1968
1969
1970
1971
1972
1973
1974
1975
1976
1977
1978
1979
1980
1981
1982
1983
1984
1985
1986
1987
1988
1989
1990
1991
1992
1993
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004
2005
2006
2007
2008
2009
2010
2011
2012
2013
2014
2015
2016
2017
2018
2019
2020
2021
2022
2023
2024
2025

RÉZMETSZETEK.

I.

PALIKÁROK.

Otto király megérkeztlével nyugodtan, rend és béke érkezének Görög-országba.

A' görög nem-rendes katonaságot, az úgynevezett Palikárokat, véletlenül éré vala a' jelenés. Veszteglésre kárhoztatva láták lelkeiket és testeiket a' munkálatok helyett, mellyekhez szokva annyi sok kedves évtől fogva voltak.

Még egyszer gyűlöngenek össze a' határszélen; leheverednek egymás mellé; 's hazájokba epedő pillantatokkal tekintenek vissza. A' legidősebbik közöttük dicsőségük utolsó emlékére mutat, hol kevesed magokkal néhány ezer Törököt verének vala meg.

Tekintete mindnyájának keserű és sötét, mint a' felhőkkel terhes ég; 's a' legkínosabb gondolat-tusakodás lebeg arczaikon: elhagyni a' szeretett hazát, 's a' gyűlölt Török-országba vándorolni.

for the press

E. Sauer del.

KORINNA A' MISENEI TENGERTOKON.

2.

KORINNA.

Romello egyike vala a' legbátrabb vezéreknek; 's di-
csőséggel esett el csatáji között a' hazáért. Hitvesét, Korin-
nát, leverte a' nagy keserűség; 's megháborodék elméjében.

A' misenei tengerfoknál ül most, mint máskor is minden
estve, a' legnemesebb lelkű asszonyteremtés, tündéresen öl-
tözködve, lantjával kezében, 's gondolatjaival a' távolban
's fennt az egekben, mellyek feje fölött zivatarosok, 's rész-
vét nélkül árváji iránt, kik körüle esengenek. Fájdalmaí
ollykor-ollykor énekben ömlenek ki; 's mélyen rázzák meg
hallgatójit lélekben és kebelben.

Torin de Cissé pinx.

J. B. Ponceau del.

NÁPOLY VIDEKE.

3.

NÁPOLY.

Hosszas távollétel után, végtére ismét közel vala utazónk Olasz-országhoz; 's közel vala szerelmeséhez. Édesen szorongatva lépék meg a' viszonzlás reményei; 's lelkének illetén állapotjában rajzoló vala Nápolyt.

Pusztá holt falak helyett magát az életet látjuk itt Pärthenope kikötőjében, 's feltűnhetik emlékezetünkben azon kor, mellyben e' városnak 's magyar hazánknek sorsaik olly szoros szövetségben állottanak egymással.

W. B. Woodbury.

In London, in 1841.

4.

CLAUDIA.

C l a u d i a menyegzője estvéjén: csillagok és hold ragyogásainál teremében, közel a' legédesebb remény tellyesedéséhez, mennyasszonyi öltözetben várá grófi jegyesét.

Nyílik az ajtó; 's atyja báró Y....'s testvérei Elíza és Mária, 's velök György az apród, jajveszékelve rohannak be; 's rebegik a' hírt, hogy a' gróf or-gyilkosok által öletett meg a' csarnokban.

Köz volt a' veszteség.

Joh. Lindor. grz.

Fr. Huber. gest. in Stahl. Wien. 1849.

5.

ELIZA.

Idő és vallás felejtették a' múltat; 's báró Y'... háznépe ismét nászreményekkel vala foglalatos.

E l i z a könnyü reggeli-öltözetben, 's virágokkal koszorúzva hajfürteit, lép be küszöbén. Kezében a' levél jegyesétől, az ohajtva várt; 's elragadtatva örömitől, forróan s zo rítgatja kebeléhez. Ah, jajdulva ejté ki kezéből később.

Örök lemondást jelente a' hitszegő; 's gyalázat és keserűség a' legveszedelmesebben rendítették meg atyjoknak egészségét.

Del. G. B. T. del. F. H. H. del. F. H. H. del.

6.

MÁRIA.

Haldoklásai között vallá meg báró Y . . . gyermekeinek , hogy apródja György természetes fja.

Mária elborzadott e' hírre.

György vala az egyetlen egy minden férfiak között , kiért epedett , 's epedett mint jegyeséért ; 's íme , legédesebb reményei egyszerre lőnek vala semmivé.

*

Religio uralkodott a' háznál ; 's Claudia , Elíza és Mária nemesen küzdöttek keresztül szenvedéseiken. De örökre szakadának el e' világtól ; 's rokonaik' leánygyermekeinek neveltetésükre szentelék napjaikat.

Még hajadonok mind a' hárman ; 's méltók , hogy arcaikban ismertessenek.

It is a very common mistake to suppose that the
only way to get a good result is to use a large
quantity of material. In fact, the best results are
usually obtained by using a small quantity of
material, and by using it in a judicious manner.

THEORY

The theory of the present investigation is based on the
assumption that the rate of reaction is proportional
to the concentration of the reactants. This is a
very common assumption, and it is usually found to
be true. In the present case, the rate of reaction
is found to be proportional to the concentration of
the reactants, and this is in accordance with the
theory.

NÉPARCZOK.

Az itt előforduló személyek közép rendből valók :
nemzeti physiognomiát talán csak ebben lehet találni.
A' beszélgetés többnyire életbéli, azaz, olyan mondásokból
áll, mellyeket az utazó helyben hallott. Magában értetik,
hogy az ismeretség mind a' IV esetben már jó előre hala-
dott; 's így a' kérdéses személyek egészen szívek szerint
szólnak.

I.

Greenwood Ur.

Az Asszony.

A' Kisasszony.

Az Utazó.

(London, Regent-Park.)

Utazó. Jó napot! Igen örvendek, hogy szerencsém van Kegyeteket itt találnom.

Greenwood. Jó napot, drága Uram. Hát hogy tetszik a' Regent-Park?

Utazó. Valóban felséges; szebb helyet nehéz találni. (az Asszonyhoz) Kegyed is szereti a' szabad levegőt?

Az Asszony. Minden bizonnyal. Ha már falun nem lehetek, legalább itt nézem a' zöld fát. Mi, Angolnék, úgy is eleget ülünk szobában.

Utazó. Talán azért vagyon olly különös szép színek.

Greenw. Volt e Kegyed tegnap a' Hide-Parkban?

U t a z ó. Nem voltam. Hallom, szörnyű sokaság volt kint.

G r e e n w. Már több embert is láttam ottan.

U t a z ó. A' Kisasszony is szokott ilyen nagy sétálásokat tenni?

K i s a s s z o n y. O, igen. Oda menni ugyan nem nagyon szeretek; de annál jobban ott lenni: főképen, ha leülhetek. Hát Kegyednek hogy tetszik fővárosunk?

U t a z ó. Felette jól mulatom magamat.

A s s z o n y. Talán még sem olyan jól mint a' Continenten? Az idegenek inkább szeretik Párist, mint Londont.

K i s a s s z. Sőt számos Angol is.

G r e e n w. Talán csak azok, kiknek jövedelmük szük. London és pénz! Ennél nem kell több a' világon.

U t a z ó. Még is meg kell vallanom: ugyan annyi pénzzel Párisban talán kellemesebben élni?

G r e e n w. Én nem szeretem a' Francziát. — Hát hallotta e már Kegyed Broughamot?

U t a z ó. Igen is; tegnap előtt. Megvallom, Canning jobban tetszett. Ő szívemhez is szólott: Brougham csak eszemhez.

Green w. Én részemről többet hajtok Broughamra. A' hol az ész munkálódik: ott jobb, ha a' szív hallgat.

Utazó. A' dámák, reményilem, másképen éreznek.

Asszony. Én nem értek a' Politikához. — Meddig mulat még Kegyed Angliában?

Utazó. Már eddig is el kellett volna mennem: de Londontul nehéz megválni. Kegyed még nem volt túl a' tengerszükön?

Asszony. Vagy igen: kétszer voltam Keletindiában. Második ízben leányom is velem volt: testvéremet látogattuk meg Calcuttában.

Utazó. Az igaz, hogy az Angolnék roppant utazásokat tesznek.

Green w. Tenger között fekszünk. Az Oceán az igazi országút minden felé.

Utazó. Azon tudok csudálkozni, hogy az Angolok a' mellett, hogy az egész világgal öszvekeverednek, még is olly igen megtartják eredeti személyességeket.

Green w. Annak az az oka, hogy karakterünk erős. Mi jóban, roszban állandók vagyunk.

Utazó. Talán csak a' jóban?

Greenw. Egyedül ezen állandó, erős karakter tévé Angliát olly naggyá. Egy nemzet épen olyan, mint az egyes személy. Karakter nélkül az ember nem is ember. Azért nem szeretem tenger szükön túl lakó szomszédinkat.

Utazó. Bocsásson meg! A' Francia nemellyben karaktert is tud mutatni. Gondolom, a' Tunnelt ott elkészítették volna, ha már egyszer belé fogtak.

Greenw. A' Tunnel nem hajt elegendő procentet. A' Francia csak nemzeti kevélységből folytatta volna a' munkát, minden ész nélkül.

Utazó. Ugy látszik, a' Francziáknál újabb időkben a' nemzeti karakter jobbra változott.

Greenw. Azt nehéz elhinni; mert a' nemzeti karakter a' helyezettől és éghajlattól függ: meddig ezek nem változnak, a' karakternek is ugyan annak kell maradnia. Julius Caesar a' maga idejébeli Francziát ollyannak festi, a' millyen az mai nap.

Utazó (az Asszonyhoz) Kegyed sem szereti a' Francziát?

Asszony. Minthogy férjem már kimondta érzelmét, nekem nehéz volna máskép gondol-

kozni: ámbár nem lehet tagadnom, hogy valahány Francziát esmertem, mind igen kellemes ember volt, és sok jeles férfi is volt közöttök; de az egész nemzetet általában nem szeretem.

Utazó. És a' Kisasszony?

Kisassz. Én engedelmes gyermek vagyok: szüléimmel tartok. A' franczia férjfiak még tűrhetők, hanem az asszonyok unalmasak: mert csak a' ruhát nézik, 's egyébrül nem beszélnek, mint Politikáról.

Utazó. Itt nem szeretnék Franczia lenni. Hát a' Magyarokról hogy gondolkozik a' Kisasszony?

Kisassz. Magoknál nagy a' hideg, ugy e bizony?

Greenw. Kőszenek meg' talán nincsen?

Utazó. Bocsánatot kérek. A' hideg épen nem olly irtóztató minálunk. A' nyár melegebb mint Angliában; a' tél kevésbé hidegebb; 's nem csak kőszenünk vagyon, de fánk is, a' melly nélkül Kegyetek itten szűkülkednek.

Greenw. Kereskedések nincsen; pedig az a' nemzet' lelke.

U t a z ó. Igen az Angolé. Moralis tekintetben, nem tudom, ha egy földmivelő nemzet nem állhat e magasabb polczon egy kereskedő nemzetnél. A' kereskedés talán felette nagyon neveli az egoismust. Azonban nálunk is gyarapodik a' kereskedés.

Green w. A' tengerből nem sok jutott Kegyeteknek. 'S a' nélkül a' kereskedés csak álom.

U t a z ó. A' Duna sokat segíthet rajtunk. (az Asszonyhoz) Kegyed ma estve nem fogja látni Miss Stephenst a' Covent-Gardenben?

A s s z o n y. Ritkán megyünk játékszínbe.

U t a z ó. Azt tapasztaltam, hogy a' Párisiak sokkal jobban szeretik a' játékszínt, mint az idevalók. Azért is van Párisban két vagy háromszor annyi theátrum, mint itten.

Green w. A' Francia csak oda való: ő egész életében komédiát játszik.

U t a z ó. Jó, hogy Francia nem hallgatodzik: már ezért vérnek is kellene folyni. De most jut eszembe, hogy már Chandoshousban kellene lennem. Holnap délután lesz szerencsém udvarlásomat tennem.

Kisassz. Talán hallotta hogy Ryan Bety is nálunk lészen?

Utazó. Csak a' Kisasszony ne maradjon el. Lesz szerencsém mindnyájokhoz. (el.)

II.

Durfort Ur.

Az Asszony.

A' Kisasszony.

Az Utazó.

(Páris, Tuileriák kerte.)

Az Asszony. Ah, — Kegyed is itt van?

Utazó. Jó napot! Hogyan vannak?

Asszony. Szinte jobban érzem magamat, hogy emberek között vagyok. Egész délelőtt otthon valék 's egykevéssé szenvedőleg.

Utazó. A' fris levegő legjobb orvos. A' nyarat nem tetszik falun tölteni?

Asszony. Nem tudom reá bírni férjemet.

Durfort. Épen ellenkezőt higyen. Feleségemnek vagyon mindig panasza a' falusi élet ellen.

A s s z o n y. Hiszen az igaz, hogy itt is lelni zöld fát és árnyékot; — falunkra rettenetes későn érkeznek az ujságok.

U t a z ó. Most pedig, az igaz, sietni kell az ujsággal; mert hamar ósággá válik. A' Kisasszony is többre becsüli a' Tuileriák kertjét a' falunál?

K i s a s s z o n y. Én nagyon szeretek ide jönni és járkálni; csak az ülést unom itt a' székeken.

A s s z o n y. Kegyed itt marad a' nyáron által?

U t a z ó. Angliába készülök, de Párist is szeretném magammal elvinni.

A s s z o n y. Istenem, be nagy feltételei vagynak!

D u r f o r t. Azt mondják, London nem a' legkellemesebb város az idegenekre nézve: az Angol igen magáratartó.

U t a z ó. Egyvalaki azt mondta, hogy az Angol általjában olly feszes és unalmas, mint a' megnyirbált fa a' franczia kertben: a' franczia nép pedig olly kellemes, mint egy angol kert.

A s s z o n y. Megvallom, ámbár az egész nemzetet általjában nagyra becsülöm; de a' világon semmit sem találok olly unalmasnak és nevetségesnek, mint egyes Angolt.

Durfort. Bretagneban egy hajóslegényről, ki jó uszó volt, azt beszélték, hogy már hét embert szabadított ki a' vizből, és azon felül egy Angolt.

Kisassz. 'S millyen furcsán öltöznek az Angolnék! Majd meghalok nevettemben, mikor a' kis kutyánk mindegyiket megugatja. Az Angolnéra az utszának másik végén is reá lehet ismerni.

Asszony. Az igaz, garderobejok minden képzeletet felülmul.

Utazó. Itten felette sok az Angol. Ugy látszik, szünik lassanként az egyetlenség a' két nemzet között.

Durfort. Meglehet; de azt tartom, a' barátság csak a' két Kabinet között áll fen: a' nép nem sokat tud felőle; 's két vetekedőnek nehéz is megegyezni. Azon felül ők azért haragusznak reánk, hogy gyermekeink őket kinevetik; mi pedig azért nem szeretjük őket, mert irtóztató büszkék. A' Franczia nem szorul senki kegyelmére.

Asszony. Az Angol csak magárul tud beszélni: őneki csak pénz kell; a' Francziának csak szabadság. Hát jár e Kegyed gyakran a' Követek kamarájába?

U t a z ó. Tegnap is voltam. Az öregebb Dupin igen fényesen szólott.

A s s z o n y. Constant Benjamins még is inkább hallgatom. Azon megtetszik, hogy pallérozott asszonyi társaságban élt. Dupin papirosmoly, nem egyéb.

D u r f o r t. Kegyeteknek is van Constitutiójok, a' mint a' minap mondta: hát ott szabadon beszélnek e? és magyarul? A' német nyelv igen keménynek tetszik; talán a' vele atyafiságos nyelvek is olyanok?

U t a z ó. A' magyar nyelv nincsen vele atyafiságban.

D u r f o r t. Jól tudom; de a' szláv nyelvek is durvák lehetnek?

U t a z ó. Nyelvünk azokkal sem rokon.

D u r f o r t. Az Istenért, hát már micsoda nyelvhez hasonlít? Hihetőleg a' törökhöz?

U t a z ó. Ahoz sem annyira, mint a' Fin nyelvhez.

A s s z o n y. Szeretnék valami magyar szót hallani. Hogy mondják „*le soleil*?”

U t a z ó. Nap.

Asszony. Nappe! ah, micsoda zavar! Nálunk az abroszt jelent, az asztalra.

Kisassz. Hát a' *coeur*?

Utazó. Szív.

Kisassz. Szív, szív; — épen nem csunya. A' francziában az r betű a' szót keményebbé teszi.

Durfort. Ugy látszik, leányom nem szereti a' szívet, ha kemény.

Asszony. Vagyon e magyar theátrum?

Utazó. Igen is vagyon; de, megvallom, ebben még nagyon hátra vagyunk.

Durfort. Már hát Kegyeteknél nem jó helye volna feleségemnek.

Kisassz. De vallyon nagy e a' hideg magoknál?

Utazó. Az országnak nagyobb része csaknem egy forma éghajlat alatt van Páris városával.

Kisassz. Hát Petersbourg messze van e még oda?

Utazó. Kurir 14 nap alatt megy oda Párisból; mitőlünk pedig 10 nap alatt.

Asszony. Lehetséges ez? Jár e magokhoz franczia ujság?

Utazó. Igen is, a' Gazette de France.

Asszony. Nagy Isten, csak az? Hát mit olvasnak az emberek?

Utazó. Magunknak is van literaturánk, 's német és francia könyvet is sokat látni; az újabb francia írók közül főképen Hugo Victor és Lamartine.

Asszony. Nem rossz az izlések.

Utazó. Mi többet gondolunk más nemzetekkel, mint sem azok mivelünk. De már most engedelmet kell kérnem —

Asszony. Tehát hat órákor lesz szerencsénk.

Utazó. Részemről. — Szolgájok.

III.

Holler Ur.

Az Asszony.

A' Kisasszony.

Az Utazó.

(Bécsben, a' Prater.)

Utazó. Örvendek, hogy szerencsém van —

Holler. Jó, hogy itt találom. Együtt mehetünk a' Wurstlpraterbe. Volt-e már ott?

Utazó. Igen is, voltam; de nem olly jó társaságban.

Asszony. Igen galant. Tegnap Hietzingben valánk. Kár, hogy nem volt kint. Azt a sokaságot kellett volna megnézni.

Utazó. A' régiségek Kabinetjében valék délelőtt; 's ott igen elfáradtam.

Asszony. Ugyan hogy' mehet oda, még pedig most a' melegben; és talán sok lépcsőn kell feljárni? Még én nem voltam benne.

Utazó. Midőn az ember állandóul itt mulat, az effélének megnézését napról napra szokta halasztani.

Asszony. Igaz. Aztán megvallom, az a' sok régi holmi nekem nem is igen érdeketes. Leányom már volt benne, Prágában lakó testvéremmel.

Utazó. Hát hogy tetszett a' Kisasszonynak?

Kisasszony. Igen jól; csak hogy nagyon is sok a' ritkaság: az ember nem éri végét.

Holler. Bezzeg a' Práter Alléet nem sokkalod, ugy e?

Kisassz. Igaz, hogy én nagyon szeretek ki sétálni, de még az ülés is mulatságos.

H o l l e r. Az utóbbi talán csak akkor, ha enni adnak az embernek.

A s s z o n y. Azt a' Dámát nézze amott! Ugyan fel van menydörgőzve!

H o l l e r. Ollyan, mint egy festékes katulya: egy szín sem maradt el róla.

K i s a s s z. Falurol lesz, bizonyosan.

U t a z ó. Az igaz, hogy a' Bécsi fejeznép gyönyörűen öltözik. A' nem idevalót mindjárt megismereni. Amott megyen egy hazámfija, egy magyar ember.

H o l l e r. Csak azt a' bajuszt ne viselnék.

A s s z o n y. Nekem meg éppen az tetszik legjobban. A' magyar Gárda még szebb volna, ha bajuszt viselne.

K i s a s s z. Már most sok bécsi Urfit is látni bajusszal.

U t a z ó. Lassanként hozzá szoknak a' bécsiek a' Magyarokhoz.

H o l l e r. Főképen, ha sok pénzzel érkeznek Bécsbe. Bizony pedig, bocsásson meg, nem ártana hazafijainak, ha sokat járnának fel: egy kicsint pallérozódnának.

U t a z ó. Igazság. Először Bécsbe, azután tovább: hogy még inkább pallérozódniának.

H o l l e r. De mikor a' nyelvet sem tudják jól.

U t a z ó. Járatlanság a' nyelvben néha ügyetlenebbnek, sőt durvábbnak láttatja az embert, mint a' millyen valóban. Sok Német épen olyan rollét játszik Párisban, mint némelly Magyar Bécsben; hanem a' Franczia engedékenyebb az illyen rossz Acteur iránt, mint a' bécsi község.

— Hát Kegyednek hogy tetszik a' magyar nyelv?

H o l l e r. Menjen! Az a' sok „teremtette.“

U t a z ó. Majd olyan keményen hangzik mint a' bécsi „szakriment.“

A s s z o n y. Ej, be gonosz Kegyed! Minap egy szép asszonyt hallottam magyarul szólni. Igazán, nem hangzott csunyául.

H o l l e r. Szép asszony szájában minden nyelv jól hangzik. Próbálnál csak te egyszer magyarul beszélni: majd akkor látnók.

A s s z o n y. Mit mond Kegyed ehhez? Ez tud ám hízelkedni. Hazafijait ide küldje iskolába.

U t a z ó. Házasság jele; nem egyéb.

H o l l e r. De már most le is ülhetnénk. Nem tudom, szomjan vagyok e inkább, vagy éhen?

de szinte nem jól érzem magamat üres gyomrommal. Talán Józsefhez menjünk, hol mult vasárnap azt a' jó csirkét ettük?

Asszony. Ott a' saláta igen rossz volt; az olaj semmit sem ért.

Kisassz. Társaságunk sem volt legjobb. A' vadembert Heimbergerék tegnap nagyon dicsérték.

Holler. Próbáljuk meg.

Utazó. Énnékem részemről haza kell mennem.

Holler. Ne tréfáljon; csak eljön velünk egy kis ozsonnára.

Utazó. Alázatosan köszönöm. Hat órákor Hammer udvari tanácsosnál kell lennem.

Holler. Ne gondoljon vele, akár Hammer, akár Schlegel. Jöjjön most a' zöldfához. Azután a' Leopoldstadta mehetünk; lózsink vagyon.

Asszony. Rajmundot meg kell nézni. A' „Menschenfeind“ fő rolléja!

Utazó. Megvallom, nem igen szeretem a' darabot.

Asszony. Talán magoknál látta, oda lent; azt itt kell megnézni.

Utazó. Itt láttam két ízben. De szinte azt lehet mondani a' darabról, a' mit az egyszeri

Török a' tournierról mondott: hogy, tudniillik, tréfának nagyon is komoly; komoly darabnak pedig nagyon is tréfás.

Asszony. Már hát a' Magyaroknak is török izlések van. Rajmundhoz nincs hasonló. Férjem mindég azt mondja: csak egy Bécs van a' világon, és csak egy Rajmund.

Utazó. Azt nem is lehet tagadni.

Kisassz. Holnap „Kabale und Liebe“ lesz a' vár-theátrumban.

Holler. Majd lesz megint sivalkodás. Sirásért nem örömetst fizetek: azt ingyen is kapni. Csak jöjjön most velünk.

Utazó. Ha megengedik, majd későbben teszem udvarlásomat a' lózsiban.

Asszony Jó, hát bizonyosan elvárjuk.

Utazó. Lesz szerencsém. Alázatos szolgájok.

IV.

Peregi Ur.

Az Asszony.

A' Kisasszony.

Az Utazó.

(Pesten, a' város erdeje.)

Utazó. Ah, — itt is van szerencsém Nagyságtokhoz?

Peregi. Ide czepeelt feleségem.

Utazó. Nagyságod szereti a' város erdejét?

Asszony. Már hiszen Pesten úgy sem lehet máshová menni. Nagy bajom van mindég Urammal; még a' leányom sem igen szeret kijönni.

Kisasszony. Az biz igaz; nem sok mulatást látlok sem a' kijövetelben, sem az itt mulatásban.

Utazó. Már így sok a' baj. Hát a' czifra népet nem szereti nézni a' Kisasszony?

Kisassz. Hiszen jobbára holmi Schuster, Schneider. Csak szebb a' bécsi Prater. Tavaly, mikor Bécsben voltunk —

Peregi. Ejnye, ne kezdj már megint belé, abba a' bécsi históriádba. — Ugyan jó négy ló ez itt abban a' hintóban. Valljon kié lehet?

Asszony. Már kié volna? Gerencsiéké; nem másé. Már ők csak négyesben járnak; pedig attyok kettővel is beérte. Csak az a' nagy parádé!

Peregi. Lássák; az ő dolgok. Hát mi ujság van oda fent, Domine Spectabilis?

Utazó. Tudtomra nincs semmi nevezetes. Táblabíró Ur nem olvas ujságot?

Peregi. A' Jelenkor, mondják, furcsákat ír. De biz én restellem azt a' sok „jelenleget, kellőleget“ benne. Már én csak nem tanulok másképp magyarul, mint a' hogy' tudok.

Utazó. Csekély ítéletem szerint minden nyelvben történtek újítások; sőt minden szónak kellett valaha ujnak lennie: majd hozzájok szokunk lassanként.

Peregi. Nem lesz abból semmi, Domine Spectabilis. Napról napra inkább utálom.

Utazó. Hát Nagyságtok megegyeznek e az újításokkal?

Asszony. Már magam is csak jobban szeretem a' régit; — de a' leányom megérti az újat is.

Peregi. Igen bizony, ha Rápóltý Náczi megeksplikálja neki.

Kisassz. Oh, édes atyám, biz' én a' nélkül is megértem. Még édes atyámnak is tettzett Szenvey verse, melyet tegnap olvastam.

Peregi. Jól van már, no. Szinte nem szeretném, ha leányom nagyon bele tanulna az új versekbe.

Asszony. Bizony a' ház körül is kell forgolódni. Konyhában nem sokra megy az ember akár millyen verssel is.

Peregi. Igaz! Hát a' pesti állóhíd felől mit hallani?

Utazó. A' dolog lassan érik, mint a' jó gyümölcs: de csak van reménység.

Peregi. Nem lesz abbul semmi, Domine Spectabilis. Télen sok a' jég; hijjába: a' pénz meg' nyáron is szűken van. A' gabonának nincs ára. Azon kellene előbb segíteni: ott a' bökkenő.

Kisassz. Arról is beszélnek, hogy Pesten magyar játékszínt fognak építeni?

Utazó. Magam is hallottam valamit felőle. De azzal is úgy vagyunk, a' mint látszik, mint sok más dologgal: csak akkor ohajtjuk, mikor nincs; a' mikor van, nem sokat gondolunk vele. Pozsonyban az ország gyűlése alatt kevés köve-

tet láttam a' magyar játékszinben: a' német pedig tele volt.

Peregi. Nem is lesz abbul semmi, Domine Spectabilis. A' magyar beéri theatrom nélkül is. Hadd komédiázzon a' Német.

Utazó. Sokan máskép gondolkoznak. — Mikor tetszett kint lenni Sebesden? Már erősen készülnek a' Restauratióra, a' mint hallom.

Peregi. Belényesi Pali török szakad Vice Ispány akar lenni.

Asszony. Már pedig Péter bátyám csak több ember. Hiszen nem azért mondom, hogy bátyám: de az attya is Vice Ispány volt. Édes anya nagyanyámmal unoka testvér volt: a' feleségével is sógorságban vagyunk; mert hát az ő testvére az én testvérnénémnek sógorasszonnyával — — hogy is van?

Peregi. Jó, hogy belé botlottál! Hosszú historia vált volna belőle. — Bizony nékem Belényesy szinte jó emberem.

Asszony. Már csak Rápóltý Náczt tennék valaminek. Nagyon iparkodik az ifju; mindég olvas.

Peregi. Igen bizony, az Allgemeinét, meg' az affélét: azokból nem tanul magyar törvényt.

SZŐLŐTŐ ÉS MUNKÁS.

Sírva fakadt a' szőlőtő, midőn metszője csak alaprügyeit hagyá meg. De, tudod e, miért cselekszem ? szól a' munkás. Akarom, ne jócskán teremj ; de jócskát.

**PESTEN ÉS KÖRÜLE,
HÁRMAN.**

ERSTEN ES KORLE

HARMAN

E L S Ő.

1828 és 1829.

I.

Tizenhárom esztendő óta nem láttam vala Pestet. 'S melly változásban láttam most; 's leginkább a' művészet' tekintetében!

Akkor egy Olasz árula geographiai abroszokat, 's némelly semmi vagy kevés becsű rézmet-szeteket: most négy bolt előtt vannak kifüggesztve a' legszebb réz és kőmet-szetek, 's nem csak por-trék, hanem historiai darabok is, mint péld. a' Horace Vernet által festett 's Jazet által hán-yott munkában dolgozott A r c o l e; mellyben gondolat és elrakás és rajzolás gyönyörűek, csu-dálást érdemlők. Mit adnék érte, ha nemzetünk vitézeinek valamelly nagy tettét így festhetném! Irigylem Vernet sorsát: nem, mikor mívét csu-dáltatni látta; hanem, mikor azt dolgo-zá. Ő is győze Arcolenal; mert festette a' győzedelmet.

A' portrék közt leginkább becsülöm a' Canningét, a' mint egy levelet tart jobbjában, és a' X. Károly királyét vonásos munkában. Lichtl, Tomala, Miller és Conzi valóságos jóltevői a' nemzetnek, hogy darabjaikat az utczára függesztik: az által lángot lobbantanak a' gyúladható szívbe, 's a' művészet' szeretete terjed. — A' vásárok alkalmával idegen képárosok is jelennek meg, 's igen szép, igen drága darabokkal: de a' kiket jó kikerülni. Egy nyomtatványát Raphael transfiguratiójának Morghen Raphaeltől egyik nap ötven, más nap hatvannégy aranyon tartotta. Rendes képárosnál mindennek szabva van ára. Ócska képeket az egyiktől igen jutalmasan és igen jókat vettem. De itt egy intést. A' ki nem ért a' dologhoz, ne vásároljon értő tanácsa nélkül, és soha ne vásárosoktól: vagy drágán adják, vagy rossz darabokat.

Napoleonnak egyiptusi utazását, az igen nagy táblákra nyomtatott metszésekkel, Gróf Teleki József Urnak bibliothecájában, a' Voyage pittoresque en Sicile-t Vigyázó Urnak gazdag gyűjteményében vala örömem látni. Egy példánya az elsőbb munkának háromezer forint. Szép gyűjte-

ménye van Kisfaludy Károlynak is mind olaj festékben mind metszésben; 's ő nem csak ír, hanem festeget is. Nála láttam egy nagy táblát: kinézés a' tengerre, Rebelltől, a' bécsi galéria directorától, egy vad vetésű hegygel; 's másolatban Spinoza' arczképét. Szent Benedek! mint irígylem szerencsédet, hogy illy művészt kapál. A' fej sokat emlékeztete a' Vay Józsefére: noha a' vonások, egyenkint tekintve, nem hasonlítanak. 'S szavam közönséges javalást találta.

Mostani Uralkodónk' képe fő dísze a' Pest vármegye' gyűlési palotájának Krafftól; 's én is úgy hiszem, hogy fejedelmünk itt hívebben van eltalálva, mint minden egyéb festésben vagy rézmetszetben, mellyet ismerék. Melly kár, hogy a' vármegye feje mentében 's veres dolmányban és nadrágban kíváná azt, és nem Szent István' Rende' talárisában, a' mi mind méltóságához inkább illett, mind alkalmat adott volna a' művésznak, hogy a' redőlésben mutassa ki magát. Krafft festé egykori helytartónkat Albert herceget is, 's ezt is feje mentével, ezt is görbe térddel, melly a' szemnek fáj. Mostani nádorunkat Stunder festette; 's mind arczbán mind állásban

igen rosztól: a' másik főherczeg nádorunk jobban; de a' színek elfeketültek egészen. Itt Wesselényi Ferencz, megyszín bársony dolmányban, veres nadrággal, itt herczeg Eszterházy Pál (ennek neve tévedéssel iratott atyja képe alá a' Kassai Minerva' egyik kötetében — Pál nem viselt szakalat, a' szakálás szép fej Miklósé); itt a' békekötő Pálffy János, duelluma óta nem huszár generalis többé, egy iszonyú allonge-parókában; itt a' Pálffy Miklósé (Salistól) csuda világításban, 's a' Batthyáni Lajosé, mellynek legalább arcza igen szép (ha szemem jól kapta fel a' manírt, Meynestől). Mit nyerne a' hon' historiája, mit nyernénk a' művészet' tekintetében, ha minden gyűlési palotáinkat illy képek ékesítenék! A' kisebb palotában Gróf Barkóczy Ferencz abaúji főispány képe áll, ki e' megyét mint főispányi helytartó igazgatá: Krafftól ez is; 's felette híven, felette szépen.

Gróf Széchenyi Ferenczet Ender festette a' Muzéum számára, híven és szépen. A' kép mutatja a' nagy, a' nemes lelkű embert; 's mutatná, ha nem tudnók is, kit mutat. Csak a' tudományos attributumokat szeretném körüle kevésb-

szemben. Ha a' kép felelevenednék, ki nem tudna lépni ezek miatt.

Zrínyi Miklós és mostani Uralkodónknak budai koronáztatása az universitásnak egy nagy szobájában tartatik. Az utóbiakban Krafft el nem kerülheté a' monotoniát; de ügyességét megbizonyította: az elsőbb jobb, mint lipcsei ütközete.

Fáy ebédre hívott. Elvalék ragadtatva, midőn itt látám meg egy diétai követ barátomat, kinek jobbját Emil fiam fejére nyomám; de kibontakoztam ennek karjai közül, hogy magamat olly férjfi karjaiba vethessem, ki külföldön is fényt, 's nagy fényt vona a' magyar névre, a' ki Canovának megnyerte barátságát — F e r e n c z y karjaiba. Egyike vala legfőbb óhajtasimnak, 's még midőn egymásnak Romába és Romából iránk, hogy a' honnak ezt az örök díszét megláthassam valaha; 's íme meglön, a' mit két esztendő előtt reméleni még nem mertem.

Graphídiona a' múzeumban áll. Lehet e jobb gondolat, mint az volt, hogy a' kezdő művész a' művészség kezdetét dolgozza? A' leány jobb térdével a' tenger' füvényébe hajlik le, 's eltelve a' kedvelt ifju képével lelkében, annak profilját

vesszejével a' füvénybe rajzoló; 's most feleszmél, hogy őt a' szerelem melly találmányra vezeté. A' felső test ruhátlan, hogy a' termet bájai látathassanak, az alsó szép vetésekben van elfedve. Gyönyörű kis teremtés; 's érdemli, hogy ujom a' köre nyomja csókomat.

Dolgozójában áll gipszmodellben István, a' protomartyr, már térdeire rogyva, feltekintve az egekbe, 's felnyújtván oda jobbját is, 's magát megadva várván kövezőjítől nem a' halált, hanem a' halál pálmáját. Gipszben áll még azon dolgozása is, melly a' Váli templomot fogja ékesíteni: egy ifju leány összetapasztot tenyereivel emelkedik fel a' földről az egek felé, 's egy gyermek génius mellette táblát tart, mellyre Ürményi József neve van felírva. Szép képe a' föld' gondjain túl emelkedett gyermeki ártatlanságu 's tisztaságú léleknek.

Gróf Károlyi Istvánné született Gróf Dillon Georgina sírköve márványban készül. Ez a' minden testi és lelki szépségekkel gazdagon megáldott angyalasszony halva fekszik, bevonva fátyolával; 's hozzá méltó férje a' legmélyebb keserűség nyugalmaiban ül lábainál, lehajtván

homlokát jobb tenyerébe, idealis öltözetben. A' basrelief Foltra fog vitetni a' Megholt sírja felibe.

A' büsztök közül legnevezetesebbek a' cardinalis primás Rudnyayé, a' két ország-birája Ürményi és Gróf Brunszvik Józsefeké, generalis Beckersé, a' szép athléta Gróf Sándor Moriczé, és a' Marczibáni Asszonyságé. — Ferenczy tűzzel, kedvvel, szerelemmel dolgozik; 's mívein el van öntve a' plastica bájos nyugalma. Kár, hogy a' fejér márvány' keresésével olly sok időt veszte, míg végre azt Krassó vármegyében találta fel, honnan igen nagy darabokat is vehet.

Heinrich Ur, kereszt neve Thugut, Budán vőn lakást, pártfogolva a' minden jót és szépet becsülni tudó Gróf Brunszvik ház és annak tiszteletet érdemlő Theréze által, ki maga is fest. Egy nagy táblán adá lábszáriglan Gróf Brunszvik Ferenczet, a' házassági boldogság' nyugalmaiban grouppirozván össze a' Grófot és hitvesét; magát medvével prémzett sötétes kék fel nem öltött mentében, a' Grófnét carmoisin bársony öltözetben fátyollal. A' kép közelről nézőnek is van dolgozva, nem azon világitásban, mellyet Krafft ad a' császárárn; 's ha valami, ez érdemli a'

csudálást a' két városban. — Engem Heinrich olajban, Ferenczy márványban dolgozának; 's ez a' két barátom nekem halhatatlanságot ada.

Kis-Solymosi Simó Ferencz nagy szerencsével festé Döbrentei számára Gróf Teleki és Dezsőffy Józsefeket, Himfyt, Horvát Endrét, Virágot, Berzsenyit, Báró Wesselényi Miklóst, Gróf Mailáth Jánost, Gróf Gyulai Lajost, és magát Döbrenteit, 's ezt jobban mint a' Ruprecht lithographolt, affectált nézésű darabja, a' magyarul rosz inscriptióval: *érdemeit becsülője — jól érdemeinek —*. Simó valóban érdemli a' pártfogást, valamint Szent-Györgyi János is, a' zempléni születésű, kinek fáradhatatlan szorgalma, kivált a' virág- és gyümölcs-darabokban, sok jót adhatna, ha fizettetnék.

II.

Legfőbb vágyásom az volt, hogy minél előbb láthassam azon Dicsőket, kik 1826. Novemb. 3d. elfelejthetetlenek levének a' haza' évkönyveiben.

Irigy tisztelettel pillantám meg Mart. 11d. 1828. Gróf Széchenyi Istvánt, a' Nagynak nagy fiját; 's Gróf Károlyi Györgyöt, a' minden jól-

tevők' legszerényebbikét, Gróf Dezsőffy József szobájában, ki velünk Gróf Teleki Józsefet, mint tanácskozásink elölülőjét megköszönté (a' két társat, Vay Ábrahámot és Gróf Andráshy Györgyöt, nem itt előszer).

Zúgolódnám sorsom ellen, ha régi nyugtalan ohajtásomnak el nem érhettem volna bételjesedését. —

III.

Péczelen a' mi Palinénk, akkor még Fáy József' özvegye, engem azon szobájába szállított, honnan a' Rádayak' kastélyára legkedvezőbb a' kilátás. Tisztelet' érzéseivel pillanték által azon falakra, mellyek közt ifjuságom' legszebb szakában olly szép napokat 's éjjeleket éltem; 's vettem tollamat, 's lerajzoltam azt, hogy Életemhez vignettként metszethessem. Péczel, hol három Rádayt ismertem, és a' hol a' mi Palink születt és lakik, felejthetetlen lesz a' nemzet előtt, még mikor ezen kastélyt sok századok eltemetik is.

Meglátám az udvarról a' kápolnát a' köztemetőben, hol a' három Ráday már aluszák az örök álmat. A' kastély' mostani ura, Gedeon,

megengedé, hogy a' kápolna déli oldala mellé egy ákáczt ültessenek. Hajtson az gyökereket; 's hirdesse hűségemet a' nagy és nemes lelkű Megholtak iránt!

IV.

Midőn tavaly lejöttem Februáriusban, Jankovics, az érdemes férfi, levelei által híva megvendégének, 's olly jelentéssel, hogy kéziratainak szobájában leszek szállva. Lakhatik e király kevélyebben? De tüdőgyúladást kapván az úton, Palink elfoga, valamig felgyógyulandok, 's így osztán megmaradék ennél.

Ismét láttam, 's annyi esztendők múlva, régibb barátimat, prépost Fejér Györgyöt, Vitkovicsot, Sztrokayt; itt az újakat, kiket látni olly igen óhajtottam, Kisfaludy Károlyt, Vörösmartyt, Fenyérit, Toldit és Bajzát, 's régibb ismerősömet Helmeczyt, hol magoknál, hol Palinknál, hol Bártfaynál.

Itt a' közönséges szeretetet érdemekkel nyert Fáy Andrást — hadd vessem kevélyen hozzá, Kazinczy leány' dédunokáját! — Itt a' Tud. Gyűjtemény kiadása által is ismeretes Thaiszt,

főhadnagy Kis Károlyt, curialis prokátor 's magyar nemes Paziázi Mihályt, Trettert, a' minden íróink legöregebbikét, Virágot, és a' legifjabbi kát, a' még iskolájit járó kedves Szalay Lászlót.

Szenvey a' szomszéd Maglódról általjöve hozzánk, 's minthogy erre megkérém levelemben, hozta Schiller után dolgozott fordításait. Felolvasá Resignátióját, Don Carloszt, Mária Stuartot, a' Messzínei Hölgyet. Alig hihetni, hogy harmincz esztendő's ifju ennyit tehessen; alig hihetni, hogy illy szerencsésen annyit dolgozhasson. Másatlan jelenés a' fordítók közt; hajlékony minden formába általömleni; 's nyelve tanúlt, csinos, bájos, 's hév mint keble. — *Pectus est, quod disertum facit.*

Úgy bánék, mint a' költő, ki a' legsullyosb gondolatot az utolsó sorra tartja; 's itt akarám említeni nevét Horvát Istvánnak, kit lelkem huszonhat évek óta a' barátság és tisztelet forró érzéseivel szeret.

Midőn én ötöt, még akkor iskolájiban láttam, megjövendölém, mi leend egykor; de hogy illy nagyságra lépjen fel, miként lehetett volna azt álmodnom!

Révainak ő vala legkedveltebb tanítványa, 's midőn már haldokolt őtet kérte ki, annak jutalmául a' mit egész életében teve, tanító székében követőjéül. A' kérés nem lele teljesedést; 's mindnyájan érezzük, ügyünknek melly nagy kárával! De a' nagy ember mindenhol a' maga helyén van. Azóta mit teve a' pályán, egész hon tudja; 's leczkéjin a' diplomatikában neki azon öröme van, hogy tanítványaival együtt hallgatják az ország elsőbb tisztviselői is, 's nem egyszer 's kétszer, hanem sokan folyvást.

Nem rég magára zudította a' sokaságot, azt hirdetvén, hogy Ádám törzsatyánk m a g y a r volt . . . 's egyik recensense nem tartózkodék kimondani, hogy a' megmérhetetlen tudományu férfit szertelen tudományai megkábították. De ő analytical úton erede nemzetünk nyomait keresni fel a' legrégibb idők homályiban; semmit nem mond egyebet, mint a' mit nyomozásaiban másoknál talált. És, hogy a' Magyar is Ádám' maradéka, az nem szenved kétséget; sem az nem lesz lehetetlen, hogy Magyarok voltak Scotiában, a' mit Báró Podmaniczky József által Párisból küldött kérdés is hihetőnek nézethet.

Mennyiben van Horvát tanításainak hitele? tribunáлом elébe tartozónak nem néztem, és nézni soha nem fogom. De nincs olly eset, mellyben kevélkedve ne nézzem barátomnak azt a' nagy tudományu, nemes lelkű férfit, ki saját becsét nem függeszté fel a' mások' ítéletétől, hanem keble' sugallatitól; 's a' mi tiszte a' jónak, híven teljesítette: míg erőlködőink csak titkon szurdalgatják, valakik reájok homályt vetnek; és mivel ezek őket nem becsülhetik, gögöt vetnek mosolygó gonoszsággal szemükre.

V.

Mint az élet szélén nézünk vissza eltűnt éveink' sorára, úgy én azon tizenegy holnapra, mellyeket tavaly és ez idén itt éltem el, Palinknak vendége, két egymásból nyíló szobában. Melly szép sors juta a' megbecsülhetetlen embernek, ki Péczelen reggel béfogat, 's harmadfél óra alatt Pesten van, 's ismét Péczelen délre, ha úgy akarja.

Tanulónak dolgozónak anyavárosban kellene lakni: de neki és nekem falu az elementumunk.

M Á S O D I K.

1800 és 1833.

I.

Jó szokás e, rossz szokás e, napkönyvet tartani? Én legalább gyermekded ifjuságom óta folytatom a' magamét; 's bizonyossá tehetek minden embert, hogy valahányszor benne néhány lapot keresztül futok, mindannyiszor neminemű gyönyörűséggel töltődöm el; noha olykor-ollykor boszorkodom is. Egyébiránt a' könyvecske életem' és korom' történeteinek tára egyszersmind: onnan látom, mint változgatánk — én és az idő 's az idő és én. E' fontos észrevételt e' napokban fűdezőm vala fel, midőn harminczhárom év lefolyta után ismét Pestre jövék, 's előbbi napom tapasztalásait estve felé jegyezgetni kezdtem. Mi okok indítanak régibb papirosaimat felhányni? 's indítanak e, nem e? nem tudom; elég, hogy Pesten 1800ban tett jegyzeteimre akadék. Ezeknek együvé hasonlítása a' mostaniakkal fölötte

rendesnek tetszék előttem, 's olytatén valaminek, mint a' mit sógoraink p o s s i e r l i c h-nak szoktak nevezni; 's eltökélém magamban, publicumunkkal közlenem. Azonban kérem az Urat, országszerte köz tiszteletben álló Redactor Ur! !stylusomon és tónusomon változtatni — ne méltóztassék!

Pesten, Május 24dikén, 1800.

Tegnap, ugymint folyó Május' holdnap' 23dikán, szerencsésen és minden baj nélkül érkezém vala ide. Postaszekerünk, bár utaink mindenütt gonoszak voltak, meglehetősen jól hozott. Jövetelünk hét napba tölt. Az a' dilizsansz még is dücsőséges egy találmány.

Pest felette meglepett. Még két contignátziós házak is vannak itt. A' hét választóhoz szállottunk. Délután a' krajczártheátromba mentem, hol 20 krajczárért déleesti négy órától egész éjfélig maradhatni. A' Kasperli, valami Stöger nevezetű, fűlségesen mulattatja az embert; a' fölvonások' végeivel derekasint botoztatott meg, 's ez mind nekem mind a' publicumnak nagy nevetségünkre szolgált. Stanzl leányasszony rakta bezzeg a' tánczot: nehezen van párja. Heiss és felesége

szinte nem megvetendők. Ma a' Vadleány nevezetű balletet játszák: minden gyönyörűség volt és remek. Otthon egész életemben sem láttam ehhez foghatót.

Egynehány ismerős pajtásimmal találkoztam. A' fölvonások előtt a' promenadra ballagtunk, melly a' theatrumtól a' Duna felé nyulik el: tömve volt néppel. Asszonyaink csipkés magyar főköntösben, a' leányok Titus-fejjel rendkívül tetszetek. Azonban egyetlen egy magyar szót sem hallék: mindenfelé német és deák beszéd harsogott. Tetszett a' férfiak módi-viselete is: viaszosvászon kalap, sárga szűk nadrág szarvasbőrből, rövidszáru csizmák vastag hosszú bojttal, hajlásig erő kék frakkocskák; holnap magam is így leszek öltözve.

Egyik pajtásom flintákat hozatott; 's a' posványhoz menénk, a' theátrum megé, a' sóház szomszédságába. Itt két vagy három vadkácsát lőttünk. Nagyon derék az efféle vadászat a' theátrum kedvellőire nézve. Ömlött a' zápor, 's széllyel kergete bennünket. Midőn szállásomra ballagék tapasztalám, hogy az utcák Pesten is olly sárosak, mint nálunk otthon.

Vacsora után el hagyám magamat bolondítani, 's a' Halberzwölflis asztalhoz ülék. Eleinte nyerni kezdettem, de utoljára rettenetesen vesztettem volt. Mi több? Valami idegenféle emberrel is öszve kelle vesznem. Hamis játészó volt az uracska, 's megsértett becsületemben; 's mind-ezen felül duellumra hívott ki. Röviden végeztük kardoskodásunkat. Ö kegyelme araszn yi szelést kapott orczáján: rajtam nem történt semmi. Nagybátyámnak tudtára esvén csetepatém: irgalmatlanúl dorgála meg. Egyébiránt ennyi viszontagságok után egész éjszaka úgy aludtam, mint a' tej.

25dikén, 1800.

Tegnap jelentém be magamat házaimnál, hová ajánlva valék; 's Báró Ácsay ebédre parancsolt. Végig ballagék a' Váczi utcán; 's láttam a' boltokat, 's előttük a' kirakottakat, vagy németül az Auslagokat. Boldog isten! Alig hihetni, hogy ez az utca Magyar-országban van. A' felülírás a' boltokon, a' szegletek falain, 's mindenütt, csupa német; 's németek a' jelentések és híradások is. Sokáig kelle bolyonganom,

míg a' kishíd utczában könyváros boltra akadhaték. Szándékom volt otthon lévő gyernek - rokonim számára vásárlani. De itt sem az ifjak sem az öregek számára nincs magyar könyv.

E' városban árgusszemekkel kell vigyáznunk és őrizkednünk, hogy szívünket el ne veszítsük. Beléptem olta még nem láttam rút arczot. Pesten minden leány csudaszépség. Bosszonkodhatnám öreg zsémbes Nagybátyámra, hogy ő még csak szépecskét is alig talál. Ugyan hová teszi némelly ember szemét?

Báró Ácsaynál ebédelék, 's pompásan. Itten bezzeg megtanulhatná édes anyám, hogy leves után nem marhahús, hanem fánk vagy illyenféle következik. Emília Kisasszony nekem rendkívül tetszik: de hideg és, németül szólván, *spröde*. Azt mondják, ellensége a' férfiaknak. Kár. Mennél többször nézek reá, annál szerelmesebb vagyok belé. Illy feleség' birtoka legboldogabb halandóvá tehetne engemet.

Asztal után az Orczy-kertbe kocsiztunk. Szem közt ülék Emíliával; 's kikiröppentek sohajtásaim. Ő hideg maradt és seriusus, vagy új szóval, komoly. A' kertben szabad volt utána hordogat-

nom nyakkendőjét, 's boldog valék; szívemhez szorítgatám azt, 's a' világ minden koronájival nem cseréltem volna fel. Bokrok és virágok, tó és hattyú — mind semmik valának szemeim előtt. Melly sok ifjak repdesnek Emília körül! Mint leszek én, falusi legény, közöttök látatlanná! 'S ki leszen azon szerencsés, ki őt mint jegyesét viheti haza?... E' gondolatok tölték el egészen lelkemet.

Estve a' theátrumba mentünk. Ez valaha török fürdő volt; mások azt mondják, hogy malom. Rám nézve mind egy: én felségesnek lelélem. Ma operát játszottak; Telemachust, az itachai herceget. Melly gyönyörű hangicsálások! Mint meg' annyi fülemilék! Blum Ur és Cibulka Leányasszony másképen énekelnek, mint orgonistánk otthon. Elragadtatások között tértem szálásomra. Nagybátyám a' budai nagy theátrumot magasztalá.

26dikán, 1800.

Tegnap a' templomokat szemlélgetém. Ezek is különbek, mint a' mieink otthon.

A' vásárpiaczon az ifjuság ballont játszott, temérdek nézőkkel.

Nagybátyám általkölcsönözé paripáját, 's rajta vagy hússzor lovagoltam el Emília ablaka előtt. Új meg' új szökelléseket tevék, 's egyik nyaktörőbb vala mint másik; de Emília tellyes-séggel nem ügyelt rájuk: elkedvetlenedve tértem haza.

A' Fejérhajónál ebédelénk, 's igen jól. Bár csak otthon nálunk is volna illy vendégfogadó! Innen bátyám a' botanicus kertbe vezetett, és az universitas bibliothecájába. Csudálám ezeket is.

Kedvünk jött a' duna partján tenni sétálást; de a' szemétdombok büze visszakergetett bennünket. Később az ugynevezett Stadtwaldliba kocszitunk. Ez most kezd ültettetni: még eddig csak homokpuszta. A' Királyutczában tengelyig jártunk sárban.

Estve Bárá Ácsaynál. Emília és én walachót játszánk. A' többi asztaloknál pagátot kergettek. A' tarock nem rút játék; de nekem felette nehéz. Eleget vizsgálódtam, leskelődtem a' Kisasszony körül: de ő irántam csak a' régi volt és maradt. Egek! egyetlen egy pillantása boldoggá tehetett

volna. Haza mentemkor megbotlottam, 's hanyat homlok esém el. Az éjjeli kivilágosítás itt sem sokkal jobb, mint nálunk otthon.

27-dikén 1800.

Örömetst fürdöttem volna tegnap: de közönséges fürdőház Pesten egy sincs. Még a' Duna is szűkülködik efféle intézet nélkül. Kénytelen voltam általmenni Budára, a' Császárfürdőbe. Ajtó és ablak tele hasadékokkal: a' kinek rheumatismusa nincs, itt szert tehet reá. Buda utczájának kövein csaknem kirázódott vala lelkem. Nagybátyám figyelmetessé tett, hogy a' híd ív modra van meghajlítva, és pedig a' jégzajok miatt; ha egyenes volna, ugymond, mind untalan szakadoznia kellene. Kemniczer háza a' hid mellett valóságos palota; 's többet ér, mint egész falu környékünkben.

Délután a' Stadtmeyerhófbba kocsiztunk; de a' szúnyogok elűztek. Onnan a' Sauwinklibe fordultunk. Mentünkben tele lettünk porral, mintha egész országunkat útaztuk volna keresztül. Egyébiránt a' kilátás a' hegyekről mennyei szépségű.

Estve theátromban, a' Budai nagy theátromban. Ez még szebb mint a' pesti. Waltront játszották. Dicsőséges darab! Herdt Ur minden bizonnyal legelsőji közé tartozik a' világ' theátralistájának. Schwarzné Asszonyosság' jajveszékése a' követ is megindította volna. Még egy ló is megjelent a' theátrumon, és pedig elevenen.

Később bál vala a' Hét Választóknál Pesten. Minden kisasszonnyal tánczoltam, az elsőtől az utolsóig. Egyik szebb volt mint a' másik. De, ah, Emília mindnyáját felülhaladta szépségével. Ifjaink a' muzsika pihentekor veszekedésbe keveredtek a' kalmárlegényekkel, 's ezek hosszas ellenkezés után kiűzettek. Nagy kedvem tölt bennök. Vacsorázás alatt egy Francziával ismerkedém meg, ki országunk' részeit utazgatja. Mint álmélkodtam, midőn champagnert parancsola. A' fogadós mosolygott, 's megvallá, hogy champagnert egész tellyes életében soha nem látott. Velem is hasonló történt; gondolám magamban: de hallgaték. Francziám boszonkodva elégedett meg a' tokajival; én pedig minden erőmből törekedtem meggyőzhetni őtet a' felől: hogy champagnerre szomjazni országunkban balgatagság volna.

28dikán 1800.

Nagybátyám ide és oda és amoda vitt magával, hogy Pest nevezetességeit láthassam. Volt járás meg' járás. Homoksüppedékeket gázlánk keresztül József Császár új épületéig, hol franczia foglyaink tartatnak. Megnéztük a' nézendőket. Roppant épület. Vallyon el lesz e' tökéletesen készülve valaha?

Ebédre Gróf Derkyhez valánk hivatalosak. Itt két óra felé ülnek asztalhoz; 's úgy hiszem, egész városban a' Gróf ebédel legkésőbbben. Én tizenkét órai tállatáshoz lévén szoktatva otthon, éhségem kínozni kezdett. Nyugtalanul jártam fel és alá a' boltok előtt; 's ezek mindnyájan zárva voltanak immár; 's egy lelket sem találék az utczákon. Öszvetöpörödött gyomorral léptem be a' Grófhhoz. 'S melly parányi tálakban adának fel étkeink! Isten ne vegye vétkül: én ugyan nem óhajtok többé vele ebédelni.

Dél után a' közönség számára nyitott kertekbe sétálánk. Appetitusom öt óra körül már háborgatni kezdett, 's a' Hackert-kertben ozsonáznom kelle. Vacsoránk a' Beleznay-kertben. Itt Emiliával egy asztalnál ülék és szemközt. Ah, ismét

hideg volt irántam. Ez elkésérített. Én holnap Bécsbe utazok; mondék. De ő vállat voníta. Levert szívvel távoztam el, 's egyenesen a' Kemniczer kávéházba. Kihörpöntettem egy két pohár punschot; haza mentemben szidtam Pestet, a' leányokat és az egész világot; postát rendelék; összepakoltam holmimmet; 's más nap reggel hátat fordítottam Pestnek.

Harmincz három egész esztendeig valék távol kedves hazámtól francia, olasz, német és angol országokban. Pest és Buda szinte kiesének emlékezetemből, 's csak nem egészen elfelejtém régibb történeteimet a' temérdek újabbak miatt: egyedül anyanyelvemet tarthatám meg.

Pestet elhagyván, húsz esztendő's valék: most ötvenhárom. Imhol napi jegyzeteim!

II.

Pesten, Május 24dikén, 1833.

Tegnap érkeztem ide Bécsből, 's gyors-szekeren; ha ugyan azt gyors szekérnek nevezni

lehet. Harminczhat mérföldig harmincznégy órára vala szükségünk. Visszaemlékezvén liverpooli és manchesteri utazásaimra, 's a' vasútra és gőzhajóra: azt hittem, halotti-szekeren ülök. Való, kétnapi esőzés tetemesen megrongálá utainkat: de ezek harminczhárom esztendő alatt szűken valának igazítgatva.

A' budai lineától a' hidig csaknem kirázódott vala lelkem. Dunapartjaink' ékesítményei nem egészen követésre méltó materialékból vannak itt készülöben: a' város' szemeteiből! A' hid ív formán volt meghajlítva a' jégzaj miatt, 's csak hat esztendőtől fogva áll egyenesen; így beszélé úttársam: én dévajságnak vettem szavát. Később tapasztalám, hogy a' Pestparti új ház sor is elragadtatásba hozá. Nem csudálom: ő még nem lépett túl határunkon. Osztán megvallom, magam is alig ismerhettem most Pestre; a' régi posványokon a' leggyönyörűbb épületeket szemlélém. A' hid körül néhány sor fákat valami promenád formának véltem; de egyetlen egy tekintet oda azonnal felvilágosított, hogy az legalább nem az elegans világ számára van rendelve. A' Hétválasztóhoz szállottunk. Ez harminczhárom eszt-

tendő alatt nem változott. Vajha magam felől szólhatnék így! ezt gondolám.

Estve felé Unoka-öcsémtől nyertem látogatást, ki nekem tűzről pattant ficzkónak látszik. Együtt vacsorálánk. Ollykor-ollykor sohajtásoscska röppent vala ki ajakamon étkeink miatt; 's éhen keltem fel székemről: ő ellenben mindent pompásnak lelt, 's evék mint farkas. Szomszéd asztalunknál egy csoport férfiu dőzsölt; 's mes-terembereknek gondolám. Patakzott körülök a' champagner, 's tokajinkat szájhegyel is alig érinték. Derék! gondolám magamban; 's örvendettem Pest gazdagodásán.

Még néhány ismerőseimet szándékozám meglátogatni; de öcsém emlékeztete, hogy nem Párizsban vagyok: 's hogy itt tíz órakor minden ember nyugalomra ereszkedik; 's hogy megjelenésem éjjeli háborgatás gyanánt fogna tekintetni. Látám, hogy igaza van; 's magam is nyoszolyám felé siettem.

25dikén 1833.

Öcsém korán reggel küldé el paripáját, hogy a' lófuttatásra, vagy új nyelvvel, versenyre, ki-

lovagolhassak. Felültem. Lovam egy és más rándulásokat és szökelléseket csinálgata, mellyek gondba ejtének, 's le kelle szállnom; 's boszongodám ifjainkra, kik e' nemes állatot szekírozzák. Nem sokára Fiackerbe vetém magamat, 's mint valamelly mythológiai istenség a' felhők között, de pór felhők között! elértem a' gyephez. Öcsém dühödtek módjára nyaggatta paripáját. Még Angliában megúntam volt az efféléket; 's kedvetlenül fordulék haza felé: öcsém pedig, bosszankodván, hogy a' lózsék és zártszékek üresen maradának, szinte mérgelődve tért vissza.

Dél után régi barátomat, Báró Ácsayt, látogatám meg. Örvendett látásomon, harminczhárom esztendő elfolyta után. Mielta egymást nem láttuk, mind a' ketten őszbe keveredénk.

Pártában maradt testvérét találtam nála. Úgy tetszik, Emíliának nevezé. Ez a' boldogtalan elhité magával, hogy engemet valaha ismert: hogy én egykor iránta hajlandósággal viseltettem; 's több effélék. Megfoghatatlan. Felhányom napi jegyzeteimet, 's fogadom, sehol sem talállok nevére. Különben, mint volt volna lehetséges ennyire elfelejtenem! Annyi bizonyos, hogy asszonyaink

régi szerelmeseikre nézve cyrusi emlékezettel bírnak: de az oltárnál tett esküvéseket igen hamar felejtik el. Egyébiránt e' kisasszonyosság irgalmatlanúl rutacska. Örvendettem, midőn kívül valék az ajtón.

Mingyárt haza tértemkor beszélni kezdé öcsém, hogy a' vendégfogadóban valamelly külföldivel veszett üszve, 's hogy duellálni fognak. Előterjesztém a' párviadal nevetséges voltát; citáltam néhány írók vélekedéseit iránta; 's végtére sanyarú feddésekkel és dorgálásokkal keltem ki: mind haszontalan! borsót hánytam falra; 's mérgelődtem, hogy idvességes tanításaimat illy sikeretlenül kelle elfecsérlenem. De a' mai ficzkó tele van ördöggel, 's nem követi tanácsainkat.

Estve mint győzedelmes fél tére vissza öcsém. Együtt menénk theátromba. Én leginkább csak az ő kedvéért; minthogy látám, hogy őtet intereszálja: előttem legkedvesebb estveli időtöltés a' lombrázás. De ma e' helyett a' weisse Fraut kelle végig látnom. Szerencsére otthon felejtém szemüvegeimet, 's keveset láthaték, sőt hallanom is csak igen igen keveset lehetett; 's így a' játékszínről és tagjairól semmit sem lehet mondanom;

's ez talán még nyereség? Azt legalább vettem észre, hogy két annyi nézők számára is vala üres hely.

A' Fejér hajónál vacsorálánk. A' teremben akartam maradni, de öcsém kedvéért a' fák alá kellett ülnöm — egyenesen a' szellő járásába. Szaggyatásokat kaptam, 's haza ványszorgék: öcsém pedig éjfélig tivornyázott. A' mai ifjúság kész akarva rongálja egészségét.

26dikán 1833.

Reggel a' város' erdőcskéjébe, az úgynevezett Stadtwaldliba, kocsiztunk. A' Király-utczában olly sár volt, millyet rég óta nem láttam. Túl ezen jobbról és balról, a' hajdani homok buczkák helyén, nyájas mezei lakházak mosolygának előmbé. A' mi a' város erdőcskéjének ültetését illeti, ez rám nézve felette fiatal volt és felette agg. Kettőnkön kívül egy lélek sem vala itt; 's öcsém ásítózni kezdett; 's kénytelenek valánk haza térni.

Kedvem jött szabad ég alatt ebédelni, 's megszólítám öcsémet, vezetne valamellyik köz kertbe. Álmélkodva hallám, hogy Pest effélének hijával van. Melly változás harminczhárom esz-

tendő alatt, gondolám magamban; 's a' Casino terem felé ballagék. Dél után a' promenádot szándékoztam megnézni; de öcsém azt vallá, hogy nélküle is szükölködik a' város. Mi a' manó! kiálték; 's hol sétálnak? A' Váczi-utczában, ugymond; házaikat fáknak, kirakott portékáikat falomboknak tekintvén. No tehát menjünk 'oda.

Az utczák és boltok felülirásaikon észre lehetett vennem, hogy azon országban vagyok, hol Magyarok is laknak. Egyik könyvároshoz beszólván, ha volnának e' magyar könyvei? hosszú laistrommal állott elő; én pedig egynehányat újabb munkáink közül felnyitván, sokáig olvasgattam. Mennyi erőlködés és fonák-ság! Azonban jobb, ha csak így is: mint sehogy. E' gondolat által engesztelődve valék, 's nem hagyám el vásárlás nélkül a' boltot.

Ma a' vármegye' köz gyűlésén jelentem meg; 's nagy örömemre szolgált, ismét láthatni magyar köntösöket. Mint változik minden. Fiataljaink úgy öltözve, mint nyolczszáz esztendő előtt őseink; öregeink pedig a' szerént, mint én magam legény koromhan. De dámáink sem a' régi sem az új magyar módíról nem akarnak

hallani: magyar főköttöt még rácz asszonyaink sem viselnek többé. Rám nézve még keservesebb volt az, hogy itt létem óta egyetlen egy szép leánnyal sem találkozám. Bosszankodhatnám ücsémre, ki minden bóbíta alatt Grátziát talál. Bizony, bizony mondom néktek: harminczhárom esztendőttől fogva az egész generatio hitványabb lett. Istenem, melly sok szép leányok voltak egykor Pesten; 's melly másképen áll most a' világ állapotja.

Báró Ácsay kisasszony a' Három-Grátziák előtt találkozik velem. Vesztemre nem kerülhetém ki. Kénytelen valék karomat nyujtani, 's egyik boltból másikba vezetgetni. Ismét megpendíté a' régít; ismét hajlandóságomat, szerelmemet hozogatá elő. Némán maradtam. Hála azon zivatarnak, melly tőle megszabadított. Egek! melly irtóztatóan unalmas ez a' vénecskés Emília!

Az új várost össze meg' össze járam. Gyönyörűek épületei. Azonban fel felé bamúltom alatt gödörbe botlottam, 's lábam szinte kimarjult. A' fel feltekintgetés kedves mulatság itt: de az utczák vagy rosszúl vannak kirakva kővel, vagy még nincsenek. Nem messze a' vásárpiaztól, áll az úgy nevezett József' épülete, néme-

túl: Neugebäude. Ein herrliches Artillerie Etablissement! így szóla hozzám egyik pattantyús. 'S igaza volt.

A' nemzeti Cassino kellemesen lepett meg. Úgy hiszem, nagy befolyása lesz Pestre. A' teremben ebédelék. Nagy mulatságom vala itt egy falusi urficskával. Szegény jámbor az étkek ellen morgott és zörgött: semmi sem nyéré meg javallását. Szitkos és átkos szavakkal csapá be maga után az ajtót; 's megesküvék, hogy ezen Bábelbe, hol magyar étellaistrom, német bormérő, franczia szakács rongálják gyomrát, soha többé be nem lép.

Báró Büszyhez valék hivatalos thére: de előbb theátromba mentem, azután toillettemet végzém; 's csak tíz órakor jelentem meg. Épen beléptemkor vala a' társaság oszló félben. Zavarodásomat nem rejthetém el, 's rebegve mentegetém késedelmemet. Csak most tanulám meg, hogy a' soiréeknek kezdete hét, vége pedig tíz órakor szokott lenni Pesten. Mit vala tehetnem? Térdet és fejet hajték a' társaságnak, 's haza felé balagék. Ősz gyermek! hányszor felejtéd el immár, hogy Pesten vagy; dörmögék magamban 's magam ellen.

27dikén, 1833.

A' Museumot látogattuk meg; 's onnan, az üllei úton kimenve, a' Ludoviceumot: amannak szebb helyzetet, ennek lakókat óhajtók, 's mentül elébb. A' Duna' partjain tértünk vissza. Rá ismerék a' gyönyörűséges szemetfészekre, mellyet harminczhárom esztendő előtt vala szerencsém látni.

Gróf Diwaynál ebédelék. Melly kisvárosisan élnek itt az emberek. Délutáni három órakor már asztalhoz kelle ülnöm: holott több esztendőktől fogva hat órakeri ebédléshez vagyok szokva.

Unoka öcsémet az úszó-iskolába kísértem el. Hideg borzongatás futott rajtam végig, midőn látám, mint tánczol a' habok között. Rám nézve nincs kedvesebb az izzasztó fürdőnél.

Estve a' redoutban mulatság tartatott, 's jelen valánk. Gyönyörűek a' teremek. De nekem ugy látszik, a' Pestiek harminczhárom esztendő előtt vigabbak voltak a' Hét-Választó sötét és szűk falai között, mint itten. Engemet egy Maszk vett vala üldözőbe. Szerencsétlenségemre a' fatalis Emíliát ismertem meg. Iszonyodám és futék.

Valóban, semmi sincs unalmasabb mint a' bál.
'S van e' oktanabb mulatság a' táncznál?

28dikán, 1833.

Reggel Bornay barátom látogata meg, 's kérdezé, ha igaz e, hogy Ácsay Emíliával jegyben vagyok? egész város állítja; ugymond. Tűzbe jöttem; 's a' hídra sétálánk, kifújni mérget. Itt mintegy tizenketten ösmerőseim közül ugyan azt tudakozák. Siettem haza. De az ötvös már reám várakozott, 's ajánlá portékájit; mint-hogy hallá, hogy megházasodtam.

Isten hozzád, szép város. Küszöböld ki a' sárt és port kebeledből; ültess körül magadat ligetekkel és virágokkal; fűződjél együvé Buda testvéreddel örökké tartó lánczoknál fogva; 's légy legméltóbb értelemben fővárosa országunknak. Ha az érettem forróan égő Emíliától megmenekszel, ismét látlak; de hamarabb ugyan nem.

Isten hozzád!

HARMADIK.

1834.

Higyétek el, öszvetördelém kritikai lapoczkámat — kurtábban lapoczomát; legkurtábban, 'sa' metsz-iskola szerint, lapomat; — 's szemöldeim a' lehetőségig simák valának.

'S így és ekképen és nem másképen állék vala a' parterren; 's ahítatos arczczal állék vala, mint falusi hölgyecske a' bábszín előtt.

A' kárpit fellebbent.

Vastag és vékony hangok zengének; vadon erdő és sziklák közül tarka alakok szállottanak elő: és én! . . Én, szerelmes atyámfiái, kegyes Olvasóim! gyönyörködés nélkül állottam ott.

Az a' BÉLA' FUTÁSA!

A' műv roszaabb, mint maga a' futás. Pedig meg kell vallanotok: olly futás, mint szegény Bélánké, kegyetlenül rossz futás.

Én tehát, mivel semmi kedves képet nem hozhaték haza magammal, kétképen mérgelődtem.

Előszer, mert pénzemért hurutnál egyebet nem veheték; másodszor, mert holnap után ismét eredeti és nemzeti és vitézi játék fog elé adatatni.

Haladunk, oh Pestbuda és Budapest!

BERAKOTT ABLAK.

Maglódi Péter, invalidus kapitány.

Mariska, leánya.

Maglódi Mihály, testvére Péternek, corrector.

Péteri György, kőműves-mester.

Tamás, fija, könyvnyomtató.

Kapitány. Mariska.

(Mariska az ablakban ül munkájával. A kapitány általellenben vele a fal mellett. Megtöltötte pipáját, 's tüzet üt ki.)

Kapitány. Rosz tapló. Nehezen akad belé a szikra, mintha szolgálélekből volna csinálva.

Mariska. Parancsol gyertyát?

Kap. Nem. Hiszen csak azért pipázom, hogy szarvam ne nőjön unalmomban.

Mar. Több mozgást kellene csinálni.

Kap. Az utolsó ütközetben eléggé mozgottam.

Mar. Sétálni kellene.

Kap. Egész világ sétálgat.

Mar. Annál jobb.

Kap. Igen, leánynak, ki látni és láttatni akar: de nem összelőtt, összevagdalt tisztnek, kit ezek a lorgnetten kandikáló szép urfiak össze szeretnének taposni.

Mar. Apám soha sem mulatja magát olvasással.

K a p. Mit olvassak? Újságokat? Mintha azokban volna egyéb hazugságnál.

M a r. Szerezzen esztergályt.

K a p. Mit esztergályozzak? Arasznyi álgyúcskát, borsóval lövöldözni belőle? Azt talán még nem tiltanák.

M a r. Az ember végre sem lehet el valaminek szerelme nélkül.

K a p. Látjuk. Ma már nem szeretnek, mint hajdan: ma már csak szerelmeskedést űznek.

M a r. Az rossz volna.

K a p. És rossz. A' becsületes emberek faja kiholt: minden meg van romolva. Te rossz vagy, én is rossz vagyok, egész világ rossz.

M a r. Én nem vagyok.

K a p. Úgy? hát én?

M a r. Apám sem az; bizony, nem az. Csak szeme néz mindent élesen. A' világ nagy képesbáz, melly a' kedvelőknek sok örömöket ad: de a' művészetek' ismerője még a' legjobbakon is hibát talál. Az által magok keserítik el örömeiket; 's óvjon Isten illy ismerőségtől.

K a p. A' tapasztalás akaratumk ellen is rántolja.

Mar. Mikor jó anyám még élt —

Kap. Igazod van, Mariska; az jó asszony volt. Angyal inkább, ki valamit vétett az égben, 's azért huszonhat esztendőre volt leszállítva a' világra. Míg ő életben volt, akkor a' világ nékem is eléggé vidámnak tetszett néha: de most —

Mar. Nagybátyámnak soha nem volt felesége, és még is mindég szerencsés.

Kap. Nagybátyád szerencsés nem érzeni, hogy balgatatag.

Mar. Be jó volna élni, ha csak illy balgatatagokból állana egész világ.

Kap. Minden vagyonunk ez a' ház; és még is, fogadni mernék, ha láng boritaná el, örülne neki, hogy szegény szomszédok fűtözhetnének mellette.

Mar. Igaz; ő olyan.

Kap. Soha sem unatkozik meg.

Mar. Szerencséje!

Kap. 'S ha úgy elnézem, hogy reggel óta késő estvéig correcturáji mellett ült; 's azt gondolom magamban, hogy már most ki van fáradva, már most megpihen; leül magának, 's fogvájokat farag.

M a r. Kettőzteti életét.

K a p. Az életet megkettőztetni nem méltó.—

Kelj fel. Kedvem jött egy kevéssé kinézni az ablakon.

M a r. székét atyjának hagyván. Apámnak azt gyakrabban kellene tenni. Itt mindég látni valami újat.

K a p. 'S mit látni? Semmi egyebet, mint jelen oktalanságot 's jövőendő bajt.

M a r. Mentsen Isten! Lássa, amott gyermeket visznek keresztelni. Ki a' csoport előtt olly vígan lépdél, bizonyosan a' gyermek' atyja.

K a p. Alkalmasint. Az apák mind olly bolondok. Örülnek, mikor gyermekök születik, 's mikor ezer baj és gond közt felnevelték, neki jön a' fogdosás, 's katonának viszik, 's agyon vágják.

M a r. Amott megyen az ifju Botor, vagy inkább lebeg. Látni, hogy két nap előtt feleséget veve.

K a p. Szegény bolond! Fél esztendő múlva biczegve és szomorúan megyen el itt.

M a r. Hagyjuk az embert, mint van; örüljön kiki a' mostannak.

K a p. Tehetnök, ha nem volna emlékeztünk az elmultról, és ha a' jövődőtől tartanunk nem kellene: úgy én is nagy barátja volnék a' mostannak. De így — (felkél) Ezt az esztelen izgást mozgást nem akarom tovább látni. Inkább ülök itt magamnak a' szögletben, 's dobolok lábommal. (előbbi helyére ül.)

M a r. Kár, hogy ez az ablak a' kert felé be van rakva.

K a p. Valóban kár; onnan láthatná az ember a' veréb mint pusztítja borsónkat.

II.

Maglódi Mihály. Előbbieik.

M i h á l y. (correcturájával) Jó reggelt, bátyám. Ne vedd alkalmatlanságnak, hogy ide hozom lomomat, vagy félórára. Füstöl szobám.

K a p. Úgy valaha te is bosszankodál már egyszer.

M i h. Bosszankodám? Nem én. Sőt örültem hogy. . .

K a p. Hogy nálad füstöl?

M i h. Azon nem; de igen azon, hogy jó bátyámat és ezt a' kis lyányt korábban láthatom meg, mint szokásom.

K a p. Fogj hát helyet, 's lás únalmas munkához. Rosszúl leszek belé, ha csak látom is.

M i h. (leül és dolgozik) Az még is vígabb munka mint a' tiéd. Én typographiai hibákat corrigálok, te pedig az Ur Istent corrigálgatod.

K a p. Épen nem: az Ur Isten jó.

M i h. Az, édes bátyám; jó.

K a p. De munkáját emberek töltik el hibákkal.

M i h. Azért vannak hatalmas correctorok.

K a p. Igen, ha olly gonddal űznék munkájikat, mint te magadét.

M i h. Az is mesterség, 's nem adatott mindennek.

K a p. És még is több fizetést vonnak érte, mint te a' magadéért.

M i h. Többet? Tagadom. Én többet kapok, mint a' mennyire szükségem van.

K a p. Azoknak pedig többre van szükségük, mint a' mit érdemlenek.

M i h. Annak örvendek, hahaha!

K a p. Lássa az ember! Annak még örvend.

M i h. 'S ne örvendjek, hogy szerencsésebb vagyok, mint minden királya a' földnek?

K a p. De az nem való! Te nem vagy szerencsés.

M i h. Legalább hát úgy képzelem, 's az engem —

K a p. Az téged boldoggá teszen?

M i h. Boldoggá teszen.

K a p. Ismerem ezt a' mindenkori állításodat. Mikor előtték lábam', te a' akkor is örültél.

M i h. Hogy gondolhatsz olyat! Igen is, örültem: de nem azon, hogy bénává lőttek; hanem, hogy ezentúl nálam fogsz lakni.

K a p. Mint szegény invalidus, kinek harapása sincs.

M i h. Bátyám, ha ez való volna, kimondhatatlanul örülnék neki; mert úgy megoszthatnám veled utolsó ifjalamat: de az nem való. Neked becsületes penziód van.

K a p. Kis penzióm 's nagy leányom.

M i h. 'S rendes szép házad, melly esztendőnként három négy száz forintot hoz be.

K a p. A' ház tiéd.

M i h. Kettőnkre szállt atyánk halála ntán.

K a p. Mikor tisztté lettem, kifizetted részemet.

M i h. Manót fizettem. Akkor a' házak fellette olcsók voltak; azóta két annyira ment fel árok.

K a p. Mit teszen az reám nézve? Én quietáltak, 's elköltöttem magamét.

M i h. Manót költötted el magadét, még nekem lesz valamim. — Látod, édes bátyám, miattad itt egy átkozott botlás majd helyén maradt volna: Buda helyett Duda. Kérlek, ne beszélj illy fonákúl; az testvérek közt nem illik. A' ház mind kettőnké.

K a p. 'S ha szavadon fognálak?

M i h. Én annak szívesen örvendenék.

K a p. Jut eszedbe? Mikor gyermekek voltunk, itt ablak nyílt a' kert felé.

M i h. Hogy ne jutna? Onnan kiáltott ránk mindég szegény anyánk, mikor sok köszmétét ettünk.

K a p. Minek rakták be?

M i h. Nem tudom.

K a p. Ha enyém volna a' ház, az ablakot újra kinyitattánám.

M i h. Tedd hát, édes bátyám.

K a p. A' napkölte miatt. Osztán szeretnék a' mezőre látni.

M i h. Én is.

K a p. 'S ezt itt az utczára berakatnám.

M i h. Tedd azt, édes bátyám.

K a p. Nem nézhetem azt a' zsibongást az utczán.

M i h. Én sem.

K a p. Hiszen tegnap azt mondád, hogy szeretted azt a' tolongást látni?

M i h. Oh igen; de azt még inkább szerettem, ha neked tölthetem kedvedet. 'S ha az utczára akarok látni, ott az én szobám; annak is oda nyilik ablaka.

K a p. De a' ház homloka el lesz dísztelenítve.

M i h. Csak a' te homlokod derüljön ki!

K a p. 'S igazán nem ellenzenéd?

M i h. Édes Péter bátyám, hidd, hogy nem csak nem ellenzem, de még akarom is.

K a p. Köszönöm, édes Mihály öcsém. Mingyárt kőművest hívatok neki. — (el.)

III.

Mihály. Mariska.

Mar. Szegény atyámat ez a' dolog felvidította.

Mih. (folytatván dolgát.) Szép rendelése az a' jó Istennek, hogy az embert apróságok is felvidíthatják.

Mar. Valóban az.

Mih. De rajtad néhány nap óta olyat sejtetek, mintha valaminek hijával volnál.

Mar. Oh igen.

Mih. Segíthetek?

Mar. Oh nem!

Mih. De talán tanáccsal?

Mar. Oh igen!

Mih. Talán kipirongatott atyád?

Mar. Oh nem!

Mih. Vagy tán szíved pezsgése?

Mar. Oh igen!

Mih. Szerelmes vagy?

Mar. Oh igen!

M i h. No annak örülök. Vettem észre: mert mikor az ember életében egy pár száz románt végig corrigála, alkalmasint ismeri a' szerelemnek minden symptomájit. 'S kibe vagy szerelmes?

M a r. Oh igen!

M i h. Lyány, legyen eszed; hiszen azt csak nem hívják Oh-igennek.

M a r. Oh-igennek, nem; de Tamásnak.

M i h. Hihetőleg valamelly nagy úr. Az módi a' románokban, hogy a' szerelmesek ne tudják vezetékneveiket.

M a r. Péteri Tamás.

M i h. Szomszédunk? Az ifju Typographus?
Rendes egy fiatal-ember.

M a r. Ugy e, hogy az?

M i h. 'S becsületes.

M a r. Bizonyosan!

M i h. Szegény.

M a r. Oh igen!

M i h. No annak örülök?

M a r. Hogy szegény?

M i h. Bohó! hogy egymást szeretitek. 'S mint támadt az köztetek?

M a r. Hiszen mindennap eljő hozzánk.

M i h. És így azért hordja maga mindennap a' correcturákat?

M a r. Magam is úgy hiszem.

M i h. Nékem azt mondta, hogy miattam jó.

M a r. Bocsásson meg, édes bátyám —

M i h. Tudod, hogy én egész életemben senkinek meg nem bocsátottam; mert én, hála legyen érte az én Istenemnek, egy ember' fijával sem voltam haragban. — Csak mondd ki, úgy e, te szeretnél övé lenni?

M a r. Oh igen!

M a r. 'S mikor még is?

M a r. Mihelyt kenyere lesz, ha atyám akarja.

M i h. Fogja.

M a r. Hiszi, édes bátyám?

M i h. A' ti mindennapi kenyeretekre az Ur Isten is engedelmét fogja adni. — Tiszta-lelkűség és szorgalom. . .

M a r. És szerelem. . .

M i h. Ez elkölti a' mit az a' kettő gyűjt. Hallgass; jó atyád. Mingyárt szólok vele.

M a r. De ismeri, édes bátyám. Csak kímélve. —

M i h. Bízd rám magad'. Egész teketóriával előkerékitem.

IV.

Kapitány. Előbbiek.

Kapitány. Öcsém, a' kőműves itt van.

Mihály. Örvendek.

Kap. Gyönyörű üléssem lesz. Ezután ott szívom ki reggel pipámat.

Mih. 'S unokáidat térdeiden hintálni, hihihi.

Mar. (magában) Ez neki az előkerekítés!

Kap. Míg unokákról lehet szó, sok csomó dohány füstbe oszlik itt.

Mih. Ha neked volnék, én lyányodat minél előbb oda-adnám annak a' fiatal embernek.

Kap. Mellyiknek?

Mih. Péteri Tamás Uramnak.

Kap. (felpattanva) Kinek?

Mih. Olly szándékkal vannak, hogy téged unokákkal vigasztaljanak meg.

Kap. Gondolnám, tréfálódzol.

Mih. Azt, édes bátyám, nem jól gondolnád.

Kap. Lyányom nem szól.

M a r. (felszökik, 's sírva öleli által atyja' nyakát.)

K a p. Mariska, Mariska!

M i h. Hallod, bátyám? Neki saját nyelve van.

K a p. A' mint látom, ti itt titkon koholtok valamit?

M i h. Én vagyok a' szószóló, 's kimondom, nyilván és világosan: Koholunk, és titokban. — No, Mariskám, szólj te is, legalább néma arcczal

K a p. Menj szemeim elöl.

M a r. (elijedve vonúl vissza.)

M i h. Bátyám, hiszen tán csak nem fogsz makacskodni.

K a p. Igen, én akarok makacskodni: mert nem akarom, hogy leányom éhen halljon meg.

M i h. Nem hal meg éhen. Péteri Tamás munkás, szorgalmas, rendhez szokott fiatal-ember.

K a p. Typographusnak kevés idő múlva nem lesz dolga.

M i h. Miért ne lenne?

K a p. Mert a' mai időben senki sem veszkönyvet; 's ha senki sem vesz, senki sem nyomtattat.

M i h. Édes bátyám, azt nem jól következteted. Minden esztendőben temérdek könyv jelen meg, melyet senki sem olvas.

K a p. A' mai tudósok nem nagy szerencsével bíztatják a' férjhez menni akaró lyányokat.

M i h. 'S ha könyveket nem nyomtatna is, mindég akad egyéb munkája: új-esztendei gratulatiók, jelentések, híradások, komédia-czédulák, gyászlevelek, figyelmeztetések, 's holmi több efféle.

K a p. Éhség, nyomorgás.

M i h. Engedelmeddel, édes bátyám. Mikor elvevéd szegény ángyomat, mi volt hadnagyi hópénzed?

K a p. Ostoba lépést tettem.

M i h. Azt akar tenni Mariska is.

K a p. De én kimondhatatlanul szerettem feleségemet.

M i h. Látod, hogy szerelmét Mariska sem tudja kimondani.

K a p. Ha szülék követtek el gondolatlanságot, annál inkább kötelességük gyermekeiket vonni el az effélétől. Én tudom, melly kint szenvedék; midőn láttam, hogy azon jó asszonynak mint kelle küszködni az élet' nyomorúságaival. Egy szó mint száz! Abból semmi sem lesz.

M i h. Oh jaj!

K a p. Alacsony születését, rangját, nem is említem.

M i h. Jól teszed.

K a p. Én Kapitány vagyok —

M i h. Kapernaumi.

K a p. Atyja, ha jól jut eszembe, Mesterember.

M i h. A' miénk egy becsületes kalmárka volt.

K a p. Mikor az ember felfelé vitte magát, keserves dolog megint lefelé szállani.

M i h. Ah, édes bátyám! Nagyobb ember is szállott már lefelé, mint te vagy; 's mennyivel lejjebbre.

K a p. Kevélység nekem nem vétkem.

M i h. Nem, édes bátyám.

K a p. De házi gond szerelem' sírja. Azért kimondom: Leányom szegény ember' felesége soha nem lesz. — (el.)

V.

M i h á l y és M a r i s k a. Később P é t e r i T a m á s.

M i h. Ne reszkess, kis gerliczécském, ne síránkozzál. Fa-gyökeret 's előítéleteket nem ránthatsz ki egyszerre.

T a m. Jó reggelt, Maglódi Úr! Correctúrárt hozok.

M i h. Csak ide vele.

T a m. Mit látok?

M i h. Kinyújtott kezet, áltvenni a' correctúrárt.

T a m. Mariska sírt?

M i h. Még most is sír.

T a m. Nincs jusom tudakozni miért sírt;— de szíves részvételem, mellyet ezen tiszteletes háznép iránt érzek —

M i h. A' tiszteletes háznép köszöni szíves részvételét.

T a m. Nem gondolnám, hogy baj történt—

M i h. Semmi egyéb, mint egy két erráta. Hugom' kátéjából a' *hit* és *szeretet* mellől kimaradt a' *remény*; a' bátyám számvető-könyvében pedig a' nullák mind előtte állanak a' számoknak.

M a r. Az én jó bátyám mindent tud.

M i h. Én corrector vagyok, 's kimutatom hol és mint kelljen a' botlást megigazítani.

T a m. Bízhatom e, hogy segédünkre kél?

M i h. Mennyire erőm engedni fogja.

T a m. Mint hálálhatom meg?

M i h. Víg kedvvel.

T a m. Semmim, a' mivel megszolgálhatnám.

M i h. Örvendek.

T a m. De szívem —

M i h. Idegen portéka; az már Mariskáé.

T a m. Szólhatok kapitány Úrral?

M i h. Bízvást; csak szerelemről ne.

T a m. Enyémről ne?

M i h. Nem; arról nem akar hallani.

T a m. Én szerencsétlen!

M a r. Ezért sírok én.

M i h. Sírással itt kevésre megyünk. De ül-
jünk össze; 's nézzük végig, mint indíthatnók el
a' dolgot. Ti apáink' 's nagyapáink' példája szerint
új gazdaságot akartok kezdeni. Mit hoztok tőkéül.

M a r. Szeretetet.

T a m. Szorgalmat.

M a r. Takarékossgot.

T a m. Szemességet.

M i h. Ezek szép tőkepénzek. Jó, én is adok
hozzá valamit. Ti az én szobámba keltek által,
én pedig a' ház' héjára költözködöm.

M a r. Ah édes bátyám! Az a' setét, szűk,
rosz grádics —

M i h. Hagyd becsületben a' grádicsot. Hiszen az angyalok még lajtorján is jártak égbe. 'S ha setét, szűk, rossz, a' mind mondod, új ok lesz hogy itthon űljek, 's úgy egy két ívvel mindennap több correcturán esem által; 's abból mindég cseppen.

M a r. Nincs jobb ember a' világon.

M i h. Ha én vagyok a' legjobb, a' jó Isten nem mondhatja, hogy örülhet munkáján. De tovább. Lakásotok tehát volna. De hát a' konyha, a' kamara, 's holmi egyéb? Mert az én négy öt ölnyi kertemben kenyérfák nem teremnek.

T a m. Ha vége lesz a' hadakozásnak, úgy többet írnak 's nyomtattatnak az emberek.

M i h. Ha addig halasztjátok a' lakadalmat, míg beáll a' közönséges béke: egész éltetekben sem lesz szükségtek komát hívni. De hogy is van, Péteri Uram? Úgy e, az Úrnak még vannak szüléji?

T a m. Atyám van.

M i h. Nem segíthetne az Úron?

T a m. Az szegény mesterember, 's sokgyermekű. A' háború előtt jól bírta magát; neki köszönöm műhelyemet. De miolta kirablották, miolta elégett háza. —

M i h. Úgy hagyjuk ki a' játékból az öreget, 's igyekezzünk beérni magunkat saját tőkepenzünkkel. Szeretet, szorgalom, takarékoság, szemesség — nem így volt? — Mint áll a' dolog a' szeretettel, azt nem kérдем, a' takarékoság pedig önkényt jön elő; az idő tanít meg ró, hogy érzétek be magatokat a' kevéssel is: de a' szorgalom és a' szemesség azt kívánja, hogy betűről betűre bizonyíttassék be. Menjen, édes Péteri Uram, hozza elő házi-könyvét; lássuk, mi jön be és mi megyen ki. Addig forgatjuk majd, míg óhajtott Facit jó ki belőle; 's azt osztán a' bátyámmal, mikor egyszer kedve lesz, láttatni fogom.

T a m. Megyek, 's hozom irásimat. A' jó Isten áldja meg az Urat! — (el.)

M i h. Engem már megáldott.

M a r. Ah, édes bátyám, félek, félek, hogy apám nem fog engedni. — (el.)

VI.

M i h á l y magában.

Az ember valóságos correcturaív. Indulati mindenütt és mindenben úgy állanak mint betű-

szedők a' fiókok körül, 's ide oda kapkodnak, 's minden pillantatban hamisan veszik ki a' betűt, 's mikor az ívet lekefélik, semmi értelem nincs a' nyomtatásban: míg az ész, mint corrector, tollhoz nyúl, 's a' botlásokat kijegyzi. Az ész tagadhatatlanul derék corrector, 's jól ért dolgához: és még sincs könyv, mellyben erráták ne hemzsegnének. — (összegyűri íveit.) Eddig csak kiszívárgott szobámból a' füst. — (el.)

VII.

Kapitány, és a' másik ajtón Péteri.

a' kőműves.

Kap. Jőjön, Meister Uram, jőjön. Itt egykor ablak állott; ismét ki szeretném bontatni.

Péteri. Lehetséges.

Kap. Ezt a' másikat pedig, az utczára, berakva szeretném látni.

Pét. Lehetséges.

Kap. Mellyiken kezdjük a' munkát?

Pét. A' mellyiken tetszeni fog.

Kap. Talán előbb ezt, bérakjuk?

P é t. Lehetséges.

K a p. De úgy a' szobának nem lesz világa.

P é t. Nem; úgy itt setét lesz.

K a p. Úgy hát előbb ezt bontsuk ki inkább.

P é t. Az is lehetséges.

K a p. Úgy, édes Meister Uram, fogjon hozzá
mingyárt. Alig várom, hogy innen a' kertbe
láthassak. De bezzeg lesz por.

P é t. Por? bizonyosan sok lesz.

K a p. Az mellyemre szállana. Magában ha-
gyom hát; de igyekezzék hamar elkészülni vele.

P é t. Lehetséges.

K a p. Az alatt lemegyek a' kertbe, 's gyö-
nyörködve fogom hallani, kalapácsával mint vág
egyszer a' falba. — (el.)

VIII.

P é t e r i magában.

Leveti köpenyegét, kötényét felköti, 's kezébe veszi
a' kalapácsot.

Rontani könnyebb, mint építeni. Ezek a'
maiak azért bontanak el olly sok holmit, a' mi

századokig állhatott volna. — No, Isten neki! —

(Kezdi a' bontást.)

Csudálatos ember ez a' Kapitány; nem akar az utczára ácsorgani. Pedig az ember ott mindég láthat holmit, a' minek örülhet lelke; ezt a' sok katonaságot. De azok nem csak az utczán láttatják magokat; hébe hóba bejönnek a' házakba is; 's nem kérdik, szívesen látják e. —

Mi ez? hisz ez olly hangot ád, mintha benne üreg volna. — Több czément mint kő. — Kontár-kőműves volt, a' ki rakta. — Hah! Lyuk; ugy látszik, ezt akarva hagyták. — Mi a' manó! Mi pislong itt rám? — Ládácska, vagy valami ollyanforma.

Elébb ezt a' követ kell kifeszítenem. — Mondom, hogy az. — Ládácska. — (kiveszi a' falból.) Nagynak, nem nagy, de nehéz. — (leteszi a' földre, 's nézi.) És ne vígy minket kísértetbe! — Sátán tudja, hogy még öt neveletlen gyermekem van; és hogy az utolsó szalmaszálig mindenemet kirablották. —

Köpenyegem alatt haza vihetném, 's a' kutya sem ugatna még érte, 's egyszerre kimenekedném bajaimból. —

Takarodjál, Sátán! (köpenyegét rá veti.) A' tiszta lelkesméret minden kincsnél többet ér. — Látni sem akarom többé, hogy kisértetbe ne hozzon; kikalapácsolom fejemből az egész dolgot. Az ördög semmitől sem fut annyira mint az énektől; azt meg nem tudja emésztetni.

(szedi a' falat, és énekel.)

IX.

Péter György és fja Tamás

(házi-könyvével fellép, 's csudálkozva látja itt atyját.)

Tamás. Jó napot, atyám! Mit csinál itt?

György. Jó napot, fiam. Mit csudálkozol ezen? Kőművesre mindenütt van szükség, 's én kénytelen vagyok olcsó árért dolgozni, mert szegénységben vagyok. Itt új ablakot kell nyitnom.

Tam. Ki hivatta?

Györ, Maglódi Kapitány Uram.

Tam. Láttá e, édes apám, leányát?

Györ. Mi gondom nekem lyányára? Tán bizony város' cziklére akarsz lenni, hogy így

kezded a' kérdezősködést? De a' sor most rajtam van. Mit keressz te itt?

T a m. A' Kapitány' testvére correctorom.

G y ö r. Correctorod? Mi a' kő dolog az a' corrector?

T a m. Megigazítja hibáinkat.

G y ö r. Hát miért hibáztok?

T a m. Azt nem lehet kikerülni.

G y ö r. Igaz; a' gyarló ember ki van téve annak, hogy akaratja ellen is hibázzék. De én most hallok életemben először, hogy corrector van a' világon. Az derék ember lehet, ha a' más hibáit ő hozza helyre. Tán ezt a' könyvet igazítatod meg vele?

T a m. (elnémúl.) Igen — nem — igen —

G y ö r. Igen — nem — igen — Mi akar ebből lenni? Miért akadsz el? Miért sápadsz meg egyszerre? Tamás, te talán csak nem üzögetsz vétkes dolgokat?

T a m. Mentsen Isten, hogy apámnak valaha értem pirúlnia kelljen.

G y ö r. Mondd ki hát, a' mit akarsz.

T a m. Apámnak köszönhetem mindenemet.—

G y ö r. Arról itt nincs szó.

T a m. Műhelyemet is —

G y ö r. Örülj neki, hogy tiéd; most meg nem tudnám venni.

T a m. Apámat azóta a' háború' inségei szegénnyé tevék; és még sem engedi, hogy segédjére lehessenek.

G y ö r. Mert neked is kevés kereseted van, 's én bírom a' munkát. Rám ne legyen gondod. De ha Isten jó karba tesz egyszer, légyen gondod szegény testvérldre.

T a m. Hogy lesz, apámnak szentül fogadom.

G y ö r. Térjünk az előbbire. Mért nem felelél arra, mit tőled kérdeztem? Csudálatos elpirulásod nem fér fejembe.

T a m. Édes apám — nekem kedves kinézésem van; de minthogy még nagyon bizonytalan, 's ha meglesz is, hamar meg nem lesz, nem akarám apámat vele terhelni.

G y ö r. Miért ne? Gyermeke reménységei mindég örömére vannak az atyának, ha olly távol volnának is a' tellyesedéstől, mint nap a' földtől.

T a m. Nem hiába tettem kérdést, apám látta e a' Kapitány úr leányát. Gyönyörű leány; 's olly jó, mint szegény anyám volt.

G y ö r. Nem gondolom, hogy ördög elvette eszedet. . .

T a m. Szeretem, 's teljes lelkemből.

G y ö r. Nézze az ember, mi jut eszébe ; Kapitány' kisasszonyát ! Most már nem csudálom, hogy nem szóla kérdéseimre. Kőműves őseimet is, kik a' Bábel tornyát építették, kevélység juttatá veszedelembe.

T a m. Professióm ellen nincsen szó ; én nemes mesterséget űzök.

G y ö r. Lássá el az ember, ő nemes mesterséget űz.

T a m. A' leány szeret.

G y ö r. Elég rosszúl teszi.

T a m. Nagybátyja akarja, hogy egyek legyünk.

G y ö r. Hát atyja akarja e ?

T a m. Atyja sem ellenzené, ha elég jövedelmem volna.

G y ö r. Az a' bökkenője !

T a m.. Maglódi úr látni akarja házi-könyvem, 's azt hozom itt hozzá. Adósa, hál' Istennek, senkinek sem vagyok, de még eddig viszont fillért sem tettem félre.

G y ö r. Várhatsz valamit a' leánnyal ?

T a m. Ah, semmit!

G y ö r. Úgy verd ki fejedből.

T a m. Kénytelen leszek végre.

G y ö r. Dolgozzál éjjel nappal, 's felejtetni fogod.

T a m. Soha sem fogom. Igazán boldog nem lehetek nélküle.

G y ö r. (elmerülve áll.) Jól elgondoltad e' a' mit tenni akarsz?

T a m. Istenem tudja.

G y ö r. De neked könny reszket szemeidben?

T a m. Igen, apám.

G y ö r. Az engem is sírásra fakaszt. — Tamás, fiam! Mit mondanál rá, ha egyszerre urrá tennélek?

T a m. Apám, ne keserítsen el még inkább!

G y ö r. (elrántja köpönyegét a' ládácskáról.) Nézz ide.

T a m. Mi ez?

G y ö r. Vas ládácska. Emeld csak.

T a m. (emeli.) Nehéz. Mi van benne?

G y ö r. Ugy hiszem, arany és ezüst.

T a m. Kié?

G y ö r. Még kérdés. Ényém is lehet. Itt találtam a' falban.

T a m. Találta, apám?

Györ. Még senki sem tud felőle. Vidd haza hamar, törd fel, számláld meg, 's jelentsd be magad' a' kapitánynál, mint vagyonos.

Tam. Apám ezt nem mondhatja igazán.

Györ. Bohó! Miért ne?

Tam. Akár mi van a'ládában, a' ház' uráé.

Györ. Annak ne mondj semmit; 's ha megkapod a' lyányt, a' pénz csakugyan nem jut idegen kezekre.

Tam. Nem, apám; azt én nem cselekszem.

Györ. De ha különben a' lyányt el nem nyerheted?

Tam. Így elnyerni nem akarom.

Györ. No ez ám még forró szerelem! Urfi Uram elébb monda, hogy nem élhet a' lyány nélkül, 's most —

Tam. Nem lehet ott nyugalom, hol a' lelkiesméret nem tiszta.

Györ. Ki tudja, hány száz esztendeje, hogy a' láda itt áll? Senkinek nincs jusa hozzá.

Tam. Nékem pedig legkevesebb van.

Györ. Ez által szegény apádon, szegény testvéríden segíthetnél.

T a m. Ah apám, ha tudná, mint tépi széllyel szívemet!

G y ö r. Te tehát nem viszed el?

T a m. Nem, nem: ha minden reményeimtől elesem is.

G y ö r. (felpillantván az égre.) Hol a' királyi pálcza, mellyért kalapácsomat elcserélném! Tamás, jer; hadd szorítsalak mellyemre! Te gyilkos kint hárítál el rólam. Ha szavamat fogadád, megfogtalak volna átkozni.

T a m. Tudtam én, hogy jó apám csak próbára akar tenni; de fáj, hogy szükségesnek látta próbára tenni lelkem' feddhetetlenségét.

G y ö r. Azt talán csak kevélységből tettem. Láttatni akarám Sátánnal, melly fiút ada nekem Isten. Jer, Tamás, mutassuk be a' ház' urának a' ládát.

T a m. Imhol magától itt van.

X.

Maglódi Mihály. Előbbiek.

Mih. Itt van már az Úr? Hozta Isten! — Hohó, itt már foly a' munka?

T a m. Ez a' becsületes ember az atyám.

M i h. Atyja? Örvendek. Jó napot, Meister Uram! Kegyelmednek derék fija van.

G y ö r. Deréknek bizony az.

T a m. Édes Úr, itt valami adta elő magát.

M i h. Házamban? Mi történhetett volna itt? Talán csak nem járnak boszorkányok benne.

G y ö r. A' falat felbontván, lyukra akadtam.

M i h. Lyukra?

G y ö r. 'S ott e' ládácskára.

M i h. Különös!

G y ö r. Nehézségéről ítélvén, azt kell hinnem—

M i h. Hogy kincs van benne; nemde?

G y ö r. Úgy látszik.

M i h. Hahaha! No, azon örvendek. — 'S Meister Uram csak magában volt, mikor kivette?

G y ö r. Csak.

M i h. 'S Meister Uram nekem hozza? Hahaha! azon még inkább örvendek. (kikiált.) Mariska! Mariska!

M a r. (belőlről.) Hallom, édes bátyám!

M i h. Hagyd megkozmásodni főzésedet, 's hidd elő atyádat, hamar! — Hallja, édes Meister Uram, ha a' ládácskában ringyet-rongyot talál-

lunk is, az nekem olly kedves lesz, mintha aranyat lelnénk benne. Mert kincset könnyebb lelni, mint becsületes embert.

G y ö r. Mentsen Isten!

M i h. Becsületes embert — ollyannak vévén, inillyennek szokás — ollykor találni; de ollyat, ki magán kívül csak Istent és ördögöt lát, és még is kiállja a' kísértést —

XI.

A' K a p i t á n y. M a r i s k a. E l ő b b i e k.

M i h. Jere, bátyám, jere. Újságot hallasz a' mit nem vártál volna.

K a p. Te bizonyosan megint örültél.

M i h. Igen, örültem; de most rajtad a' sor.

K a p. Újságon? Nem gondolnám. Sok esztendeje már, hogy egyet sem hallottam örvendetést.

M i h. Miért titkolgattad előttem, hogy varazsvessződ van?

K a p. Varazsvesszőm?

M i h. Vagy valamelly lidércz sugta meg neked talán, hogy e' falban kincs van?

K a p. Kincs?

M i h. Lásd e' ládát. Péteri uram ő kegyelme vette ki.

K a p. Az ördögöt!

M i h. Ördög van e benne, mingyárt meglátjuk.

K a p. Hát még nem nézted meg?

M i h. Nélküled? Hogy tehetsz fel rólam illyet?

K a p. Mi közöm neked hozzá?

M i h. Hát nem örökösei vagyunk e a' háznak?

K a p. Te engem kifizetél belőle. Nekem hozzá nincs többé jusom.

M i h. Szép! A' mi megvolt, felosztók; a' mi rejtve volt a' falban, nem oszthattuk fel.

K a p. A' mit az ember a' házzal vesz, övé. A' ház tiéd, 's így —

M i h. Péter bátyám, te egész éltedben nem látál, hogy haragudtam volna; de vigyázz, még ma megláthatsz.

M a r. Édes bátyám, nyissa fel hát egyszer. Nyugtalan vagyok látni, mi van benne.

M i h. Igazod van; nyissuk meg. Ki tudja millyen rongyot lelünk. Meister Uram, kérem kegyelmedet, hasítsa ketté a' fedelét.

G y ö r. Lehetséges.

M i h. (míg Péteri a' maga kalapácsával a' láda' fedelét hasogatja, félre viszi bátyját és Mariskát.) Tudnotok kell, a' Meister a' mi Péterink atyja.

M a r. (az öregre pillantván.) Atyja?

M i h. A' ládával szépen elmehetett volna, mert csak maga volt, mikor kivonta a' falból; 's ő szegény ember, és sokgyermekű.

K a p. Becsületes ember érte.

M i h. Nekem pedig örömet csinált.

G y ö r. Imhol, nyitva van. Gratulálok; pénz, pénz! Csupa arany!

K a p. Sok szerencsét hozzá, ücsém Uram!

M i h. Igazán ez egészen téged illet, bátyám; mert egész életemben sem ért volna az a' gondolat, hogy azt az ablakot kibontassam.

K a p. Hahaha! utoljára még kegyelmet csinál nekem belőle, ha megosztom vele.

M i h. Annak örülni fogok. (kiveszen néhány darabot.) Egy Louisd'or 1756ból. Egy másik 1752-ből. Nem rég oltá áll a' falban. — Nézd, nézd; papiros. Atyánk' írása!

K a p. (belé pillantva.) Valóban!

M i h. (olvasni akarja: ellágyúlása nem engedi. Áltadja bátyjának.) Olvasd te.

K a p. (olvas.) „Az ellenség közelít. Minden városból kezeseknek viszi a' tehetős polgárokat. Talán engem is ez vár — Összeszedtem tehát a' mim van, — 16000 forint — a' hátúlsó ablakot bérakattam, 's oda rejtettem el e' ládácskát. Ha vissza nem jönnek“ —

M i h. Ah, vissza nem jött!

K a p. (olvas.) „Úgy két fiam, Péter és Mihály, ismét kibontatják az ablakot, 's meglelik a' kincset, mellyen atyai áldásom nyugszik.“

M i h. Péter lelte meg.

K a p. (olvas.) „1760. April. 13d.“

M i h. A' hétesztendős háborúban.

K a p. Köszönöm, jó atya!

M i h. Bátyám, hagyd még egyszer látnom. (titkon csókját a' papirosra nyomja, 's törli szemét.)

K a p. Ne felejtsük, hogy e' becsületes embernek halálával tartozunk.

G y ö r. Miért tartoznának?

M i h. Ne, ne! — Bátyám, rá ismersz e itt az Isten' intésére? — Ez a' derék, emberséges ember — 's ez az ifju Péteri Uram, olly alma,

ki nem esett messze fájától — 's Mariska, ki őtet szereti, — 's te, kinek Isten 8000 forintot adott itt — 's én a' ki a' magam 8000met ennek a' fiatal embernek ajándékozom —

G y ö r. Micsoda?

T a m. Maglódi úr —

M a r. Oh édes jó bátyám! —

M i h. Oh meg' ah! minek az? Itt más szó van inkább szükség, melyet atyádtól kívánunk hallani, ha nekem és mindnyájunknak örömet akar adni.

K a p. Az igent?

M i h. (mosolygva.) Azt.

K a p. No tehát: Igen!

M i h. Vivat. (Tamás és Mariska megcsókolják a' Kapitány' kezét. Mariska most Péteri György' nyakába esik.)

G y ö r. Kapitány Úr igazán akarja?

K a p. Akarom, igazán akarom.

G y ö r. Ugy hát én is Igent mondok rá Isten nevében. Én ugyan csak szegény Mesterember vagyok; de ki kell mondanom, édes Kapitány Ur: kevélykedem, hogy illy fiam van. Próbára vontam, elviszi e titkon a' ládát; elébe terjesztettem, hogy azzal szerencsáját csinálhatja, de

el nem vitte ; nem , nem vitte el. Áldassék érte az Isten !

K a p. (megrázza Tamás' kezét.) Nekem kedves fiam lesz.

M i h. (nem lelven helyét örömében.) Kimondhatatlanul örvendek.

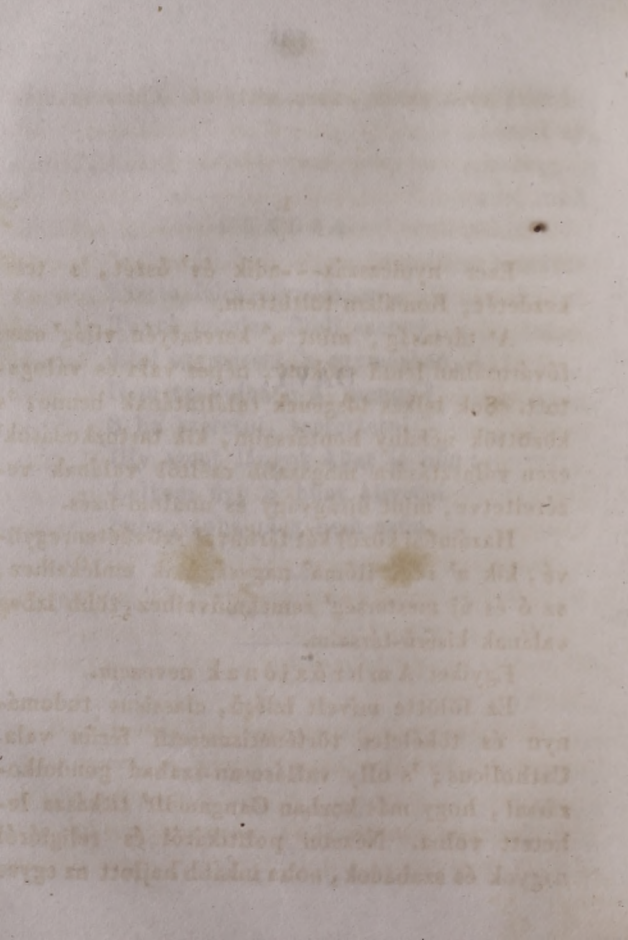
K a p. Ez egyszer , öcsém , együtt örvendek veled.

M i h. Van e nagyobb öröme az életnek , mint midőn másnak csinálunk azt ?

CLELIA.

Tiszta lélek-olvadásban,
Távol minden földi szenny,
Élni egymásért 's egymásban,
Nem ez volna é a' menny?
S ha szeretni, szerettetni,
Illy szent lángok közt is bűn:
Lelkem úgy e' bűnt követni
Soha, soha meg nem szűn.

DAVY.

I.

Ezer nyolczszáz--adik év' őszét, 's tele' kezdetét, Romában töltöttem.

A' társaság, mint a' keresztyén világ' ezen fővárosában lenni szokott, népes vala és válogatott. Sok lelkes idegenek találtatának benne; 's közöttök néhány hontársaim, kik tartozkodások' ezen választására magasabb céltól valának vezéreltetve, mint újságvágy és unalom-űzés.

Hazámfiái közül két férfiúval szövődtem együvé, kik a' régi Róma' nagyságának emlékeihez, az ó és új mesterség' remekműveihez, több izben valának kísérő-társaim.

Egyiket A m b r ó z i ó n a k nevezem.

Ez fölötte mívelt ízlésű, classicus tudományu és tükéletes történetismeretű férfiú vala. Catholicus; 's olly vallásosan-szabad gondolkozással, hogy más korban Ganganelli' titkásza lehetett volna. Nézetei politikáról és religióról nagyok és szabadok, noha inkább hajlott az egyes

kormányozónak hatalma, mint a' democratiának vagy oligarchiának ereje felé.

Másik barátom, kit Onuphriónak nevezek, egészen különböző characterrel bírt.

Mint aristocratiának tagja, születéshez és nemzetséghez tartozó némelly előítéleteket szívott be: azonban életmódja szelíd, mérséklete jó, hajlandósága szeretetre érdemes. Nyűgtelen neveltetése által olly religióbeli véleményeket fogadott fel, mellyek a' türelem' határain túl mentek, 's a' scepticismus felé hajlani látszottak. Nemes létére szabad gondolkozásu politikai ítéleteiben; képzelete költői és hajlékony; ízlése józan; 's tactusa igen finom. Irtózott csekély hibáktól is, 's elevenen érze tökéletességeket, mellyeket a' község észre sem vesz.

II.

Barátimmal October' kezdetén, egy szép estve, a' Collosseumba menék: azon emlékre, mellyet századikszor is új meg' új csudálkozással tudnék szemlélni; 's Ambrozio és Onuphrio osztóának érzéseimben.

Akkori beszélgetésünket saját szavainkkal közlöm.

ONUPHRIO.

Melly nevezetesek e' romok! Melly karakterfestőji a' régi Rómaiaknak! Melly fényes képzetet, melly nagy kivitelt mutatnak.

Ha ezen épület állíttatása felől történeti bizonyosságaink nem volnának: óriási művnek nézhetnők; 's gyülekezhelynek ama Titánok' számára, kik a' pogány mythológia' istenei ellen viaskodtanak.

A' travertinkövek nagysága az iszonyú mív' roppantságával viszonyban áll.

Melly nemzet mindennapi czélokra 's köz mulatságokra illy épületet alkothata: annak erején, törekedésén és állhatatosságán a' világ' hódításában, kevésbé csodálkozhatni.

A' régi Rómaiak, a' mint látszik, olly tervek szerént dolgoznak: mintha hatalmoknak a' változandóság' erejét meghaladni, 's annak az idő' befolyásától független koron, az örökkévalóságon, alapulni lehetséges volt volna.

A M B R O Z I O.

Ezen csudálatos omladék' tekintete olly festeni való, hogy bedőlésén épen nem szomorodhatunk.

A' mostani évszak vegetatiójának színei hasonlók ezen omladékéihez; és melly tökéletesen illenek együvé!

Ott látszanak a' császárok' palotájának 's Nero' aranyos boltozatának maradványai: ősz, dőlékeny tornyok, mohos boltívek; a' hervadó növényeken mintegy nyugodva.

Az élet' jelenlétére nem emlékeztet más, mint néhány ájtatosok. Ezek lent az arenában a' statiókhoz vándorolnak, a' kereszt előtt térdelnek; 's diadalmát hirdetik azon religiónak, melly, noha első kezdetében a' legnagyobb üldöztetéseknek épen itt volt kitéve, még is okul szolgált arra, hogy a' mit itt látunk, mind eddig fenn állhasson.

Úgy vagyon.

A' keresztyénség' befolyása nélkül e' romok minden bizonnyal porrá és semmivé váltak volna.

A' barbarus Gothok és Vandalok által olmaiktól és vasaiktól, a' római Barbarin herczegek által pedig még köveiktől is megfosztattván, e' maradványokat azon szent hit' befolyásának köszönhetjük, melly fenn tartotta mind azt, a' mi fenn tartásra méltó: nem csak mesterségeket 's tudományosságot, hanem azt is, miben elménk' lépcsőnkénti kifejlése áll; és azon intézeteket, mellyek e' világban boldoggá tesznek, a' jövőben pedig halhatatlanságunk' reményét nyujtják.

Ezen romok' megtartását néhány bennük felállított keresztek által, én ugyan, Catholicus létemre, csudának veszem.

És melly változás ezen épület használtatásában! Szent érzésekkel 's felemelő reményekkel van egybe kapcsolva most: hajdan pedig, mikor a' római népnek szolgálja nézőhelyül, fene-vadak vagy ezeknél is fenébb emberek által, emberek gyilkoltatának itten; kielégíteni a' kegyetlenségen érzett örömet, melly egy más kárhoztatóbb gyönyörködésen épül, a' világ' hódoltatásán.

Ki gondolhatta volna, hogy csekély eredetében megvetett, 's alapítójának és elveinek vélt-

homályossága miatt üldöztetett religiónk, alázas tanítója' emlékére valaha templomot állíthasson, 's dicsőbbet, mint a' mellyet az ő világ Jupiternek vagy Apollnak emelt? Ki gondolhatta volna, hogy a' pogány istenség' templomait, azoknak romlásaiktól megmentendő lehessen? Ki gondolhatta volna, hogy fényben és méltóságban emelkedvén; tévedés' falai között igazságnak hódolván; a' római babonaság bálványit legszentebb célokra használván: a' római birodalom' enyészését követő sötét éjszakában fényes, és örökké tartandó szövétneket gyűjthasson?

ONUPHRIO.

E' tárgyban, mellyet barátunk olly ékesen adott elő, nem bírok hasonlólag felemelkedő szempontokkal.

Az általa érdeklett okok e' romom' megtartásában részt vehettek ugyan: de tudjuk, hogy későbbben kezdének munkálni; és a' baj megtörtént, mielőtt a' keresztyénség Rómában felállítatott volna. E' tisztelendő romot a' legnagyobb

nép' hatalma' romlásának, 's nem a' keresztyénség' győzedelmének, emléke gyanánt tekintem én.

Képzetem előtt áll az idő: mikor Szent Péter' felséges temploma olly állapotban lesz, mint a' Colosseum most; mikor ennek omladécai új és ismeretlen vallás' szentséges befolyása által fognak fenn tartatni; mikor Jupiter' szobra, melly most Szent Péter' képviselője gyanánt fogadja az ajtosok' csókjait, valamelly következő szentségnek személyesítése végett más szent célra fog használtatni; és mikor a' pontifexi nagyság emlékei azon porba vegyülendének, melly most a' császárok' sírját fűdi.

Fájdalom! ilyen az emberiség' munkájának és intézeteinek egyetemi története.

Emelkedünk és virágozunk, azután hanyatlunk és esünk; 's dőlésünknek időszaka felemelkedésünkkel többnyire mindenkor viszonyban áll.

A' régi Thebában és Memphisben a' nép saját géniusa mesterségeiket kijelentő emlékeket hagyta fenn, bár előítéletjük és isteni szolgálatjok mi-voltát nem érthetjük. Babilon és Trója' maradványa majd elenyészett; és a' mit ama' híres városokról tudunk, írási feljegyzésekből ered.

Graeciát és Rómát csak kevés emlékeikben lehet látnunk; 's jövendő idő, mellyben a' mostani Róma az lesz, a' mi a' régi most; 's a' régi Róma és Athéne az lesz, a' mi Tyrus és Carthágo most: színes homok a' pusztában; hol a' tenger' hullámjai által kihányt téglá és üvegcserepek lesznek egyedül hírmondójik.

AMBRÓZIO.

hévvel.

Az említett történetek 's kétségbe ejtő szempontok ellen, kijelentett vallásom' bizonyosságában tökéletes vigasztalást találnom, épen nem nehéz.

Én a' régi birodalmak' eredetét, előmentét, emelkedését, hanyatlását és estét az emberi nemzet' megváltásában bizonyos czélokra rendelt jelek gyanánt tekintem; mellyek már annak előtte voltak megjövendőlvé.

Egy vagy más ország' alapítását avagy enyészetét, melly a' polgári történetben olly nevezetes jelenetnek látszik, az emberre és vallási intézeteire nézve csak csekély befolyásúnak; ellen-

ben az Egy-isten' tisztelete felállítását, megvetett nép között, a' legnevezetesebb történetnek tartom az ó világban; 's így azt hiszem, hogy a' keresztyénség a' zsidóságból természet szerint származott; és hogy a' pogány nemzetek' tanításai mind csak előkészületek voltak azon vallás' győzedelméhez és végső megállapításához, melly az emberi elme' legérettebb korában állapotjához, valamint minden éghajlathoz és minden nemzethez, legalkalmasabb.

ONUPHRIO.

nyugtan.

Nem jól ért barátom, ha engemet hitetlennek vagy keresztyénség' ellenségének tart.

Hiszem, hogy embernek a' religio elkerülhetetlen; hiszem, hogy lelkünknek olly szükséges, mint állatnak az ösztön, egy, ha tetszik, kinyilatkoztatott világ, melly bennünket az élet' homályain végig vezessen, a' halhatatlanság' reményét kebleinkben élesze: de bocsásson meg, ha ezen ösztönt különféle alakjai alatt egyenlően

hasznosnak, és, bár melly emberi szenvedély' és előítélet' leplén hasson is keresztül, mint meg' annyi isteni sugárzatnak tekintem. A' Brama' híveiben úgy becsülöm, mint Mahomet' tanítványiban; 's tisztelem mind azon formák alatt, mellyeket a' keresztyén világban veve fel.

Ambroziót hevűlni látám. Beszélgetésünket tehát, további viták' elkerülése végett, a' Colosseum' lapotjára igyekeztem visszavinni, honnan eltávozáink;

D A V Y.

Ezen omladékok mint kettőjüknek észrevételeik szerint, tagadhatatlanúl hathatós benyomást tesznek: még is, midőn hat év előtt látám, képzeletemet sokkal inkább gerjesztették fel. Nem tudom, az újság' ingere e? vagy elmém' elevensége? avagy akkori körülményeim? . . lihetőleg mind ezek együtt és öszvesen hatottak lelkemre.

Május' végén egy szép estve végső napsugárok tűntek vala el a' nyugoti egen, míg a' hold a' keletin megjelent.

Fényesen aranyozott szinek világosítottak a' romok felett, és a' messzéről látszó Apennínek' havasaira tüzes ragyogványt ejtének.

E' szinek' tűzében a' serdülő tavasz' zöldje enyhíté és lágyítá vala a' dőlő kövezet' sötéten sárga színét; 's a' világosság' fogyogatásával a' masszák óriási nagyságokban emelkedének elő.

Végtére a' teli hold' fénye elűzé az esthajnalt.

A' legfelségesebb zaphyr kék vonúla el felettem, 's olly fényesen kivilágosítva, hogy csak Jupiter és elsőbb rendű csillagtársai lőnek láthatók.

Egész jelenet ünnepélyes vala és nagy: lelkem azon legfőbb emelkedésre ragadtaték, melyet felségesnek nevezhetni.

Az ég' szépsége és tartóssága; amaz örök gondviselés' principiuma, melly a' világ' rendszerét kormányozza; az örökös és isteni építő-mester' munkáji: mind ezek szörnyű ellentételben állának itt az ember' mulandó és változékony műveivel, annak legmunkásabb 's leghatalmasabb korában. 'S ekkor a' legnagyobb földi teremtmények' természetete is olly csekélynek látszott; alkotmányaik olly silányoknak, a' tér és idő, mellyben munkálnak, olly szűknek: hogy kénytelen voltam az

emberi nemet, 's elméje' és ereje' mívelt, csillár-
rajokhoz hasonlítani, mellyek körüllem lebegvén,
csak addig fénylettek, míg a' falak' sötétében
repdestek, de azonnal nem látszottak, mihelyt
a' láthatáron felül emelkedtek, hol gyenge csil-
lámjok a' hold' fényében egészen elenyészett.

ONUPHRIO.

Illy időpontok és tájak között rendszerint
emberi dicsőségünk' hiúságára 's munkáink' mu-
landóságára szoktunk figyelmesekké tétetni.

Ezen épület, melly a' föld' legnagyobb em-
lékeinek egyike; melly csak tizenhét század előtt
állíttatott fel; és pedig a' világ' akkori hodítóji
által: kevés idő múlva nem leszen egyéb pornál.

Az emberi hiúság vagy hatalom' bizonyosságai
között, legyenek ezek akár neve' dicsőítésére,
akár rothadó csontjai' fenn tartására állítva,
egyet sem ismerek, mellynek tartósságát száz
generatio látta volna.

Ha az időszakaszokat százszorosán vesszük:
bár melly falu' évkönyveit, bár melly temető'

emlékeit egész országnak, sőt a' világnak maradványaival hasonlíthatjuk együvé.

III.

Ambrozio, beszélgetésünk tetszésére nem lévén, egy híres asszony' estveli mulatságára lett eligérkezésünket hozá szóba; 's kocsink' előrendeltetését ajánlá.

Lelkem' állapotja, mellybe beszélgetésünk és a' környék helyheztetett, közönséges és mindennapi társalkodásra épen nem vala hajlandó: tehát kérem barátimat, hogy ígéreteiket tellyesítsék ugyan, de nekem, ki e' magányban még egy órát kívánok tölteni, kocsinkat küldjék vissza.

Erre elhagytak, 's olly reménységgel, hogy költői állapotom meghűtésre alkalmat szolgáltatni nem fog; 's elválásunkkor a' régi Róma' kísérteteit kívánák társaságomúl.

IV.

Midőn a' holdvilágban egyedül valék, leültem egyik lépcsőn, a' patriciusok' hajdani helyükre.

Képzetem' árja, mellynek barátim' távozta előtt már engedék, a' csendes és magányos jelenetben nagy elevenséggel és erővel kezde emelkedni.

E' város' kettős omladékából nem fog többé új város emelkedni; 's itt, e' római birodalom' colossalis hagyományain, soha nem alapúland új birodalom: gondolám vala lelkemben.

A' világ, mint egyes ember, virágzik ifjúságában, tellyes erőre jut férfiúságában, összeroskad öregségében; 's valamelly birodalom' omladékai hasonlók egy öreg ember' törődött testalkotmányához, kivévén, hogy amazok szépség' színével bírnak, mellyet a' természet ruház reájok.

A' civilisatio' napja keleten jelent meg; 's nyugot felé haladott: és most elérte a' meridiánt. Kevés századok múlva még az új világ' láthatárát is el fogja hagyni. Kevés idő múlva csak sötétség maradand fel ott, hol most fényes világ van; homok pusztaságok, hol népes városok állának; posványok ottan, hol egykor zöld mezők és gazdag szántó-földek látszottak.

Az idő, melly lelkünket tisztítja és szenteli, testünket pedig rontja 's vég enyészetre juttatja,

még a' természetben is elfajulásokat látszik esz-
közölni; 's ez az idő a' poeta által örökké tartó
ifjuságban képeztetik: és még is e' falak között
örökös aggságban látszik előttem; 's itt a' régi
napok' újulásának semmi jeleit nem látom.

V.

Alig ötlött előmbe ezen gondolat, midőn
még mélyebb ábrándozásba esém.

A' körülvevő omladékok enyészni kezdenek
tekintetem előtt; a' holdvilág fényesebb lett; 's
tekéje fényözönné látszott elterülni.

Míg szemeim elfogódva valának, az alatt
füleimben a' leggyönyörűbb hangzatok zengének;
's édesebben és mélyebben, mint azokat valaha
a' legékesebb concertekben hallhatám. Új létbe
látszottam általlépni; és új érzéseimben olly
tellyesen olvadék el, hogy valóságomnak még
emlékezetét sem tarhatám meg.

Egyszerre szűnt meg a' muzsika: de a' fény
még mindég környékezett; és a' világosság' kö-
zepéből mély, de igen értelmes és kellemes szó-
zatot hallék. Hangjai eleinte muzsikaiak 's hár-

faéhoz hasonlók voltak, de azonnal értelmesebbekké 's olyanokká lőnek, mint valamelly magas költemény' prologusa.

VI.

Ekkor lélek jelene meg előttem.

Eleinte tudatlanságomért és merészségemért kezde dorgálni ; majd tekinteteimet a' világ' története felől igazítgatá: míg, végtére, egymást felváltó jelenetekben mutatá meg, mint ment az ember vad állapotjából magas civilisatiója felé.

VII.

Rengeteget és vadont láték legelőszer.

Szilaj marhák legelének kövér mezején ; 's azokat fenevadak, mint oroszlánysok és tigrisek, háborgaták. Meztelen vadságban áll vala még az ember. Táplálékjai gyümölcsök és csigák ; vagy a' tenger' partján kivetett czet' maradványaiért kénytelenítették' viaskodni. Lakása barlang.

Ime, az idő' szülötti ; ugy mond Geniusom.

Nézzd az embert alkottatása' legelső állapotjában; ifjusága' és ereje' tellyességével. 'S látsz e rajta bámúlásra vagy irígylésre méltót?

VIII.

Félig vad és félig mívelt vidék váltá fel az előbbit.

Állatbőrrel valának ruházva az emberek; 's nyájaikat legelőre hajtogatók. Ezek itt búzát arattak és gyűjtöttek: mások kenyeret készítenek belőle. Itt és amott kunyhók látszának többféle eszközökkel.

Tekints ezen embercsoportra, ugymond Geniusom; melly gyermeksége' állapotjából kiemelkedett. Előmenetelét néhány lelkesebb társainak köszönheti. Amaz Öregtől, kit közepettők látsz, tanulának kunyhót építeni; amott másiktól állatokat szelídíteni; egyebektől ismét búza és gyümölcs magvakat gyűjteni és vetni: olly mesterségek, mellyek soha sem veszendének el; olly mesterségek, mellyeket a' következő ivadék napról napra tökéletesebb állapotban fog látni.

IX.

Itten mívelt mezőségek, amott a' tenger' partján népes városok, kastélyok, piarczok és templomok terjedének el előtttem. Emberek, rendsorba egyesülve 's lóháton tevének vala katonai gyakorlásokat. A' tengeren vitorlás hajók lebegtek, a' szárazon utasok és kocsik látszottak.

Amott embereket látsz, kik társaik' köréhez szólanak; mások pedig dallal és beszéddel mulattatják azokat: ezek a' Bardok és szószólók; ugy mond Geniusom. Azonban tanításoknak minden jelei csak szovakból állanak; mert az írásnyelv még ismeretlen. 'S veszed e észre, hogy ezen nemzetség' eszközei érczből vannak?

X.

Láték embert, ki szerszámokat viszen vala kezében, mint a' mai kovácsok; 's ki edényt mutata a' zsibongó sokaságnak vasból. Mások papyrus-tekercecseket hordogatának, náddal írván reájok: a' tinta koromból készült és olvasztott enyvből.

Íme, mond a' Génius; a' tórsaság' állapotjában felette nevezetes változás történik. Egyik a' vasat kovácsolhatóvá tenni tanítja; a' mi magányos embernek, alacsony születésű Hellénnek, találmánya: másik a' gondolatot írott bötűk által teszi maradandóvá; olly mesterség, melly ama' pyramisokon látható hieroglyphákból lassan lassan és lépcsőnként fejledezett vala ki.

XI.

Mostan immár az ércz szerszámok félre tették; az aczéllá változott vas a' mívelt élet' ezer céljaira alkalmaztatott; társaságok járták a' tengereket, 's gyarmatokat állítottak, 's városokat építettek; 's valamerre keresztül száguldnának, mindenféle mesterségeiket terjesztették el. — — — Azonban a' római világot henye és fényűző néppel tellyes városok váltják fel; a' tanyák bérlők' kezei által műveltetnek; a' földtulajdonosok ekéjüket hadi életre cserélik; a' fegyverviselők vagy is önkényesen felkelők' helyébe zsoldos katonák állíttatnak, kik a' tartományt a' legtöbbet ígérőnek adják el. — — — Éjszak

és kelet felől nagy katonacsoportok keletkeznek; de rajtok, lovaikon és aczélfegyvereiken kívül, a' műveltségnek legkisebb jelei sem látszanak. Ezen szilaj emberek rabolják a' városokat, 's rontják a' mesterség' és tudomány' emlékeit. . . Pusztulat és rom és sötétség mindenfelé! — — — — E' szomorú látvány előtt lehetetlen szemeimet be nem zárnom.

Lássd vége-szakadtát a' hatalomnak, melyet alapítója győzhetetlennek és örökké tartandónak vélt; ugymond Géníusom.

Azonban tapasztalni fogod, hogy dicsősége és nagysága, mely vitézségéből származék, elenyészett ugyan: de mind az, valami mesterségektől és életet ékesítő intézetektől vön eredetet, a' társaság' újabb állapotjában ismét életre jutand.

XII.

Felnyitottam szemeimet; 's Olaszországot pusztulásaiból láttam kikelni. Városok emelkedtek régi Athéne és Róma példájik szerint intézett kormányokkal; és ezen parányi tartományok mesterségekben és fegyverekben vetélkedének. A'

könyvtárak maradványi ismét megnyíltak, 's klastromokban és templomokban, 's mintegy szent befolyásnál fogva, tartattak meg a' nép' számára; 's még a' Gothok és Vandalok által is kíméltettek. A' másod Róma új és keresztyén világ' fejelen; 's képző művészet' remekeivel ékeskedő templomok épültek benne.

A' társaság új és állandó charaktert látszott nyerni.

XIII.

Papyrus-tekercek helyett most már könyvekkel tölt teremeket láték.

Íme a' typographia; ugymond Geniusom.

Faust' találománya által az elme' teremtményei örök-életűek, határozatlan szaporodásuak, 's elidegenithetetlen hagyományok lettenek. Ezen, első tekintettel csekély, mesterség által a' társaság' előmenetele biztosítva van; és az ember fel van mentve minden olly alacsonyító jelenetek' tapasztalása alól, mint a' mellyek a' római birodalom' romlása után következtek.

XIV.

Dárda és parittyá és nyil helyett puskát és pattantyút látsz, nemde?

A' puskaport feltaláló német szerzetes nem kis érdekléssel hatott az ember' rendeltetésére. A' háborúk azóta kevésbé vérengzők, mert nem olly személyesek, a' csupa állati erő csekélyebb foganattal bír. Nagyobb hadsereg' mozgására a' civilisatio' minden kutfejei szükségesek; gazdagság, elme és állhatatosság a' siker' feltételei. 'S ekképen a' mívelt ember a' vadhoz képest vég-hetetlenül fellyebb polczon áll.

A' puska a' győzedelmeknek állandóságot ad, 's a' mívelt népeket milliommnyi barbaroknak valaha történhető újabb berohanásaiktól oltalmazza.

XV.

Ezen alkalommal Európa' kitünőbb elmebeli munkálataira teszek figyelmetessé.

Ha az újra született olasz iskolák felé vissza tekintesz: a' hellén bölcsek' munkáit látod. Közelebről fontolgatván tanításaikat, azon idő tudományát határozatlan, homályos és hibás képzetekkel telve fogod találni.

Az emberi tudomány' legmagasabb részével, az astronomiával, a' család visszaél; 's a' planéták' vizsgálatából a' személyek' esetét és sorsát előre láthatni állítja. A' chemicus laboratoriu-mokban látod az ál chemistákat egyetemi orvosság, ugymint élet-elixír és bölcsek'-köve, után fáradozni; vagy bár melly ércznek arannyá változtatására módot keresni.

Azonban csalárdság és tévedés elenyészvén, az egyes férfiak által feltalált igazságok a' felvilágosulandó emberiség' örök sajátjaivá lesznek. Ezen kor elméjü közül csak kettőt említek. Egyik, angol születés 's nevére Bacon, az ösvényt jelelé ki, mellyen tudományos igazságok találhatók: másik, egy florentziai, az előbbinek vizsgáló nézeteit szerencsés próbatételek által világosítá vala fel. Egy század után olasz, franczia és angol országokban akadémiák alapítottak, hol a' tudományok új és sokféle próbatételek által

bővülnek, 's egy nemes Angoltól feltalált való-
ságos világrendszer taníttatik.

Physikai, chemiai és mechanikai előmenetelek
csodálatosan hatnak a' practicus életre: de mind
ezeknek egyenkénti előszámlálására a' hajdani és
ujabb kornak együvé hasonlítása kívántatnék meg.

Hajók a' régi világban emberi kezek által
mozdítottak: most szél által; 's egy darab aczél,
mágnestől megilletve, utunkat ó világból az
ujba csalhatatlanúl jeleli ki.

Egy eszes embernek munkálódása erőt talált
fel, melly minden lehetséges technicus erőmű-
vekre alkalmaztatható; 's mellyet a' régiségben
a' vizsgálók aliglan fogtanak képzelhetni. A' gőz-
erőmű eszes egybe-vetések által lovak, sőt em-
berek helyett viszi végbe a' munkát; kocsikat
indít; épít hajókat; szél és ár ellenébe viszen;
's az embernek csaknem határtalan erőt nyújt
kezébe.

Ezen uj és napról napra gyarapodó találmá-
nyokhoz még többeket számlálhatunk, mellyek
noha másod-rangúak, még is a' polgári állapot
javulását voltaképen mozdítják elő; mint azon
találmány, melly az ásványok égő elveit szedvén

Öszve, egyszerű munkálkodás által házak, utcák sőt egész városok' világítására alkalmaztatja.

Ha a' chemia' resultatumit tekinted, számos ujonnan feltalált testeket találsz, mellyek különféle új czélokra fordittatnak. Az electricitással tett néhány probatételek a' villámot eltávoztatni tanítják; és az emberi elmétől talált új eszközök ugyan azon erővel bírnak, mellyel bizonyos élő állatok' életmíve.

XVI.

Bár melly részére tekintesz az új időnek, mindenütt és mindenfelé előmenetelnek tapasztalod jeleit.

Győződjél meg a' felől, hogy az elnebeli munka' vagy a' tudományos génus' resultatumai állandók és el nem veszhetők.

Monarchák változtatják terveiket 's kormányok' célját; hajós vagy katona sereg végbe hajtja szándékjokat, és azután kimúlnak: de a' mágnestől megilletett aczél mindég megtartja karakterét, 's a' járatlan tenger' birodalmát biztosítja. A' bált tenger' partjairól a' feketéig

küldhetni hajós sereget; Mahomet' követőjinek birodalmok valamelly éjszaki nemzet által, széllyeldaraboltathatik; az angol birtok Ázsiában Tamerlan vagy Zengiskam sorsában részesülhet: de a' gőzhajó, melly Delawarét vagy Szent Lőrincz vizét járja meg, tovább is használtatni fog; 's az északamerikai pusztaságokban 's canadai vadságokban előhaladott nép' civilisatióját terjesztheti el.

XVII.

Az egyetemi világtörténetek' íróji a' nemzeteknek csak nem minden nagyobb változásait a' kormány' változásaival vegyítik össze; 's a' társaság' történeteit a' kormányozóknak, vezéreknek vagy sergeiknek szokták tulajdonítani: holott azok más elmebeli vagy morális okokból keletkeztenek.

Az emberi társaság' előmenetelét tárgyzó javítások korántsem főranguaktól vészik származásokat. Eredetük' idejében a' leghiresebb nevek munkáji is kevésbé becsültettek; sőt alapítójik megvettette voltanak. Azon belső tiszta gyö-

nyörködés, melly elmebeli mnkálásból, igazság-felfedezésből származik, minden bizonnyal szer-telenül nagy fogott lenni az illetén férfiakban, hogy jótéteményt 's áldásokat áraszthassanak üldözőjükre, kik miatt minden közönséges örö-meiket, minden polgári jogaikat feláldozták. Anaxagoras', Archimedes', Baco Roger', Gallilei' fogságok és halálok illy nemű példák. Valóban! semmi sem lehet fájdalmasabb, mint az emberi nemzet' hálátlansága legnagyobb jóltevőji iránt. És még is, a' világkormány' tervével bővebben megismertetve, okot és foganatot világosabban látandasz által; 's meg fogsz győződni a' felől, hogy az egész rendszer örök és tántoríthatatlan igazságu törvények által kormányoztatik.

XVIII.

Az emberi nemzet' történetére befolyó némelly törvényeket hozok itten figyelmed elejébe: ezekből az után magasabb törvényeket következtethetsz.

A' gyermek neme noha igen bizonytalan, még is minden városban, minden tartományban

a' két nem' viszonya változhatatlan. Továbbá a' tiszta levegőnek egyik része az égés és lehellés által folyvást emésztetik ugyan, ezen szer azonban az élő plánták' növése alatt fejlődik ki. Melly határozatlan földünkön a' növényi és állati élet viszonya: és még is mind a' kettő egyarányúan terjed el; és, mint a' nemek' viszonya és a' levegő-ég' vegyítése, csálthatatlan bölcseségű principiumokon alapúl.

A' római birodalom' estével luxus és mértéktelenség által elgyengült népet látál durva harcfiaktól elnyomatni; látád a' keleti és éjszaki óriásokat törpékkel vegyülni; 's birodalom döntetett vala el: de egyszersmind az új fajba testi és lelki tökélyek' magvai vettetének. Az éjszaki férfiak' és déli asszonyok' párosodásából származott új nép erősebb, 's testi és lelki erejére nézve tellyesebb lett gyengébb nemzőjinél.

Egész emberfajzatok vándorlásai, hódítás és becsvágyszomjából eredett lázadások és kormányváltozások morális czélra vezérelnek; ugymint: vegyülés által, különféle emberi nemzetségek' nemesítésére.

Egy Alaric vagy Attila, midőn zugó barbarok' csoportjának közepette, a' világot dúlással és rablással fenyegeti, valóságos isteni hatalomeszköz általa nem ismert cél elérésére: erős fajt hoz magával, mellyel gyengélkedőt nemesít meg; 's az utána hagyott pusztaságok, ép és erős nép-sarjazattól lakva később, ismét mívelt szántó földekké válnak.

XIX.

Tagadhatatlanul nyilvánságos a' világnépésítés' nagy plánuma: organisatiókat formálni, mellyek felségesebb és lelkibb életgyönyökre fogékonyak legyenek; 's ekképen az embert merő állati természetéből felemelni.

A' civilisatio örökösítésére olly emberfajok terjednek el, mellyek ezen nyereségekre különösen alkalmasak; 's így a' társaságra nézve bár melly, egyes embertől eredett, valódi javítás sem veszhet el egészen.

Egy évsortól másikig látsz tenyészni élő formákat, és az élet mennyiségét gyarapodni.

A' földnek régibb és újabb népességét egymással együvé hasonlítván, ezt amannál sokkal nagyobbnak találándod; pedig az emberi boldogság, kivált melly az elmebeli erők' gyakorlásától függ, az élők' nevedezésével együtt szokott gyarapodni.

XX.

A' szózat megszűnt.

Ekkor én a' legmagasabb világok közé, a' nap-rendszer' körébe, ragadtatám vala fel, hol minden planéták tisztán látszának.

Mi légyen az itteni lakosok' természete és öröme? E' titokba óhajtottam beavattatni.

XXI.

Ezen égi lakosok' organisatiója igen egyszerű: de elmebeli gyönyörűségük sokkal nagyobb, mint a' földön lakóké; ugy mond Geniusom.

Örömeik tisztán szellemi természetűek.

A' körül lévő égi testek' szemlélésében, 's a' jelen és jövő tünemények együvé állításában

foglalatosskodnak szüntelenül; és ezen foglalatosság, kimeríthetetlen kútfeje örömeiknek.

A' vándorcsillagok járását tökéletesen ismerik; az égi testek' történeteiben igen jártasok; a' meteor kő formáltatását jól értik.

XXII.

Ezen csuda lények' organumait le nem írhatván, életmódjokat sem mutathatom: de, mint-hogy legfőbb örömeik elmebeli foglalatosságokból állanak, könnyen lehet látnod, hogy életük azon állapothoz hasonlít leginkább, melyet a' földön legmagasabb erénynek neveznek.

Mondhatnám azt is, hogy nem hadakoznak; hogy becsvágyok' természete csupán lelki nagyságú; és hogy egyetlen indulatjuk, melyet éreznek, 's mellyben egymással vetélkednek, nem egyéb, mint legtisztább dicsőség-szeretet.

XXIII.

Különféle planetákhoz vihetnélek; mindeniken különös szellemi természeteket mutathat-

nék, mellyek egymáshoz hasonlók, bár erejekre 's valóságokra nézve különbözők: azonban ott minden intelligens természetnek az saját tulajdona, hogy a' világosság' felvétele különféle látó organumok által történhetik, 's a' planéták holdjainak és gőzkörének minden intézetei és mozgólatai ezen közönséges viszonyra alkalmaztatnak.

'S innen állíthatni: hogy lelki életük a' világosság' befolyásától határozottatik meg.

XXIV.

Ezen képzelhetetlen tökéletességű lények egykor a' földhez tartozának: lelkeik a' planétai élet' lépcsőjén hágdalának vala fel, a' port megettök hagyván, 's egyedül intellegentiájok' erejét vivén magokkal.

Előbbi állapotjuk felől nem maradt fenn egyéb emlékezetük, mint azon boldogító érzés vagy indulat, melly előmenetelében lépcsőnként nemesül: a' tudomány és elmebeli erőnek, a' végetlen bölcseségnek 's korlátlan hatalomnak, az ISTENSÉGNEK, szeretete.

XXV.

Még a' tökéletlen földi-életben is nagy mérték szerint uralkodik ezen indulat: évenként mind inkább és inkább jut nevedezésre; felmúlja a' testi tehetőséget; 's a' halál' perczenetei alatt az öntudó lényen tellyes hatalommal gyakorolja uralkodását.

A' jövőendő rendeltetés azon módtól függ, mellyben ezen indulat haszonra fordítva és nemesítve volt.

Ha, tudniillik, hiu kívánság, vagy ál dicőség', 's kevélység' és uralkodásvágy' képében jön elő: akkor a' lény megalacsonyíttatik; alá süllyed a' lények' lépcsőjén; 's vagy a' földhez, vagy más aljasabb rendszerhez kelletik tartoznia mind addig, míg csalódásai fájdalmas tapasztalások vagy oktatás által igazíttatnak meg. Ellenben, ha a' tudomány szeretete legnemesebb tárgyakon gyakoroltaték; ha teremtmények' felfedezésében 's tulajdonaik vizsgálatában fáradoz vala; ha tudományát jóltevő és hasznos czélokra, örök bölcsesség' törvényeinek felfedezésére, alkal-

maztatá: akkor azon szellemi lénynek rendeltetése nemesebb és magasabb planetai világba emeltetik fel.

XXVI.

A' nap' rendszeréhez tartozó lényeket, melyeknek egyike vagyok, nem mutathatom meg: érzékeid el fognának enyészni ragyogásaik körül. Magam is, csak mint szózat, jelenhetek meg előtted.

A' végtelen bölcsesség' terveibe egy részt be vagyunk avatva.

Ama' felséges istenség' személyes jelenlétét érezzük, melyet te sejdítesz.

Tiéd a' h i t —

A' tudás miénk.

XXVII.

Legnagyobb boldogságunk azon meggyőződésben áll: hogy isten világán gyújtott világok vagyunk.

Tudjuk, hogy örök igazságú törvényei, a' legfelségesebb nap' és álló csillagoktól le a' porig, mindeneken uralkodnak.

Tudjuk, hogy örökkévalóságában kezdődnek és végződnek mindenek.

Tudjuk, hogy isten az okoknak oka, és az erőknek ereje!

XXVIII.

A' lassú és édes szózat elhallgatott.

Úgy tetszék, mintha hirtelen a' földre estem volna le. Azonban világosság fénylett előttem, 's nevemet hallám. Fájdalom! nem szellemi vezetőmtől többé.

Inasom álla előttem, szövétnekkel jobbában. Beszélé, hogy a' romok között keresse haszontalanúl; hogy kocsim szinte egy órától fogva vár reám; és hogy barátimat, Ambroziót és Onuphriót, F'... palotájában hagyá vala el.

THEON.

Három kincset keress:
Remélj, higj és szeress.

SZÍN-TEREMTÉS.

Mennyei thrónján üle a' Mindenható.

Seraphok isteni dalt zengtek körülé, világok dörögve forogtak el alatta: ő hallgatott. Teremtő tekintetével nézett ki e' nagy mindenbe; 's számtalan új világok, új lények támadoztak előtte.

'S ím, melléje leng a' földnek angyala Gábriel. Szomorúan ereszti le szárnyait, 's meghajtott fővel áll a' nagy Isten előtt.

Miért szomorkodol hív szolgám, Gábriel?
Így a' Mindenható.

Gábriel mélyen meghajolva felel. Uram, a' földről jövök. Bejártam kelettől nyugotig, déltől éjszakig: de messze utamon nem találtam embert örvendezőt. Te szépnek teremtetted a' földet: számtalan adományokkal áldottad meg; 's az embereket azért állítád belé, hogy örüljenek angyali módon; de ők szomorúan lehajtott fővel járnak a' virágos réteken. Fényesen, tiszta fehéren, mint a' teremtés első napján, fekszik előttök a' természet: de ők mélyen süllyedtek vétkeik által; 's gyöngé szemeiket fájdalommal

zárják be isteni fényed előtt. Oh, segíts rajtok, te irgalmas! . . . Segíts, oh Mindenható, az emberek árva nemén: így zengtek az angyalok számtalan seregei.

Isten letekinte a' földre, melly csillogó fényben forgott alatta; 's midőn az embereket látta és boldogtalanságokat, isteni szeme egy nagy könnyet sirt a' szerencsétlenek felett.

Ragyogva függött az égi csepp a' légben.

A' nap sugarjai, meghajolva előtte, félke-
rekben térdeltek körüle; 's törődten, 's hét sziv-
várványszineikre oszolva, estek a' földre: hol
most öltözött vala új szinekbe minden; hol most
zöldellett először a' lomb; 's először pirult a'
rózsa, 's a' hölgynek arcza.

Térdre borúlva imádák a' Mindenhatót a'
földnek népei. Add nekünk ezt, oh te irgalmas!
így sohajtának fel.

Az isteni köny, ezernyi kis cseppekre oszolva,
emberi szívekbe vonúlt; 's azóta színes e' föld,
's azóta boldogabbak az emberek.

KÚN LÁSZLÓ ÉS MANDULA.

1.

Édes hugom! szóla Árbocz,
Ama kún vezér,
Mandulához, a' kiből folyt
Herczegi kún vér;

2.

Rég ideje, hogy keseregsz.
Gyanítom okát:
Tán elfoglalta valaki
Szíved birtokát?

3.

Hervad a' rózsárczádon,
És a' lilium
Sárgára hanyatlik, mint kit
Sullyos bánat nyom;

4.

Pedig tested még gömbölyűbb,
Szűk e' füzött váll
Mellyednek, 's a' drága kötény
Feszesebben áll.

5.

Édes bátyám! mond Mandula,
 Szük e' füzött váll
 Mellyemnek, 's e' drága kötény
 Feszesebben áll:

6.

Még is hervadnak orczáim,
 És a' lilium
 Sárgára válik; mert engem
 Súlyos bánat nyom.

7.

Nagyot estem a' magosról.
 Megvarázsolta
 Kún László Király lelkemet,
 'S beteg azolta,

8.

Halálos beteg ez a' szív,
 Mert nagy nemzetem'
 Méltatlan mocska, 's örökös
 Fertelme lettem.

9.

Felforr e' beszédre Árbocz,
 A' nemes, magas
 Érzésü vitéz, és tüzes,
 Kevély, haragos,

10.

Nemzetében büszkélkedő ;

Ki már sajdítja

A' baj' okát , és fogait

Öszveszorítja.

11.

De túrteti magát még is ;

Csupán csak kemény

Nyakcsigáját tekergeti

A' bús érzemény.

12.

Vérben forgó nyilszemével

Általszegezi

Mandulát ; és mérgét rejtve ,

Tovább kérdezi :

13.

Édes húgom ! mint értsem én

Betegségedet ?

Mint varázsolta meg László

Király lelkedet ?

14.

Illy kiválasztott remekje

A' természetnek

Mint volna mocska , fertelme

A' kún nemzetnek ?

15.

Édes bátyám! mond Mandula;
 E' természetnek
 Ártatlan gyermeke, mocska
 Már a' nemzetnek.

16.

Nem ismerte volt a' hálót
 E' szabad madár;
 De lábait a' lépvessző
 Leenyvezte már.

17.

Nem tudott még rá ismerni
 Veszedelmére;
 Vakon repült egy hatalmas
 Sólyom lesére.

18.

Kinek irgalmatlan körme
 Ártatlanságát
 Megszaggatta, öszvetépte
 Szép tisztaságát.

19.

László Király ez a' sólyom,
 Ki udvarába
 Fogadván, a' királynénak
 Társaságába,

20.

Előbb együgyű lelkemet,
 Barátságával
 Tisztelvén, gyönyörködtette
 'S nyájas voltával.

21.

De, tán épen célján kívül,
 Magát sem tudva,
 Szive a' szerelem helyett
 Jobb célt hazudva,

22.

Egy szédítő örvénybe vitt,
 Szédülvén maga;
 'S engem kábulva csapott le
 Mérges maszlaga.

23.

Fájdalommal felocsódni
 Már késő vala,
 Hogy eltűnt ártatlanságom
 Órzó angyala.

24.

De, látom, bátyám haragszol.
 Oh, édes bátyám!
 Ne haraggal, kegyelemmel
 Szánva nézz te rám!

25.

Ha te megvetsz és megútálsz,
 Úgy lehetetlen
 Élnem többé: mert e' világ
 Nekem kietlen.

26. Mint a' szárnya tört eszterág, mellyet a'
 sereg' elköltöztével itt lepett a' tél, didereg: 27. ál-
 matlanúl virasztom én hajnalaimat; a' nap feljövén,
 elhozza új kínaimat. 28. Keblemben hordom a' poklot.
 A' halálmadár hirdeti nékem éjenként, hogy bünte-
 tés vár.

29. Vétkem' susogta az erdő, ha jártam benne;
 mintha minden fű, fa, bűnöm tanúja lenne. 30. A'
 nyelves kukuk is vádolt, míg a' pacsirta 's fülmile
 kínjaimon magát kisírta. 31. Csak engem csúfolt a'
 vércse, mikor vijjogott; a' jövendőlkő varju rám ha-
 lált károgot. 32. Amaz ártatlan gyikocska a' bokor
 megett, borzadón egy illy bűnöstől, tőlem rezze-
 gett. 33. Ha nyögtek a' magas szilfák' vadgalambjai,
 csak Mandula' sorsán nyögtek galambtársai. 34. A'
 fa májusi virágít mikor hullatta, hervadt virágom'
 sirattam én is alatta.

35. Eltűntek éltémnek minden boldog napjai, mint
 ama' pataknak egymást üző habjai. 36. Ne légy hát
 boszús ellenem, oh édes bátyám. Ne haraggal, ke-

gyelemmel szánva nézz te rám! 37. Ha te megvetsz
és megútálsz, úgy lehetetlen élnem többé; mert a'
világ nékem kietlen.

38.

Árbocz erre fellengősen,
Komor szemekkel,
De zabolán tartott nyelvvel,
Nagy lépésekkel,

39.

Nem adván még kirohanást
Titkolt mérgének,
Mellye' kemény csontboltjában
Fojtott dühének,

40.

Fel 's alá jár nagy ideig;
Megállapodik
Mandula előtt, 's tovább így
Tudakozódik:

41.

De hát, húgom, ezt a' rablót
Kedveled e még?
Vagy kívánnád, hogy büntesse
Őt a' bosszús ég?

42.

Édes bátyám! ezt a' rablót
 Kedvelem én még;
 'S nem kívánhatom, hogy értem
 Megverje az ég.

43.

Bár ártatlanságom' semmi
 Vissza nem hozza,
 Érte vérző szívem még is
 Őt nem átkozza;

44.

Bár üdvezségem fenékből
 Fel van fordúlva,
 És életem boldogsága
 Tőle feldúlva;

45.

Bár a' szívem alatt mozgó
 Magzat, ha még él,
 Mikor selyp nyelvvel anyjának
 Engem gógicsél,

46.

Mennykő gyanánt fog csapni e'
 Szívbe szózatja,
 Azt láttatván kérdezni majd,
 Hol van az atyja;

47.

Bár nemzetem' gyalázatja
 Mardos lelkemben:
 Nem gyűlölhetem a' rablót
 Még is szívemben.

48.

Hallgass, gonosz! ordít Árbocz;
 Több már, mint elég!
 Ha nemzetednél is több a'
 Rabló nálad még:

49.

Erős karal széllyeltépem
 Én rablánczodat;
 Nem fogod e' testben látni
 Kedves Lászlódat.

50.

Készüljleány! bátorságba
 Viszlek tégedet,
 Hogy több mocsok ne szennyezze
 Nagy nemzetedet.

51.

Bátyja' menydörgő szavára
 A' szép Mandula
 Megrémülve rogyott reá,
 És elsárgula.

62.

Készen vagyok , bátorságban
 Vihetsz engemet ,
 Hogy több mocsok ne szennyezze
 Nagy nemzetemet.

63.

Te jobban tudod , mi illik:
 Csak , édes bátyám ,
 Ne haraggal , kegyelemmel
 Szánva nézz reám !

64.

Én jobban tudom , mi illik ;
 Szól Árbocz erre.
 És kikiált a' sátorból
 Egy kún emberre :

65.

Nyergeld tátosomat , ficzkó !
 'S állj ide vele.
 Elő is állt ez a' lóval ,
 Hogy felnyergele.

66.

Menjünk , menjünk ; monda Árbocz :
 'S fel is öleli
 Izmos karjával Mandulát ,
 És kiemeli

67.

Hová menjünk, édes bátyám,
 Éjnek idején?
 Ládd, a' telő hold fenn leng már
 Az ég tetején.

68.

Hah, borzaszt az éjjeli út
 Illy magányosan:
 Mit jelenthet ez a' szökés
 Illyen titkosan?

69.

Menjünk, menjünk! Árbocz magát
 Veti lovára,
 'S Mandulát a' hermeczsszíjhoz
 Kötött párnára.

70.

Belém fogódzál, Mandula!
 Árbocz így szóla;
 Mert repülni fog a' tátos,
 Le ne ess róla!

71.

Ekkor hatágú sarkantyút
 Üt oldalába,
 Hogy foly vére, 's ágaskodik
 A' ló kinjába'

72.

Nagyot nyögve vágatni kezd

Az erős, szilaj,

Orrlyukain tüzet fúvó,

Moldovai faj.

73.

Hop hop hop! Félkarikákat

Szökdös futtába.

A' kavicson sűrű szikrát

Hány patkós lába.

74. A' sápadt hold, lebocsátván egy halavány
fényt, mintegy ólálkodva lesi a' két szökevényt.

75. A' bokrok, mellyek oldalról messze maradnak,
Mandulának szemkáprázó félelmet adnak.

76. Huh, borzaszt az éjjeli út. Oh, édes bátyám,
szörnyen repül ez a' tátos; majd leesem ám. 77. Belém
fogódzál, Mandula! Árbocz így szóla. Úgy ne félj;
mert vélem együtt nem hullsz le róla.

78.

Hop hop hop! Repül a' tátos,

Mint a' griffmadár.

Sok kereszt úton, sok árkon

Általkapott már.

79.

A' munka szörnyű volta közt
 Azt nem érezi,
 Hogy kemény száját feszítő
 Zabla vérezi

80.

Vágtat, vágtat; de a' kettős
 Terhet megnyögi,
 A' vérrel elegy tajtékot
 Messze prüsszögi.

81.

Mandula feje szédeleg,
 De mint cserfába,
 Úgy ragaszkodik bátyjának
 Vas derekába.

82.

Most fejére röppenvén egy
 Éji denevér,
 Megretten; gyenge szívére
 Szalad minden vér.

83.

Huh! borzaszt az éjjeli út.
 Oh, édes bátyám!
 Miért sietsz? Célra jutnál
 Másként is talám.

84.

Nem; hallod e! monda Árbocz;
 Még virradtára
 Visszamegyek Lászlóhoz a'
 Vadásztanyára.

85.

Másként nem tudna mit vélni.
 Ott leszek reggel,
 A' hol most hagyók őtet a'
 Vadászsereggel.

86. Hop hop hop! vágat a' tátos, mintha úzóbe
 volna a' széllel; 's beér egy sötét erdőbe. 87. Recseg,
 topog lábától a' száraz falevél; pedig Mandula már
 minden zörrenéstől fél. 88. Most egy villám-pörzsölte
 fa kormos odvában huhogó bagoly rémülést önt a'
 lyánkába. 89. Keskeny, csavargó az ösvény; 's az
 útra hajló gallyaktól irtózik, hortyog a' félemllett
 ló. 90. Némelly száraz ág' tüskéji szét bontogatják
 Mandulának hajfürteit, 's testét szaggatják. 91.
 Szörnyü csufosan, hamarabb mint a' gondolat,
 lerongyollik czombjáról a' vigálypatyolat. 92. Vérben
 's fagyban van már szegény! Gyöngé karjai lankad-
 nak; őszezsibbadtak lába szárai.

93.

Édes bátyám! sokáig én
 Nem győzhetem már;
 Mert szörnyen repül ez a' ló,
 Mint a' griffmadár.

94.

De nem felel erre Árbocz,
 Sőt még boszúval
 Szorítja lova bordájit
 A' sarkantyúval.

95.

Hop hop hop! Fúj, nyög és vágat,
 Merevül habzó
 Tajtékba borulva csepeg
 A' kínozott ló.

96.

Mérgesedve vágat, vágat:
 És nem sokára
 Kiér a' sűrű erdéből
 Egy kis tisztára.

97.

Ne félj, Mandula! mond Árbocz;
 Helyben leszünk már.
 Itt van csak orrunk előtt a'
 Körösszegi vár.

98.

Ezzel lovát a' kapunak
 Neki fordítja;
 Őr, nyissd meg a' kaput! szörnyű
 Hanggal ordítja.

99.

A' rémült őr, vezérjének
 Ismert hangjára,
 A' vonó hidat ereszti
 A' vár' árkára

100.

Dobogó lábbal áltkopog
 A' tátos rajta.
 De Árbocz beljebb egy roppant
 Toronynak hajta.

101.

Hogy oda ért: Megállj, tátos!
 Itt van a' határ.
 Szegény pára! izzadtál ma:
 Pihenj mostan már.

102.

Ezzel hugát háta megől
 Ölbe keríti,
 A' lóról magával együtt
 Le is röpíti.

103.

De az alélt leánykának
Nincsen ereje:
Ina reszket; mellye piheg;
Szédül a' feje.

104.

Felkarolja tehát Árbocz
A' torony alatt;
Véle egy szoros vak úton
Hogy jól béhaladt,

105.

Lehurczolja egy porhanyó
Lépcső fogain;
Befordít ott egy vas ajtót
Rozsdás sarkain;

106.

A' félig holt lyánkát azon
Belől taszítja,
'S a' kemény zárt csikorogva
Rá csavarítja.

107. A' kit álmában boszorkány megnyomorga-
tott, jól látott, érzett és nyögött, de nem szólha-
tott: 108. az képzelje, mint feküvék a' szép Mandula.
Hanyatt bukva kínlódék ott, de nem mozdula.
109. De hallá Árbocz' lépését, a' mint felzörgött a'

lépcsőn, és mérges hangja hogy így menydörgött:
 110. Vitézek, úgy őriztétek bezárt foglyomat, hogy
 egy teremtés se tudja véle dolgomat. 111. Jaj az árú-
 lónak, a' ki parancsolatom ellen fog járni, mert én
 azt nyársba vonatom.

112. Így adta ki magát Árbocz. Ezzel lovára
 ülve, visszarepüle a' vadásztanyára, 113. a' hol
 László királyt 's véle vadásztársai' seregét nyug-
 tatták még az álom' mákjai.

114. Szegény László! Be nem tudta, a' szomszéd-
 jában mi történt, a' szép Mandula' kis sátorában!
 115. Be nem tudta, kedvesétől hogy őtet immár örökre
 elzárta ama' k ö r ö s s z e g i vár. 116. Be nem tudta,
 hogy magát is édes álmai közt mingyárt érik a' halál
 fagyos karjai!

117.

Szegény László! Megúnván a'
 Kormány' gondjait,
 Es egy hatalmas feleség'
 Házi bajait,

118.

Ide jöve ki vadászni,
 Gondtól pihenni;
 És ízesebb társaságtól
 Újulást venni.

119.

Mert Izabella királyné,
 Meg kell vallani,
 Rabúl akarta a' magyar
 Királyt tartani.

120.

Az olasz asszony forró volt,
 Mint az olasz ég.
 Imádást kívánt; pedig nem
 Volt rajta szépség.

121.

Parancsoló, mérges vala,
 És boszút szított
 Mellyében; ha férje körül
 Holmit gyanított.

122.

Szerelme, mint szűrő napfény,
 Kínos, égető:
 Irigy féltése férjének
 Nem volt türhető.

123.

Lászlónak hát, ki maga is
 Csupa tűz vala,
 Nem szenvedhetett illy ösztönt
 Kényes oldala.

124.

Elidegenedett szíve
 Másutt keresett
 Boldogságot, a' mit otthon
 Hijában lesett.

125.

Igy hajlott tilalmas útra;
 Szerelme ekként
 Repdeső lett egy virágról
 Másra, lepkeként.

126.

De csak a' nyájas szelídség'
 Szép kellemei
 Voltak, miken megakadtak
 Égő szemei.

127.

A' kún lyánykákban találván
 Fel az érdemet,
 Érettök kezdé becsúlni
 Az asszonynevet.

128. Nincs semmi a' természetben keresztül kosúl.
 Szelíd oltó-ág vadfával könnyen párosul; 129. a'
 tüzet csupán csak vízzel lehet oltani; az olaj a'
 lángot szokta nagyobbítani: 130. a' férfitűzhez 's
 erőhöz nyájas asszonyszív ha kapcsolódik, úgy marad

az egymáshoz hív. 129. De az orosz lány nem lakik
soha sárkánnyal: egy férfi sem a' viperamérgű
leánnyal. 130. Két éles tör egy hüvelyben nem fér
meg soha. Jaj annak, a' kihez a' sors ilyen mos-
toha! 131. Ez volt pedig László' sorsa; ettől pihenni
jött ki most a' vadászatra 's újulást venni.

132.

Még alig hasadt a' hajnal;
Lászlót, 's társai'
Seregét, nyugtatták még az
Álom mákjai,

133.

Mikor Árbocz, Törtel, Kemencz,
A' sátorába
Berohanván, megzavarják
Édes álmába' . . .

134.

Ott mit tettek! Hajh, borzasztó
Volna hallani.
A' felkent Fő' haláláról
Jobb nem szólani . . .

135. E' bünt a' feledékenység örök átokkal elte-
metvén, borítsa el vastag burokkal. 136. Igaz ég!
ha megbüntetted e' szörnyűséget: bocsáss reá örök

homályt és setétséget! 137. Az idők lánczából ez az óra essék ki: ne említse a' maradék; ne tudja senki!

138. Ne tudd meg, szegény Mandula! te se tudd meg ott, hol téged Árbocz félholtan eldőlve hagyott, 139. a' körösszegi vártorony mély tömlöczében, hol az ájulásból való feleszméltében, 140. szegény! egy szunnyadó mécsnél vizsgálván helyét, rémülés és szívfájdalom szaggatta mellét: 141. és mikor ki sajtolódott onnan a' jajszó, dűnnyögve felelt jajt arra egy ádáz echo. 142. Öszverepedezett, barna, mohos falait, pokol' tornáczát képező bolthajtásait 143. vastag penész lepte, és beszötte a' sok pók; nagyok, ocsmányok 's mérgesek, mint a' skorpiók.

144.

Szegény Mandula kinlódik,
És gyötrelmében
Merengve, gerliczeként nyög
Mély tömlöczében.

145.

De, bár szíve fáj; szörnyen fáj;
És facsarodik:
Kegyetlen bátyjára még is
Nem panaszkodik.

146.

Kínját úgy nézi, mint az ég'
 Igaz ostorát;
 Tűrő lélekkel hullatja
 Könnye záporát.

147.

De, hah! Megzördül a' lépcső.
 Ember kopog ott;
 Valóban ember. Sőt már az
 Ajtóhoz jutott.

148.

Csörög már a' csomó-kulcs is;
 A' zár nyikorog,
 'S fordul; az ajtó zörömből,
 Sarka csikorog.

149.

Belép Árbocz. És Mandula
 Repül ölébe:
 Elfelejtí a' világot
 Illy örömébe'.

150.

Édes bátyám, ismét látlak;
 Ismét ölellek!
 Kedves te, kit életemnél
 Jobban kedvelek!

151.

Édes hugom, felel Árbocz ;
 Ismét öllelek !
 Kedves te , kit életemnél
 Jobban kedvelek !

152.

De életemnél , éltednél
 Szabadságodat
 Többre néztem ; 's azért téptem
 El rablánczodat.

153.

Keserű volt az orvosság.
 Hála istennek ,
 Jól ütött ki. Jó vége lesz
 Talán mindennek ?

154.

Szabad vagy már , boldogságod
 Fel van bár dűlva :
 De szabad vagy ; és keményen
 Meg vagy boszúlva.

155.

Már bátran viszlek innen ki ,
 'S felemelt fővel ;
 Mély bánatod is eloszlik
 Talán idővel ?

156.

Szerelmednek úgy is vége;
 Nézz bár tárgyára:
 Rá ismersz e benne szíved'
 Hódítójára?

157.

Így szólt. 'S László' vérző fejét
 A' földre veti . . .
 Nagyot sikoltván Mandula
 Nem, nem nézheti!

158.

Elhalva, a' vérző főre
 Reá roskada,
 'S kiszakadt lelke, mert szíve
 Ketté hasada,

159.

A' dolognak ilyen végét
 Árbocz nem várta.
 Ez a' véletlen történet
 Lelkét áltjárta.

160.

Látván illy szörnyű botlását
 Büszke czéljában,
 Önnön vérét öldökölve
 Kedves hugában,

161.

Magától eliszonyodva,
 Megmerevedve,
 Hajthatatlan márványszíve
 Szinte repedve,

162.

Fél-őrülten ordítózott,
 És dühösködött,
 A' kín a' kinnal mellyében
 Rútúl küszködött;

163.

Érezte, hogy örökké tart
 Ezen insége,
 Érezte, hogy e' világnak
 Rá nézve vége:

164.

'S a' büntető igazságnak
 Magát feladta;
 Melly is, mint király gyilkosát,
 Néggyé vágatta.

SZÉP TERKA.

A' hős magyarok' hada győzve lefolyt ,
 Győzelmi dal harsog az égre ;
 'S a' szikravető viharok' szele is
 A' csend' urodalmiba tére :
 Hol disztelenül daru, sas lakozott,
 Most jármas ökör' nyaka görbedez ott.

A' harcz' pora' 's izzadozásaiból
 A' bajnokok' arcza kitisztult ;
 Csörgő hüvelyébe taszítva vasuk ,
 Melly annyi vitéz kebelet dúlt.
 A' hősfí, feledve csatája' dühét ,
 Lángkéjben ölelgeti barna hívét.

'S haj! csak deli Terka' szerelme marad,
 Csak hős Csaba késik utában.
 A' lyányka epedve 's örömtelenül
 Rég várja mezői lakában.
 'S csak nem jön a' hős; deli Terka busúl
 Hogy szép ege is bele elkomorúl.

A' bájkikelet' gyönyörű kecssei
 Számára hijába virultak;
 Sohajtata' hosszú fuvalmaitól
 Illetve, virági lehulltak.
 Kertjébe' busan fuv az esti lebel,
 'S szárnyára csak árva fűszálat emel.

Szép reggelein ha egére tekint,
 'S kis felleget ékes után lát:
 Búsan tudakozza, hová maradott;
 Nem látta e' jőni Csabáját?
 'S haj! nem felel a' sebesen utazó, —
 Szép Terka eped; disze hervadozó.

Sik útközepen egyedül ha bolyong,
 'S por-felleg emelkedik égre:
 Hogy felrobogó paripák' jele az,
 'S rég vártt hive tér meg ölére,
 Azt véli — De csalfa reménye röpül;
 Nem vágztat a' hős, — szive' bánata gyúl!

Hű lányka! szived' ne hasítsa keserv;
 Ah! áljon el a' könnyük' árja! —
 A' hóst te ne várd; örök álmaiban
 Már a' sirok' éjjele zárja.
 Nem jön learatni az árva babért,
 Nincs érzete néma keserveidért! —

'S a' nyár' heve tikkad, az ősz elöl áll,
 'S a' filmile' zengzete némúl.
 Az éjszaki durva szelek' dühitől
 Berkekben a' sárga levél hűll.
 Vad sas lesivít magas ormairól,
 'S a' tölgy csikorog vihar' ostromitól.

'S szép Terka' reménye hijába virít.
 Nem jön Csaba őszi szelekkel.
 Megfordul a' tél, nyilik új kikelet,
 'S nem tér haza nyugti lebellet.
 'S elhervad a' lyányka, az élet eláll;
 'S ott nyugszik a' sír' urodalmainál. —

HITSZEGŐ.

Kit látok a' monostoron
 A' késő éjben még?
 Szobája szűk termében mécs
 Búsan pislogva ég.

Térdére hullva, karjait
 Könyörű égre fel
 Terjeszti; de vigasztalást
 Sem ott sem itt nem lel.

Előtte nyílt szelencze áll,
 Két lánynak képe rajt;
 Két lány hajfürte benn, kiket
 Haszontalan ohajt.

Szem-üregéből hasztalan
 Foly zápor módra köny;
 Haszontalan tódul ki bús
 Mellyén fohász-özön.

Fohász, köny fel nem költi már,
 Kik tőle váltanak;
 Szent élte meg nem kérleli,
 Kik sírba szálltanak.

Haj Kálmán, Kálmán! egykoron
 Mi más ifjú valál,
 Két lánynak ajkin még midőn
 Csókot nem kóstolál!

Haj! mért nem szántad őket! mért
 Szegted meg hitedet?
 Hamvokba könnyed nem lehell
 Többé már életet.

Hol vagy mosolygó szép vidék,
 Hol vagy tündér virány:
 Mellyek mezőjin jártak ők,
 Két ékes drága lány?

Ezüst színű hullámaid
 Sióba Balaton
 Hol önti, 's káka koszorút
 Falvak' tövére von:

Ott élt a' lányok' tűköre,
 Szép Lóra, ékes szűz;
 Hó 's bíbor volt arczúlatán,
 Szívében égi tűz.

Erdélyből hol Kőrös kizúg
 Göröngyös útain,
 Szép Manczinak vidúlt a' szív
 Hódító bájain.

Reájok már a' földi vágy,
 Szem rájuk nem talál;
 Enyészetével illeté
 Immáron a' halál.

Társnéik voltak kedv 's öröm,
 És édes szenvedély;
 Most bíbor testökön, Kálmán
 Miatt, sirféreg él.

„Én öltelek meg, szól a' bús;
 Én, Lóra, angyalom!
 Miattam, oh, miattam föld
 Örökre sirhalom.

Oh, hogy nem láthatám jajod',
 Oh, hogy könnyed nem ért,
 Midőn megválva tőled, e'
 Szív más alakhoz tért?

Én öltelek, én öltelek
 Meg, Manczi, angyalom,
 Miattam oh, miattam föld
 Örökre sírhalom.

Oh, hogy nem szánhatá szived'
 Hívságom lángzata,
 Midőn, érezve bájodat,
 Gyűrűm másé vala-“

Igy gyötri a' világtól meg-
 Vont szerzetes magát;
 Kinjától megmenekvést csak
 A' más világban lát.

Három tavasz rózsája nyilt,
 Hogy Lóra' kedvesét
 Fogyasztó bú közt várta; de
 Nem halhatá hírét.

„Hol késel, így fohászkodik
 Bús Lóra; óh, hivem?
 Nem szánsz, bu bánat karjain
 Hogy elfogy jó szívem?

Felejtéd immár jegy gyűrűd',
 Melly tágul ujjomon;
 Felejtéd képed mását, melly
 El ég már lángomon?

Bizonnyal immár a' halál
 Letörte bájodat;
 Ha élnél, így elsínleni
 Nem hagynád lányodat.

Az istenségre keblemen
 Hüséget esküvél;
 Meg tértél volna, óh! de már
 Sír foglyává levél.“

Igy szól a' lány, és búcsút vesz
 Édes szüléjitől;
 Búcsút vesz, a' kit kedvele
 Minden, mindenkitől!

Kálmánnak, bár hol volna is ,
 Sirhalmát látni jár ,
 Hogy véle tartsa földben őt
 A' megnyithatlan zár.

Tövis karczolja 's éles kő
 Parányi lábait ;
 Eső , szél , égető sugár
 Fogyasztja tagjait.

Fohásztól viszhangozik
 A' völgy , a' tér , a' hegy :
 Nem lelvén , siralom között
 Messzebb és messzebb megy.

Több izben kérdi egy utas :
 Hová , oh gyenge szűz ?
 Kálmánról hírt nem hoz ; de ő
 Belőle csúfot űz.

Erét már és idegjeit
 Végső kín futja el ;
 Meghalni egy liget közé
 Vonúl gyötrelmivel.

A' hold Kőrös ligetire
 Feltolja szarvait:
 Kinjában Lóra egyszer még
 Így ejti szovait:

„Irgalmas ég, csak egyszer még,
 Ha él, hagyd látnom őt;
 Hagyd látnom lelkét, hogy ha már
 Örökre sirba tőd.

Nem kérek mást, mint esküji
 Hogy tellyesedjenek:
 Ha láttam, hozzád, Istenem,
 Vig érzéssel menek.“

Im' csendes léptek közt a' gally
 Mostan meg zörrenik;
 És Kálmán Manczi' karjain
 Előtte feltűnik.

Szivében vére, lelkében
 Megáll a' gondolat;
 Minden tagjára a' tünet
 Villám módjára hat.

Szovának mostan hangjait,
 Hozzá kapkodja szél;
 Óh Lóra! Lóra! hogy te illy
 Szörnyűt meg élhetél.

„Óh gyöngyem! óh szerelmem! óh
 Képzésem! szóla ő;
 Érintsd szívem, hogy vérem lássd,
 Éretted millyen hő!“

Szivére vonja, 's ajkait
 Lágy csókkal illeti!
 De szíven Manczi, Lórája'
 Képmását felfedi.

„Ez hát szerelmed, hűtelen?
 Így játsznak esküid?
 Hazugnak vall ez arczulat,
 Jegyesed' képe itt!“

Az ifju egy pillantatig
 Merőn dermedve áll:
 De hitszegő elméje már
 Csúf mentséget talál:

Igaz, jegyesem volt, de már
 Rég nem szívem' heve:
 Mióta hozzám hűtelen,
 Másnak kedves leve.

Ezt mondva jajszó hallatik,
 Hol Lóra nyög vala;
 Kálmántól, megtagadtatva,
 Szegény! ott meghala.

„Mi ez? mi ez?“ szól Manczi, 's fut
 Kálmánnal karjain:
 Kálmán meglátván, hül; 's lerogy
 A' holtnak bájain.

Felejtve mindent, már csak őt
 Szemléli, képzele:
 Ölelkezése, csókja, ah!
 Csak holt hívét leli.

Oh, Kálmán! Kálmán! egy szavad
 Két szívet zúza le
 Örökre; mert szép Manczi is
 Elhalványult vele.

Fohászaiddal lelkeik'

Hijába kérleled:

Bocsánat hosszú kín után

Csak égben lesz veled.

Á G N E S.

Mért hangzik síp, kürt a' fokon,
 Kevély vár' udvarán?
 Hatalmas Gróf Dalár örül;
 Ékes menyasszonyán.

Mért önti a' bús térre le
 Szövétnék lángjait?
 Ágnesnek készül Gróf Dalár
 Letépni bájait.

Hajh hajh Dalár! hová ragad
 A' bűn kísértete?
 Hivságodtól elhervad szép
 Ágnesnek élete.

Nem hallod, szélvész szárnyaín
 Jegyese mint sivít?
 Nem látod a' villám között
 Fölötted Gyulafit?

Őt várja napkeletről, őt;
 Egyetlen egy hívét:
 Ágnesnek más e földön nem
 Birhatja szép szívét.

Jerúsalembe hívta őt
 Magával a' király;
 Hő vére Jépus Krisztusért
 Eréből ott kiszáll.

„Mért nem térsz hívem, Gyulafim,
 Oh ékes daliám?
 Nem látod, mint csapong a' Gróf
 Kegyetlen kéje rám?“

„Nem térhetek, hű angyalom.
 Hegyes tőrével már,
 Midőn keresztnél térdelék,
 Meggyilkolt Gróf Dalár.““

„Miért nem jön, boldogtalan,
 Hozzám lelked tehát?
 Kevély ülőnek körme közt
 Vár Ágnesed reád.

„,,Éjfél ha üt, koporsóm majd
 Megnyílik, angyalom;
 Éjfélkor véled eltakar
 A' csöndes sírhalom.“ „

Zendülj húr, síp, kürt; szól a' Gróf:
 Hadd járjam tánczomat.
 Éjfél ütött; hadd éljem már
 Hő indulatomat.

A' lég' veszes zaját im most
 Vígsgá felmulni kész;
 Bú', bánat', köny' 's fohászba csak
 Menyasszony szíve vész.

„Jer tánczra, jer szép Ágnesem;
 Töröld le könnyeid':
 A' holtat fel nem költtheted,
 Eld vélem kéjeid'.“

A' gyöngé szűz irtózni kezd
 Ölelgetésitül;
 És várva várja a' kegyest
 A' sír-terem felül.

Mi gyász alak közelget itt ?
 Minden kerüli őt:
 Csak Ágnes ismervén, örül
 A' borzasztó fölött.

„Eljöttél, édes Gyulafim,
 Megtartád szovadat;
 Nem hagyta d sólyom körme közt
 Hervadni lányodat.“

„„Eljöttem, 's téged most karom
 Jerusalembé visz;
 Keskeny 's hideg lesz ágyad ott,
 Oh édes drága szüz,

Keskeny 's hideg lesz ágyad ott;
 De álmod isteni:
 Örökre mert karján, ölen
 Tart híved Gyulafi.““

Az álorczás sötét alak
 Szélvészként Ágnessel
 A' tánczteremnek ajtaján,
 Ezt mondva, tűnik el.

Utána! mond hatalmas Gróf;
 Utána! mond a' nép.
 Ki a' rablóval visszatér,
 Székem polczára lép.

Mig bámul és keverg a' nép,
 Már ménén Gróf Dalár;
 Sebesen, mint a' fergeteg,
 Az éj' ködében jár.

A' holtak röptét, óh Dalár!
 Nem éri méned el:
 Hol Gyulafit meggyilkolád,
 Van ő már Ágnessel.

„Utána“ harsog újra ő:
 Fut a' tajtékzó mén;
 „A' sírhalmok fölött viszi
 A' rabló őt kezén.“

„Utána“ ím' előttem áll!
 Halj, halj meg, vakmerő!“
 Kardjával néki vág; de ím,
 Tüstént szörnyűt hal ő.

Úr nélkül tér a' mén. Hová
Lett Gróf Dalár ? Hová ?
Villámtól elszörnyedve őt
Örvénybe buktatá.

Á T O K.

Legterjedtebb népmondák azok, mellyekben állattá változott személyek jönnek elé. Már az Aeneisben is van ezeknek nyoma; 's a' ki Museus lelkes népmondájit olvasta, sokszor talált illyekre. Imhol egy farkassá vált leány. Ezt a' Németek Wehrwolfnak, a' Francziák loup-garounak nevezik.

1.

A' Géczi vár' közelében,
Hol a' vadon rengeteg
Terjed, 's fenyő karjai közt
Ünnepi homály lebeg,
Hasad be a' hegy' ölébe
Egy szűk völgynek magánya,
Melly a' vándort ernyeiben
Csend' és enyhhel kínálja.
Óriási kő-bálványok,
Vízözöni maradványok
Hevernek itt rendtelen
Százados fekvésökben.

2.

Közel a' viz' rohanása
 A' bércz' mohos torkából,
 Mint a' láva' szakadása,
 Ront ki sötét lakából.
 Izmos szikla-darabok közt
 Dúlnak tömött árjai,
 'S éleiken elroncsolva
 Forranak hullámai;
 Kéklő fehér tajtékzattal
 Víva, dült fasudarokkal,
 Feneketlen medrekbe,
 Vesznek örök éjekbe.

3.

Itt ül Irma Aladárral,
 Kikben hiv, szűz érzet ég;
 'S az agg Géczi ház két ága
 Külön végen zöldel még.
 Néma csend szált a' vándorra,
 Fülök semmit sem halla;
 'S a' vad folyam' csattogása,
 Gyengéd suhogás vala.
 Könyttől szem a' szembe halva,
 Lelkek báj- és kín-alélva,
 Mondhatatlan érzetbe'
 Mereng egy szebb életbe.

4.

Fönn a' bágyadt tejes utnak ,
 Csillagos övedzete ,
 Mosolyg , 's ezer fényvilágok'
 Csendes , nagy tekintete ,
 Elnémító méltósággal
 Uszva a' lég' ürében ,
 Változatlan öszhangzásban ,
 Magos pályák körében ,
 Lekémelve halandókra ,
 Ügyelve jó 's bal sorsokra ,
 Nyájas , szelíd világok
 Mennyei fényben ragyog.

5.

Igy ülnének világvégig ,
 De az üdő halad , múlt ;
 'S hosszan nyúló árnyékokkal
 Az éj' ezer szeme gyúl.
 Végre szelíd erőszakkal
 Karjaiból fejlődve ,
 Így szól Irma Aladárhoz ,
 Könnyei eleredve :
 Oh , Aladár ! hived vagyok ,
 De kínaim mélyek , nagyok !
 Itéld el bár önmagad ,
 Örülnem ha még szabad ?

6.

Válj, oh válj szép álmaidtól;
 Gyűlöld, a' kit szerettél:
 Kit, bár hiv és ártatlan volt,
 Örökre elvesztettél.
 Halljad titkom! mert kívánód;
 Szerelmed' elveszthetem,
 De hogy hozzád igaztalan
 Legyek, azt nem tehetem.
 Halljad! Oh, de hogyan kezdjem?
 Sanyar kinnal feszül keblem,
 Tudd! — Kit ölel hű karad,
 Az egy vérző fene-vad.

7.

Hallád, tudom, Trencsén táján,
 Az Ödönffy rém-hirét,
 Kitől borzad ott a' vidék,
 'S félve mondja ki nevét.
 Ó megláta egykor engem,
 'S mintegy hozzám olvadva
 Kezét szivét ajánlotta,
 Szerelemre gyuladva.
 Mivel őt nem szerethetém,
 Vágyait nem tetézhetém,
 Dühös boszút forrala;
 'S rám illy átkot szór vala:

8.

Nem fogsz soká örülhetni,
 Géczik' kevély virága,
 Negédedet megbüntetem!
 Ügyelj átkom' szavára!
 Mikor mások a' nyugalom'
 Karjaiba rengenek,
 'S szunyadozó szemek körül
 Szelid álmok lengenek,
 Akkor téged'! — kíneltelve!
 Ma éjfélről — még — elkezdve,
 Fojthatatlan erővel,
 Égő vér-vágy kerget-fel.

9.

Ki kirohansz teremidből
 Ádáz farkas-alakban,
 Dühös szomjad áldozatja,
 Kit beérhetsz utadban;
 Öszvetéped kaján kedvvel,
 'S tátozó, mély sebeit
 Nyalánk, éhes szomjjal szívod
 Mint a' lüdercz testeit.
 Hol még egy csep' rejtezhetik,
 Soha szomjad nem szünhetik;
 Ha már aszott kéz és láb,
 Szomjad úzve úz odább.

Betölt átka sebes nyomban,
 Irtóztatós egészben;
 'S mikor éjfél következék,
 Dühös szomj gyult keblemben.
 Óriási farkassá vál
 Minden éjjel termetem;
 Kit elérek, vész utamban,
 És sírjába temetem.
 Jajt, irgalmat nem ismérve,
 Vért, és vérző sebet kérve,
 Szomjam lángba lobog fel,
 Mentől több vért nyelek el.

'S oh nagy ég! ha elhúnya már
 Hosszú, kinos éjjelem:
 Ellankadva, verejtékben
 Virúl fel bús reggelem.
 Ha álmomból felriadok
 Fagyos sötét cseppekben,
 Az átkozott vér-folyamok'
 Nyomai még keblemben.
 A' mi éjjel kerget szomjjal,
 Az émelít most undorral;
 Én gyilkos és ártatlan!
 Van e kín, illy mondhatlan?

12.

Hallja Irmát hű Aladár,
 Szíve dühös lánggra gyúl;
 Tüzek' árja bolyg szemében,
 Ég felé vas marka nyúl:
 Eszküszöm! így kiált habzón;
 Boszúm ki nem kerüli,
 Az ördögös vad Ödönflyt
 Kardom szíven ált döfi.
 Megszabadulsz, bízz kedvesem!
 Vagy magam is sirba esem;
 De három nap el nem tel',
 'S Ödönflynek veszni kell.

13.

Felkeresem, ha a' földnek
 Rejtezett mélyly odvába;
 Felkeresem, ha tengernek
 Súlyedt hideg ágyába!
 Ha tornyozó felleg - árban
 Vagyon varázslakhelye;
 Fel, ha bérczek' kőgyomrában
 Létez setét rejteke.
 Szerte tépem őt izenként,
 Elmarczanglom idegenként,
 'S ha év mulva piheg még,
 Boszúmrá csak úgy elég!

14.

Igy Aladár. 'S Irma szokott
 Gyengéd hatalmával szól:
 Szüntesd boszúd; hű vitézem!
 Hidd el, új varázst kohol.
 Jobb az ádáz Ödönflytól
 Csak egyedül szenvednem,
 Mint ördögös cseleitől
 Éreted is remegnem.
 'S a' mint így szól, a' távolból,
 A' szomszéd vár' őrtornyából,
 A' harang ércz nyelvével
 Tizenegyet kondít el.

15.

Mint a' szarvas midőn kürtöt
 Harsogni hall messzéről,
 Felriadva sebes lábon
 Iramlik feg-helyéből;
 Rettenetes ugrásokkal
 Szarvát hátra szegezve,
 Árkon, bokron tör keresztül,
 Szemei kimeredve,
 'S a' mint vesztve szemefényét,
 Be nem várja üldözőjét,
 Elő, csak elő halad,
 Por fellegbe nyúl, szalad:

16.

Ugy irtózva retten Irma;
 Szalad mint eszeveszett.
 Nem tekintve többé vissza,
 Búcsú csókot sem vehet.
 Nyargal, száguld, vihar-szárnyan
 A' szirtfokos oldalon,
 Kővek talpát szélt mardossák!
 Még is halad a' nyomon.
 Repülj! kiált lelkenedezve,
 De a' hang csak törededezve
 Ér Aladár fülébe,
 Ki ott áll elmeredve.

17.

'S eloldódva Irma vállán,
 Le bokáig ömölvén
 Sötét, fénylő hajpalástja,
 Habzik légi termetén.
 Sebesebben a' szellőnél
 Repülnek el sarkai;
 'S a' homokban sülyedeznek
 Lába kisded nyomai.
 A' hús szellő lány csókjával
 Buvárkint küzd fátyolával,
 'S a' mint a' hős hűledez,
 Az éjködbe tűnedez.

18.

Aladárnak Irma mentén
 Egy egy része el elvál.
 Nem él, ha bár halva nincsen;
 Állva megy, és menve áll.
 Képe sáppad, szeme borúl,
 Arcza reng viharosan;
 Zsibbadozik minden tagja,
 'S bágyadoz halálosan.
 Teste mintegy kövé válva,
 Irma után lelke szállva,
 Külön lénybe költözött,
 Más tetembe öltözött.

19.

Tombol lova Aladárnak.
 Rángatja kantárait;
 Rugdal, forog, békételen;
 Földbe ássa lábait.
 Mintha veszélyt gyanitana
 Magára és urára,
 Mintha menést jovallana,
 Meg nem szűn vad robajja.
 'S kirugdalva czövekei,
 Széljel tépve köteleit,
 Harsányúl nyerítezik,
 'S urához száguldozik.

20.

Eszmél végtére a' vitéz,
 Felpattan jó lovára,
 Hagyja menni kény-kedvére,
 Hosszan lóg le kantára.
 Halad gyorsan, nyugtalanúl,
 Bokron szirten keresztül;
 Szivetele Irmájával,
 Hol faggyá vál, hol hevül;
 Lelkén ezer gond terülve,
 Egész lénye elmerülve,
 Halad, megyen előre;
 'S így jut a' szirttetőre.

21.

Elő! elő! halad, 's elér
 Egy meredek ösvényhez,
 Melly a' bérczek' oldalában
 Mint a' fonal terjedez.
 A' hol jobbra éig nyúló,
 Kékes sziklák' falai,
 Mellyeknek köd-fellegekben
 Úsznak jeges csúcsai:
 Halált, veszélyt fenyegetve,
 A' vándorra le meredve,
 Gyöker-féken csüggenek
 Roppant sziklaszeletek.

Balra felleg szakadástól
 Öszvetorlott sziklákban,
 Dühöng el egy zordon folyam
 Szédítő mély ágyában.
 Hullámai szakadozva,
 Repednek el szirteken,
 Által küzdve, ködlepelben
 Forranak szűk medrekben.
 Fel a' mélyből ásítózva,
 A' partokba harapozva,
 Zúgnak a' bércz' aljából,
 Sötét medrek' poklából.

A' mélységnek éjjeléből
 Ezer varázskarokkal
 Nyúl fel ide a' Szédülés,
 Láthatatlan hurokkal;
 S húzza le a' merész vándort,
 Védhetetlen erővel,
 Fel felnyögve mély odvából,
 Föld alatti zörejjel;
 Vége, ki e' mély örvénybe
 Gondatlanul tekintett be:
 Szirteken elroncsolva,
 Lehull szerte szakadva.

24.

Itten halad Aladár most ,
 Bizva serény lovában ;
 Lecsüggedve tekintete ,
 Elzárkozva magában.
 Lova lábat láb elébe
 Helyhez , gondos , szemügyel ;
 Orra le , a' fül hegyezve ,
 Kopog biztos léptekkel.
 'S mint urának biralmában ,
 Búszke , hideg nyugalmában !
 Minden törést kikerül ,
 Míg tágosabb kör terül .

25.

A' mint tágúl a' szűk ösvény ,
 Elér a' völgy' torkához ,
 Hová félve járúl vándor ,
 Az agg várnak romjához .
 Egy magányos domb' tetején
 Nyúlnak roppant tornyai ,
 A' hold' fakó világánál
 Fehérlenek falai :
 Mellyeknek tág repedési ,
 Mint századok' sebhedési ,
 Ezernyi moh fürtökkel
 Zölden vagynak földve el .

26.

Állva számos századoktól,
 Sok ivadék láttára,
 Zordon, rémi pompájokban
 Bámulnak a' vándorra;
 Fogyva mindég, 's mégis élve,
 Tovább mint hős szerzőjik,
 Kiknek talán századokról
 Porba döltek neveik.
 Sötét baglyok lángszemekkel,
 Hollók, varjak nagy sereggel
 A' rom' varázs körében
 Kerengnek éj' ölében.

27.

'S a' mint a' hős halad odább,
 Az agg falak' ormából
 Feltűn varázs kék világban
 Egy váz az éjhomályból.
 Oriási tetemein
 Vérszin hosszú redőzet
 Foly le, mellyet maga körül
 Vad kigyókkal övedzett.
 Óvig érő hó szakálla,
 Mint a' bérczek' jeges válla,
 Fénylik; 's fojt, szívet vésve,
 Hideg, kaján nézése.

Valamiként Amerika'
 Járatlan vadoniban
 Hever lest az orjás kigyó,
 Elrejtezve lombokban;
 Nagy hatalmas tekercsekben
 Fához, ághoz övedzve,
 Nyelvét ki - kieregeti
 Kénkövesen lihegve;
 Ijesztő vad tekintete
 Áldozatját leszegezte,
 'S tartja helyén, varázsszal
 Igézve, bámulással:

Ugy a' Váznak lángszemei
 A' vitézre villanva
 Égnek, mint két aczélsugár,
 Szívén, lelkén áltjárva.
 Száraz karját felemeli,
 Fenyítenek ujjai;
 Áltzöldelnek a' holdfénynél
 Tetemén fák' lombjai.
 Most huny az ég gyász' öblébe;
 Világ csak a' váz' képébe'.
 Egyébb minden körülte:
 Néma, sötét, fekete.

Aladárnak bátor ménje
 Elborzadva megrémül :
 Lába mintegy földbe nőve,
 Hátán jeges tajték gyűl ;
 Reszket, horkol, ingadozik,
 Füle hátra szegezve ;
 Felborzadva duzs sörénye
 Áll, kővé meredezve ;
 'S orra' nyílott öbleiből
 Sűrű tömött pára gőzöl ;
 Szeme vérbe kevereg,
 Kinosan torka hereg.

Kiszi ura haladásra,
 Szinte farára omlik ;
 'S megint mintegy erőlködve
 Előre 's vissza rogyik.
 Végre, elszánt tökélettel,
 Hatalmasan fölugrik,
 'S mintha örvényt szöknék által,
 Dühösen megiramlik ;
 Szemet vesztve rohan, szalad,
 Merre a' hely tágabb, szabad ;
 Ura hagyja kedvére,
 Bizza magát kényére.

32.

De, miként a' föld' sarkánál,
 A' jéghegyek' kúpjain,
 Virúl fel az éjszaki fény,
 'S áltvilágít ormain;
 Hosszú, veres nyilaival
 Lövell a' kék légbe fel,
 'S ömledező sugárokkal
 Ezer színben terjed el;
 Majd, mint fegyver' csörrenése,
 Ugy zúg harsány zörrenése,
 Öszvefoly ég' közepén,
 'S ropog, ragyog tetején:

33.

Úgy a' közel láthatáron
 Tüzes szinnel borúl el
 Az égkárpit, 's fellyebb fellyebb
 Komor lángja vonúl fel.
 Vérben forog öblös boltja,
 Csillagok elrejtezve
 Csak itt amott világolnak
 Piros lángba feresztve.
 A' füst gyászos gomolyokba'
 Tódúl, terjed a' magosba;
 Hallik távúl csattogás,
 Mint dülő fa zuhanás.

34.

Arra bámul meghökkenve,
 Kantárt rántva, Aladár;
 Merre útja, az egyetlen,
 Vezeti, láng dühöd' már.
 A' mint siet odább, odább,
 Egy rémitő látványt ér:
 Két oldalról égő erdő
 Tüzes szárnnyal eget vér.
 Ropog, csattog irtózáttal,
 Kúzd a' láng agg sudarokkal,
 A' táj füsttől övedzve
 Nyög és fő lángtengerbe'.

35.

Valamint a' szőke Duna,
 Ha záporok árjait
 Dagadozva szaporitják,
 'S feltolják hullámait,
 Kirohanva tág medréből,
 Liget', erdőt elpusztít,
 Ránt ki fákat gyökerestől,
 'S várja minden végvesztét;
 Merre csak a' szem terjedhet,
 Árja mindent eltemetett
 Magán ur a' vad elem,
 Könnyen győz, nincs védelem:

36.

Ugy a' lángok béharaptak
 Az agg tölgyek' honába,
 És a' vadon rengetegnek
 Hatottak be gyomrába.
 Lehajulva bércz' tövéig
 Nyaldoz tüzes nyelvével
 A' kigyózó láng, elfolyva
 Recsegdelő bőszével;
 Fel nyúlnak lángok' tetején
 Lombatlan tölgyek feketén;
 Füst hol égnek sovárg fel,
 Hol a' lángba lohad el.

37.

Gyökeröktől elszakadva,
 Dúlnek vészes zúgással
 A' száz évű fák egymásra
 Rémitő ropogással;
 A' tűz perjét fellegenként
 A' forgó szél emeli,
 'S mint a' pokol kén eszejét
 Le a' völgybe lövelli.
 Néha némúl perczenetig,
 A' nagy robaj kis szünetig,
 Mig újra lángkezekkel
 Megküzd a' fellegekkel.

38.

A' mint a' lángvész kevereg ,
 Hasad egy-egy pokol völgy ,
 Mellynek izzó falaiból
 Mered az elperzselt tölgy.
 Búsan hangzik e' morajban
 A' fellázadt vad sereg ,
 Ki a' lángból futva 's veszve
 Végső haláljajt hereg :
 Perzselt szőrrel száguldozik ,
 Lángból lángba fulladozik ,
 Merre lát, és hová mer ,
 Egész minden lángtenger.

39.

Sugárzik a' lángok' fénye
 Aladár' melytűkörén ,
 Sastollai meggörbültek
 Aczélfefe' tetején.
 Hol a' tajték a' hőségtől
 Vasczombjait érinti ,
 Azt a' szinte égő érczlap
 Forrva fel pözsögteti.
 Sápád már a' lángok' fénye ,
 'S tűznek edzett bátor ménje
 Lassabb lassabb léptet vesz ,
 Terhe alatt görnyedez.

Halkabban léptetnek odább
 Aladár 's a' fáradt mén,
 Egy kiesebb völgy' keblének
 Virág hintett szőnyegén.
 Itt a' csermely' hantok közé
 Olvadott kristályiban
 Állitja meg lankadt lovát,
 Melly már fuldok szomjában.
 Térdig fürdve sugár lába,
 Feje be a' habba tárva,
 Mohón nyeli folyamit,
 Szűrcsölve kék gyöngyeit.

Aladár a' lágy habokba
 Mártja fénylő sisakját,
 'S hosszú, éhes vonatokkal
 Enyhíti meg lángszomját,
 Megeresztli melyvasai'
 Szoros aczélskapcsait,
 'S a' hűs szellő fuvalmival
 Hűti bágyadt tagjait.
 Fel üdülve jó lovával,
 Indul szokott nyugalmával,
 Már kettőzve lépését,
 Várja utja' végzetét.

42.

Megy, sisakja még kezében;
 Kémlődve sasszemei,
 Széltől hűtve, fodorítva,
 Lógnak barna fűrtjei.
 Balra ömled tágos ágyban
 Kerengő kis habokkal,
 Egy csendes tó' hig smaragdja,
 Óvedzve hús bokrokkal.
 Mellette szálos fenyvesek
 Sötét csomókba terjednek.
 Reszket habja zöldébe',
 Aladár' hőstermete.

43.

Világítanak a' távolból
 Még pirosuló lángjai,
 Az enyésző rengetegnek,
 'S nyúlnak füstgomolyai,
 A' lángoknak veres nyelve
 Terül a' tó' tükreben;
 'S miként szűn, és miként gyúlad,
 Éled 's alszik ölében.
 Végre látja a' homályból
 Aladár a' szirt' ormáról
 Sziklalakát feltűnni,
 'S gondja halkal kezd szűnni.

44.

Halad erős vára felé ;
 A' hold vérbe fürödve,
 Sötét felhő' sátorából
 Bámul a' bús éjjelbe.
 Bérczek' fokán, liget 's erdőn
 Felriadnak a' szelek,
 'S ált süvöltve völgyek' ülén,
 Fel és le keverednek.
 De im! a' vár' őrtornyából
 A' harangnak ércz torkából
 Tizenkétszer leszóal
 Az ütő mély morgással.

45.

'S valamint az évnek delén
 Ha fellegek szakadnak
 Le a' fenyves rengetegbe,
 Messze hallik morajjak :
 Úgy távolról dübörögve,
 'S közeledve mind inkább,
 Rémlik, mintha, száguldozna,
 Tombolva sok ezer láb.
 A' mint a' hős maga körül
 Tekint, porzó gomoly terül,
 'S hömpölyög szél ölelve,
 Rút kacajtól környezve.

'S a' mint a' por köd nyiladoz
 Lát egy farkas sereget,
 Melly elbőszült futamással
 Üvöltözve közelget;
 Reng a' téren topogások,
 Hogy haladnak száguldva,
 Hol csomóba öszve futva,
 Hol egymástól elválva;
 Fogcsikarva közelednek,
 'S egyenkint már oda érnek,
 Kinyúladozó nyelvekkel,
 Kaján mérges szemekkel.

Hős Aladár sarkantyuját
 Neki szegzi lovának.
 Kardot rántva neki készül
 A' halálos csatának,
 Rohan lova utat vesztve,
 Patakszik a' hab rajta,
 'S a' mint nyúlik fékeresztve,
 A' föld görnyed alatta,
 Czomb erei dagadozva,
 Orr öblei nyiladozva,
 Fut; párája megszorúl;
 Oldala ki 's bé vonúl

Nyomban mindég a' vad sereg ,
 Elő 's hátra forogva :
 Habzó torkok végig tárva ,
 Köröskörül nyargalva ;
 Majd két oldalt támadják meg ,
 Szinte övig ugorva ,
 Majd meg' hátra kerekedve ,
 Lest áhitnak órozva ;
 Vág hős Aladár kardjával ,
 Védi magát paizsával ,
 'S csapdosván maga körül ,
 Egy egy farkas elterül .

Mint a' jég , ha záporokban
 Hull a' kalász tengerbe ,
 Eltemeti szerte zuzva ,
 Fejét a' földrögökbe :
 Úgy a' dühös farkas sereg
 Nyoma Aladár körül ,
 Össze furva a' zöld gyepet ,
 Mint az ugar úgy terül ;
 Most vál egy a' többi közül ,
 'S fel a' lónak farára ül ,
 Kimeresztve szemeit ,
 Bele ássa körmeit .

Igy érnek el, küzdve mindég,

Hol a' tónak egy ere.

Lassú, csöndes árjaival

Kanyarog a' vár felé,

Partján magos sziklák' háta

Dúl a' víznek hajolva;

Kietlen és zordon vadság,

Tövisektől karolva!

Lova hökken, de borzadva,

Le rohan a' mély árokba,

'S vele együtt ordítva,

A' szörny belé ragadva.

Kúzd a' ló bús elszánással,

Tapodja a' habokat,

Mellyek öszve feje felett

Csapkodják hullámokat.

A' mint, végre, parthoz érnek,

A' ló eldül meredve;

'S Aladár a' lóval együtt,

A' vad farkast ölelve.

Már a' porban vivnak hévvel,

Ellankadva fél erővel;

A' farkas megsebezve,

Habzik boszút lihegve.

A' vitéz ércz paizsával
 Zordon fejét nyomta le,
 'S rá térdelvén, tengerével
 Fojtogatja, viv vele,
 Nyög a' szörny vasterhe alatt,
 Repedez minden ere,
 'S Aladárnak, rést találva,
 Szügyén álthat fegyvere,
 Még egy kinos fordulással
 Felszökken nagy ordítással,
 Úgy rogy hátra, hörögve,
 A' farkas elmeredve.

A' szirtormon vad csoportban
 Tolongnak a' farkasok;
 Le hámúlva a' mélységbe,
 Öszvecsattogzik fogok;
 Nyelvök csügged arasznyira,
 Lihegnek eléhezve;
 Csillognak száz zordon agyból
 Szemeik leszögezve;
 Készülgetnek az ugráshoz
 De a' mint érnek szirtfokboz,
 Vissza rognak ijjedve,
 A' mélytől elrettenve.

Áll Aladár elfojtódva,
 Keble ki 's be vonaglik ;
 Kardja még a' vad' szügyében,
 Mellyre rá támaszkodik ;
 Lábainál hever porban
 Az elejtett szörnyeteg ,
 Nyúlva izmos tagjaival ,
 Ki már többé nem piheg ;
 Túl jó lova mély sebekkel ,
 Már csak gyenge lihegéssel
 Fordítja felé fejét ,
 'S ki lebelli hű lelkét.

Óh csudálat! a' farkasnak
 Rut feje elváltozott ,
 És a' hónál szebb fehérebb
 Homlokká domborodott ;
 Vérben forgó kaján szeme
 Alvó égcsillagzattá ;
 Zordon , szálás szemöldei
 Szelíd , szép ívhajlattá ;
 Szőrös válla márványnyakká ,
 Undok teste leánytaggá
 Lassanként kivetkezők ,
 'S Irmává áltöltözék.

Ott hervadoz élet nélkül
 A' letépett rózsaszál.
 Kiszzenvedve az ártatlan,
 Talán nyugtot már talál!
 Sötét selyemfodraitól
 Leplezve szűz kebele,
 Mellyek széljel ömledeztek,
 Még a' vértől cseppege.
 Szelíd ajka elnémulva,
 Lelkes szeme' lángja hunyva,
 Így terűl az égi mív,
 Kiben már nem dobog szív.

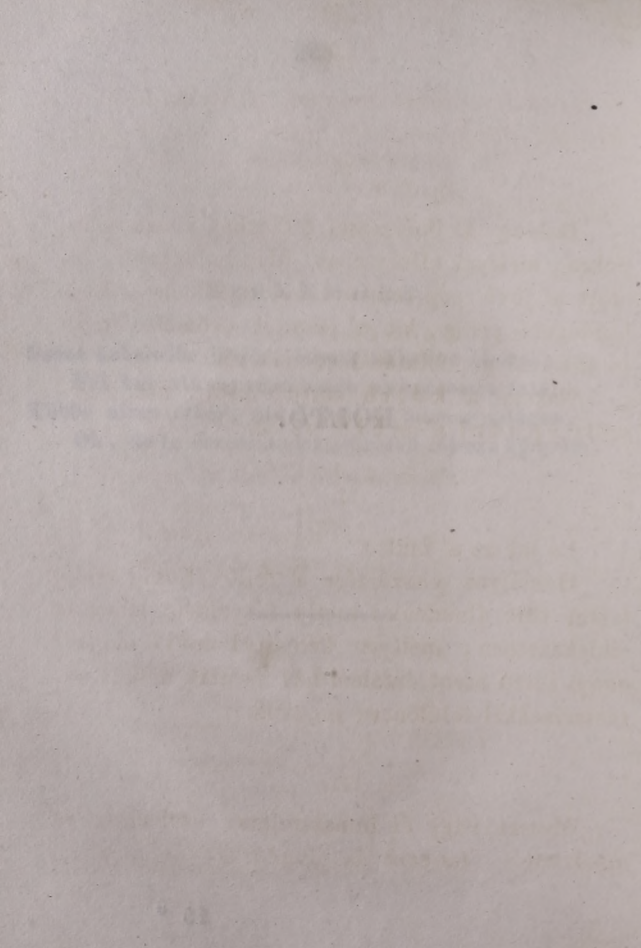
Aiadárnak szeme feszül,
 Haja borzad nem eszmél;
 Ajka némán rángatódzik,
 Lelke holt, csak teste él,
 Sápad; hideg jég-borzadás
 Futja el tetemeit,
 Fagy veréjték nagy csöppekben
 Áztatja szemöldeit.
 Térdre omol, 's a' nagy kintől
 Lelke szakad tagjairól;
 Gyász az egész természet,
 Hú szive megrepedett.

A' hajnalnak pirultára
Így lelék őt' térden még ;
Szeme tárva Irmájára ,
De lelke eltávozik ;
'S mivel többé tetemeit
Mozdítani nem leheté ,
Ótet ilyen helyhezetben
A' sír boltba tevék le.
Igy találák nem régiben
Csontjaikat vasszekrényben :
Fekve Irmát , térden őt'
'S lábaiknál a' ménfőt.

BERK-ÉMHEZ.

Szent kebeledbe jövök, búmat titkodba lesírni;
Fél bús alkonyodon szűm nyugalomra talál.
Többé nincs érzés, nincs szív a' messze világon:
Oh, de te érzeni tudsz; kebled elissza könnyűm'.

KÖLTŐ.

I.

Boldog, ki önérzéssel tekinthet vissza a' napokra, mellyek elfolytanak. Még boldogabb, kielőtt a' jövő szép reményekkel nyílik meg. Legboldogabb pedig, kit a' jelenlét örömei a' múlt és jövőendő gondolatától vonnak el.

Nekem a' költő sorsa jutott osztályrészül: epedni a' múlt után.

II.

És mi az a' múlt?

Homályos visszérzése a' fejlődő ifjuság sejdítéssel tölt álmainak: melly fátyolként lebeg az emlékezetben; mellyen keresztül annyi magas, annyi forró szent érzelem név és alak nélkül varázsszinekkal felülöntve sugárzik.

III.

Messze vágy és honszerelem, szabadság és szívlekötés, lángelő és olvadozás; és minden,

a' mi az emberi keblet majd titkos cserében , majd ismeretlen vegyületben bírja — együtt alkotják a' magyarázhatatlan egészet:

Az örök távolban álló, de mindég magához kecsegtető költői hazát.

A' költőnek lángkeblében
Kínos, édes érzelemmel
Melly derűlet 's alkony vív!
Mondjátok meg, oh! mi az,
A' mi búban és örömben,
Kedv' 's keserv pillantatában
Itt benn habzik, itt benn küzd,
'S mély titoknak fátyolában
Mennyet 's poklot rejtve sző?

Nékem is pirult az élet,
Mint tavasznak hajnala;
'S milliomm szín' pompájában
Fennragyogva szállt felém.
És feküdtem szép ölén,
Szívtam[kelyhe balzámát:
'S mért hogy a' legédesebb csöpp
Fájdalommal elvegyülve
Forra végig ajkamon?

Röppenj, röppenj, szűk jelenlét!
 Keskeny nékem e' határ.
 Mult 's jövő tekintetemnek
 Messze, messze, messze fut.
 Ismeretlen szent h a z a!
 Hol vagy, ah, rendelve nékem?
 Nyugtalan szív, merre vágysz?

*

IV.

Ti nem értitek e' szavakat?

Igazatok van.

A' mit a' lélek hosszú szép álmok után tett sajátává; a' mi érzelmi homályból gondolati tisztaságra soha nem derül fel; a' mi a' látszó világ alakjait azért olvasztja össze, hogy a' képzelet erejében ideállá váljanak: azt érteni nem lehet.

Érezni pedig . . .

Oh, barátim! azt az édeskeserű, azt a' sötétvilágos, azt a' szívet és lelket keresztül rezgő, azt a' lélekben olly tisztán álló és mégis olly ismeretlen valamit érezni — nem dolga mindennek.

V.

Imádjátok a' gondviselést!

Ez érzelem nélkül az örö'm' ideálját nem ismeritek ugyan: de az ideállá emelkedő fájdalomat sem.

Mert a' fájdalom is felveszi a' szépség alakját, 's mint a' márványniobe, szívet és lelkét vívhatatlan erővel ragad meg: hogy mindég szerelemmel függjünk rajta; 's öszvedült kebel-lel is jobban jobban fűzzük magunkhoz — minden vigasztalást kerülván, ne hogy az imádott bájképet tőlünk elragadjja.

Illy fájdalmat képzelt a' festő, midőn a' szenvedő Mária' isteni arczát vásznára önté; illyet az olvadó Raynal, midőn Elízának emléket állított; és, ah! illyet érez vala a' lyánkák legszebbike, midőn szerelmében lassan hervada el.

VI.

Mit akarok én ez epedéssel?

Uraim! a' lélek, mint a' húr. Majd szenderítő lágy hangot ad, majd megrázó hangokkal riaszt fel.

Isten bizonyságom! azokat az örökre egyhangú lelkeket soha sem szerettem. Azokat csak egyetlen oldalról érdekelhetni. 'S mit kell tennem, ha épen ez egyetlent érdekelni kedvem nincs?

F É R J.

Ifjuságom, édes évek'
 Boldog istenálmai!
 Ah, hová tűnétek el, ti
 Szébb korom szébb napjai?
 Lány habocska, holdsugárzat . . .
 Melly hatással volt reám;
 De nem így most: csillagom nincs
 Szép tavaszom' alkonyán.
 Keblem édes ideálja,
 Te csak öröm lakta pálya,
 Ah, hová tűnétek el?

Sírjak é még, 's könnyet öntsek
 Ifjuságom estvelén?
 Nem, nem: hölgyem hív ölében
 Boldog menysem' élem én.
 Ajkam csókban forrad öszve,
 Szívem hő szivén dobog . . .
 'S visszatűn szép ifjuságom,
 Csillagom megint ragyog.
 'S felhevülve érzetemben,
 Gazdagúlva képzetemben,
 Dal kél lantom hurjain.

R Ó Z S A.

Rózsa szép keblére hő lehellet
Melly vidékről szálla le?
Szebb virág te itt a' többi mellett,
Mint levél bájjal tele?
Napnyugotról szellő boldogító
Illatos keblemre jó,
Lebbenése édes szívhodító,
Lankadott itt nyugszik ő.
Ída küldé téged, hő lehellet,
Ajkiról szállsz édesen;
Bájlakká váltád a' rózsá kelyhet:
Lángolok lengésiden!

P A T A K.

Hajh! merre cserg vized? —
Virág van ott az árny alatt,
Habom felé siet.
Virág van ott az árny alatt,
Édes kis ibolya,
Mint éjre hajnalég szakad,
Olly szép kék fátyola.
És arra, arra csergek én,
Tövét megöntözöm;
És illatöntő kebelén
Reám vár csóközön.

NEFELEJTS.

Hajh! virúltam én is egykor,
 Hajh; virúltam szépen!
 Hűs pataknál, parti bokrok'
 Csöndes ernyejében.
 Jött a' lyányka, leszakasztott,
 Hő keblére tűze;
 Jaj! lángjától elhervadtam,
 'S a' gonosz elűze.

Véled sírok, kis nefelejts!
 Hajh! én is virúltam.
 Én is függtem lyánka keblén,
 Én is elhervadtam.

M A D Á R K A.

Kél fel a' nap hegy megül,
 Fényben fenn mosolyg;
 'S a' szép harmat, éji köny,
 Bokrokon ragyog.

A' madárka benne fürd'.
 Ágról ágra száll;
 'S míg kis társa fészket rak,
 Boldog álminál.

És csevegnek vígadón
 Ágról ágakig,
 És versenygnek tág mezőn
 Messze tájakig.

'S minden fácska, minden ág
 Szállást éjre tár;
 Mécsök rengő bokrokon
 A' kis fénybogár.

'S mint az álom boldogok ,
Életök tavasz ;
'S ha teremtés áldott van ,
A' madárka az.

SZÍVEM.

A' völgyben ott mi fénylik,
 Tüznél inkább ragyogva,
 'S tisztán miként verőfény?
 A' tó az, melly 'egyébkor
 Sötét, de benne mostan
 Az égi nap tükrödzik. —

Ah, kedvesem, e' szív is
 Egykor sötét 's homályos
 Vala: de most, mióta
 Te töltöd el, Linácskám,
 Fényes ott és világos
 Minden, miként verőfény.

PIRULÁS.

Egy hárs alatt feküdvén,
A' tiszta égre néztem,
Nyugodva ott minap.'

Busan dalolt az ágon
Egy fülmile, 's én értém
Keserves énekét.

„Tavasznak szép virága,
Te teli keblü rózsza,
Csak érted lángolok.

Dalom csak rólad hangzik,
Az erdő' minden ága
Már ösmeri neved'.

De hasztalan; te halvány
Maradsz, a' téli hóhoz
Hasonló; nem szeretsz.“

A' bús madár így zengi
 Az ágon énekét, 's én
 Megszánom a' szegényt.

És íme a' sűrűből
 Nyilat látok repülni,
 Hanyatlik a' madár,

Lehajtja kis fejét, 's míg
 Kedves virágát nézi,
 A' fáról rá esik.

'S ím hószínű rózsája
 Meleg véréből festve,
 Mi szépen elpirúl!

De ő végsőt örült már,
 Meredten fekszik nála,
 Többé nem énekel.

Igy én is énekeltem
 Linának szép szeméről:
 De boldogabb valék.

A' szöghaju leányka
 Örül a' kis daloknak,
 Mert róla szólanak;

Reám néz kék szemével
'S az énekért köszönne,
De mélyen elpirúl:

Arczára símul arczom,
És ajkam csókot osztva,
Többé nem énekel.

ALKONY.

A' nap letűnt, és véle
 Az emberek nyugonni'
 Sietnek. A' virágok
 Nehéz csöppekkel telve,
 Mindenhatót imádni
 A' föld felé hajolnak,
 'S mint tiszta szívü áldás,
 Hlatjok ég felé száll.

Mest a' halász' bárkája
 A' part felé siet már;
 Még látni útját a' tón,
 Míg végre elenyésznek
 A' kis habok, 's nyugodva
 Nagy tükörré simúlnak.

Mi szép e' föld! rózsához
 Hasonlatos; e' bérczek
 A' zöld levélboríték;
 'S a' rózsaszínü alkony
 Virág, melly rajtok nyugszik.
 Oh föld! te vagy virágom;
 És én, mint méh, belőled
 Mézet szívok magamnak.

A D É L E .

H a i m b u r g . A u g u s t . 3 l é n , 1833.

Hév napokért ki menék, 's ki menék hűs alkonyat-
árnyért,

'S mellyeken andalgjak, néma nagy éjjelekért,
Gyásznapokat leltem, 's a' gyász' bokrának alatta
Ég' föld' illatozó bimbajit aszva lelém...

Boldog, kit magasan szép pályájára hatalmmal,
Ha koszorútlant bár, elragad a' genius!

Őt gyermekszemmel rétnék violáji tekintik,
'S enyhe tavaszfellegként tűn az őszi ború.

Engemet is le-letűnt öröömim' szép serge körülfon,
'S fájdalom és könnyüim közte mosolygnak alá.

'S mint, ki nejjének ölén nyugtot lele, a' toreador
Alkonyomon békén látom a' nappali zajt.

Elkapatom, 's már röptöm alatt honom, az ki világot
Látnom adá, a' sok lérzetű ős anyavár,

Nyugszik tettek után. Isten' békéje fölötte;
A' szép csillagos ég néz mosolyogva reá.

'S szelleitek és sugarak mi dicsően játszanak ormán,
Hűs lebel, e' forró szív is utánad eped!

Üdvezllek, kegyes! ah hova halványultanak éjím,
Mellyeken a' szeretett' titka' tanúja valál!

Játszál álma körül, az imádott' álma felette
 Hagyd örvendnie őt lenge fuvallatidon!
 Hagyd álmodnia őt, a' tavaszt hagyd visszamosolygni,
 'S ablakain csevegőn zengje a' fecske dalát.

PUSKAPOROS SZÖVETKEZÉS.

I.

Első Jakab, a' szerencsétlen Stuart Máriának fíja — (kit a' nem kegyes leánykirályné Örsébet 19 esztendei fogsága után, korának 45dikében szerkerczével végeztetett ki,) — skocziai királyságról angol thronusra ült 1603.

Olly elhíttetésben neveltetett, hogy hatalma önkénnyel legyen egybe-kapcsolva; és egyenesen mennyből származó: mit éreztetni országa' népeivel nagyon is törekedett.

Azonban nem élt üdőkben, hol ezen principiumokkal boldogúlhatni: a' vallás változtatása egészen új gondolkozást hozott bé.

II.

Igaz, hogy Örsébet a' kormánygyeplőt keményen fogta: de a' megpendített hangot elnémitani, nem volt tehetségében.

Csak az kívántatott tehát, hogy valamelly gyengébb kéz nyúljon hozzá.

De első Jakabé még az nem volt.

III.

A' nemzet Graecia és Róma szabadságát álmódosztá; meg nem gondolván, hogy ezek hasonló szeszttől részegedve vitték ugyan a' fellelgezését: de, végre, mind a' két legterjedtebb nemzet lesüllyedett.

Térjünk vissza.

IV.

Az Angolok, új királyukban 'nem találván, kit véltek, 's nem, kit kívántak: nyugtalankodni kezdének.

A' királynak némelly cselekedeteit — (milyenek több lovagok' szentelése, religiói türelem ...), mellyek magokban jók, és fejedelmi kegyességet jelentők, rosallották; és titokban apró csapatokra oszolva, alaptalan panaszaikat egymásnak mondogatták. Az sem tetszett soknak, hogy Jakab Skócziát Angliához csatolni igyekezett; az épen nem, hogy az uralkodást magának

tulajdonítani kívánó parlamenttel szemközt-ütközésben állott.

Ezek, és több okok, szolgáltak arra, hogy az elégedetlenek titkos szövetséget szerezzenek.

V.

Catesby Robert, régi nemes házból eredett fi, jött azon gondolatra, hogy Jakabot és a' parlamentet puskaporral vettesse fel.

Szándékát Percy Tamásnak nyilatkoztatta ki legelőbb; ki a' northumberlandi jeles házból származó volt. Ez társul hozzá állott.

Azután közlötte a' titkot Wintern Tamással.

Ez Flandriába méne, felkeresni Vidát, spanyol szolgálatban lévő tisztet; isméretest vakmerőségig bátor elkövetésekben.

VI.

Ki hinné, hogy ezen forralom soká titkolva maradhasson? Pedig úgy történt.

Két hohnappal előbb mint a' parlament' ülése hirdettetett, bérlettek ki Percy nevére házat a' gyűléspalota mellett. Ennek pinczéből igyekeztek a' parlament - ház alá ásni magokat. A' három rőfnyi falat általvájálván, úgy talál-
ták, hogy a' boltozatban igen nagy szén - lerakás van. De segített rajtok az, hogy a' szén áruba bocsájtatott, 's nem különben a' bolt is árverésre eresztetett.

Éltek az alkalmatossággal, és megvették a' szenet.

Most már 36 hordó puskaport, mellyet Hollandiában vettek, hordattak oda. Betakartatták szénnel és egybehordott rőzsével; 's hogy minden gyanút távoztassanak, a' pinczének ajtaját nyitva tartván, be és ki szabad járást hagytanak.

A' következtést bizonyosnak tartották; bizonyosnak azt, hogy a' király, királyné, Henrik királyi herczeg a' parlament megnyilásával jelen lesznek. Soha öszveesküvés olly bizonyos kimenetelt nem ígérhetett, mint ez.

Nyúgtalanul várták az órát.

'S valóban csudálkozásra méltó, hogy húsz személyből álló társaságban egy sem volt, ki a'

másfél esztendő óta főzött szándékot felfűdözte volna. Pedig a' parlament megnyílásának napja jelen volt.

VII.

Percy Henrik, a' szövetteknek egyike, ismeretlen kéz által íra Mouteagle Lordnak. A' tudósítás általadója azonnal eltűnt.

A' levél ezt foglalta:

Milord! ezen parlamentről maradjon el. Isten és emberek megegyeztek, hogy az időknek istentelenségét megbüntessék. Ne vegye kevésbe tanácsomat; hanem menjen ki a' város vidékire, hol a' kimenetelt bátorságban várhatja el. Mert noha úgy látszik, mintha senki sem mozdúlna: de, mondom, ez a' parlament erőszakos csapást szenved; és még sem látja senki a' megrázó kezet. Ezt a' tanácsot nem kell megvetni, melly a' Lordnak használ és senkinek nem árthat: mert a' veszedelem olly hamar elmúlik; 's mert a' Lord e' levelet elégeti.

Ezen baráti figyelmeztetés mintegy tized nappal történt előbb, hogy sem a' parlament öszvegyűlnie rendeltetett

VIII.

A' Lord e' titkos levelet eleinte dévajságnak tekintette, melly az ő elijesztésére koholtatott, és őtet nevetségessé tenni szándékozik: később tanácsosnak tartotta, a' státus-titoknokkal közleni. Ez is úgy vélekedett, hogy keveset kell reá figyelmezní; de még is a' status-tanácsban a' király elejébe terjeszteni. A' tanács aggódtatónak találá a' dolgot; noha nem tudá mire vélni.

Ezen köz nyugtalanságban, kétség és aggodalom között, csak a' király esze hatott a' homályos levél értelmébe. Mingyárt azt a' következtetést hozta, hogy valahol puskaporos elintézés lappang a' parlament fölvettetésére. Azért a' parlamentnek minden boltjait megnézeték. Ez a' tiszt Gróf Suffolokra bízott 1605ben, ki azt szánt szándékkal a' gyűlést megelőző napra halasztotta.

A' vizsgáló nagy halom rőzsét vett észre a' boltban. Meglátta Fakwest egy sötét szögletben, ki magát Percy szolgájának mondotta. A' vakmerő bátorság, melly szemeiből kilátszott, nagy

gyanúságot gerjesztett, mellyet a' sok szén még inkább nevelt. A' Gróf tehát azt határozta, hogy alkalmas időben szorosabb vizsgálatot teend.

Éjfélnél küldi Knevit Tamást illendő kísérettel a' helyre. Mingyárt a' bemenetelnél megkapnak egy embert: köpönyegben és saruban, vakító lámpással.

Ez Fakwes volt.

Épen a' puskaport igazgatta, és úgy, hogy dél tájban lobbót vessen. Kanócz és egyéb gyúlható szerek találtattak nála.

IX.

A' gonosztévő rettenthetetlen elszántsággal vallá biráji előtt: mennyire örvendene azon, ha őket együtt fölvetethette volna. A' státus-tanács előtt is ismétlette ezt; és megvetőleg vonakodott föladni büntársait.

Végre a' tömlöcz megszeliidítette nyakasságát.

Midőn a' kínzó szerszámok elejébe rakattak, elhagyá őtet kérkedő nagyszivüése; és mindent kivallott.

X.

Catesby, Percy, és a' Londonban találkozó szövetkezők, meghallván, hogy Fawkes elfogatott, azonnal a' varvichi megyébe szaladtak.

Ott Digby Eberhard társok fölfegyverkezve várta a' kimenetet.

De a' vidékbeliek szaporán fegyverhez nyúltak; és valamerre a' szövetkezők fordultak, erős ellent állásra találtak mindenütt.

Ezen szorongatásban, midőn csoportjaikat minden felől bekerítve láták, mintegy nyolczvanan elszánták magokat megállani, egy házba vonulni, azt utolsó emberig védelmezni; és úgy, hogy, ha veszni kell, a' mi bizonyos volt, drágán adják életüket.

Mind hijába!

A' ház körül puskapor volt száradásra kitéve. Véletlenül szikra esék belé; 's lángot vetett. Temérdeken csonkúlának meg; temérdeken hullottak el. Az életben lévők elhatározzák az ajtókat kitárni, és a' bekerítők között általsuhanni: azonban nagyobb részt lekonczoltattak.

Catesby, Percy és Winter végiglen küzdének.

A' két első sebekkel rakva estenek el; a' harmadik pedig életben került vala kézre. Némelyek hóhér által végeztettek ki: másoknak a' király kegyelmezett meg.

XI.

'S ime, ez volt a' puskaporos szövetkezésnek gyalázatos, de a' státusra nézve szerencsés kimenetele.

Igy szolgál sokszor a' fonákúl értett szabadság a' valódinak kárára, és szégyenére. Így tántorít meg sokszor egy két gőzös Álmadozó több, különben jámbor és a' közjó hasznára született, hazafiakat!

ABLA KOMNÁL.

I.

ÉJ.

A' ki nékem hont mutatnál,
Csöndes békehont,
Melly feketű fátyolodba
Csillagokat font,

Éj, ki nékem hont mutatnál,
Pusztát, laktalant,
'S fényt és árnyat a' tetőkön,
Árnyat 's fényt alant,
Hol virágarczon remegve
A' köny is mosolyg,
'S alkonyszellet illatárban
Fűről fűre bolyg:

Üdvezellek bírodalmam,
Hón esdettem hon,
Úr és úrné ma kiszállnak
Ifju partidon!

II.

ÉJFÉL.

Csöndesen ragyognak ők,

A' jók itt és ott:

'S ki örülne fényükön,

Rég lenyúgodott.

Rég lenyúgodt, fájdalom

Csukta le szemét,

'S melly nem oszla, fellege

Álmán oszla szét.

'S míg ragyognak csöndesen,

Egy mosolyg felém,

'S a' mit veszték, mindenem'

Benne föllelém:

Vígan, Ő vezér leszen

Ifjának maga;

Biztatón sugárz egén

Már is csillaga!

III.

H A J N A L L I K.

Búbánatnak szálai
 Szép csillagzatok,
 Mért, imént még fényesek,
 Már is halványok,

'S mint halotti koszorú
 Kedves' homlokán,
 Mért ragyogtok bágyadtan
 Hüvem' ablakán?

Mert busongunk testvérünkön
 Csillag csillagon,
 Testvér testvér' fájdalmira,
 Testvér testvér' titkaira
 Bánatfátylat von. —

Felvirúlt az éj:
 'S a' szerény virágkehely
 Csendes örömet lehel:
 Elvirúlt az éj!

KERESZTES-MEZŐ.

Itt kötözé Tráján sebesít, szaggatva ruháját;
Római hősekkel Dákusok alszanak itt.

Nem tudlak könnyezni, vitéz! nem, nemzeti árnyak
Könnyeim' elsirtam honfiak' hantjainál.

H A Z Á M.

Örökre, szép hazám,
Hazám, mikor derülsz?
Vagy gyászos éjszakán
Örök borúban ülsz?

Örökre addig én
Fel nem derülhetek,
Magamnak kebelén
Míg idegen leszek.

F O H Á S Z.

Isten ! atyja nemzetemnek ,
 Add nekünk kegyelmedet !
 Régi ostorát kiállva ,
 Szánd meg árva népedet !
 Hogy derüljön éjjelére
 Hajnal arczú szép világ ,
 És szemére a' fajúlast
 Már ne hányja a' világ.

Apja 's anyja nagy nevének
 Eltemetve érdemét ,
 Most keserg , és eltakarja
 Könyben lábbadó szemét :
 Mert ki őse' 's istenéhez
 Hívtelen lett , azt nyeré ,
 Hogy bünének ostorával
 Önmagát meg így veré.

Vond egünkre hű szerelmed'
 Dús kegyelme' bíborát ;
 'S fénye mellett a' Magyarinak
 Lakja béke sátorát !
 'S mellyet eddig a' viharnak
 Küszködési lángja vont
 Bajt hazámra, távolítsd el ;
 Szánd meg ezt az árva hont !

Adj tanácsot a' birónak ,
 A' dicsőnek adj babért ;
 És töröld el a' nyomasztó
 Czifra című szolgabért !
 Hagyd : derülne fel honomnak
 Rég letűnt jobb csillaga ;
 'S a' ki sírt ás nemzetemnek ,
 Essék abba az maga.

Légy kegyelmes a' Magyarhoz ,
 Hogy ne tudja érzeni
 Bosszú nélkül , a' mi őtet
 Dúltni fogja 's vérzeni.
 Oh , ne hagyd az ősz szabadság
 Védjeit kiirtani !
 Így fogunk imádva téged
 Mind örökre áldani !

Hogy derüljön éjjelére
Hajnalarczú szép világ,
És szemére a' fajúlast
Már ne hányja a' világ.
Isten! atyja nemzetemnek,
Add nekünk kegyelmedet;
Szánd meg vérrel nyert hazánkat,
Szánd meg a' te népedet!

I N T É S.

Zeng hazát és zeng szerelmet,
 Magyar hű nép, a' lant;
 O ne bánd, ha lágy hangjától
 Szíved meg megdobbant!
 És ne bánd, ha lágy hangjától
 Szívedre bánat gyúl;
 Mélyen Az tekint magába,
 Ki bús érzésben ül.

Jer, borulj el csendes órán,
 Multról jövőig hass;
 Vágyva pillants-föl, magasra:
 Mint naphoz küzdő sas.
 Vágyva pillants-föl, magasra,
 Im itt, a' mi fenntart:
 Könny a' szemben, láng a' mellyben
 'S a' kézben ősi kard!

ELSŐ FERENCZ.

Die erste Aufgabe der Kunst ist es, das Leben in seiner
Vollständigkeit darzustellen, wie es sich in der Natur
und in der menschlichen Gesellschaft zeigt.

Die Kunst ist eine Abbildung der Natur, eine Nachahmung
des Lebens. Sie soll das Schöne, das Gute, das Wahre
darstellen, wie es in der Wirklichkeit ist. Die Kunst
ist eine Spiegelung der menschlichen Seele, eine
Abbildung der inneren Welt. Sie soll das Leben in
seiner ganzen Mannigfaltigkeit zeigen, wie es sich
in der Natur und in der menschlichen Gesellschaft
manifestiert.

Die Kunst ist eine Abbildung der Natur, eine Nachahmung
des Lebens. Sie soll das Schöne, das Gute, das Wahre
darstellen, wie es in der Wirklichkeit ist. Die Kunst
ist eine Spiegelung der menschlichen Seele, eine
Abbildung der inneren Welt. Sie soll das Leben in
seiner ganzen Mannigfaltigkeit zeigen, wie es sich
in der Natur und in der menschlichen Gesellschaft
manifestiert.

I.

Tiszteld az ősz hajakat!

Így tanított a' régiség; 's a' régiségnek igaza volt. Nem csak azért, mert az öreg kor hosszú tapasztalás után bölcseségre vezet; nem csak azért, mert az ifju előtt minden öregben saját nemzőjének mintegy képmása tűnik fel; hanem leginkább azért, mert az aggság miatt roskadozó alak komoly eszméletre vonza lelkeinket: mint valamelly omladékos régi vár, valaha nyers és erős keblű hősek' víg laka; most csendes, lassan enyésző emlék, mozgás és zaj nélkül.

Lelke 's teste épségében jön a' virágzó fiatal, 's képzelete a' jelenlét örömeivel foglalatoskodik; midőn egy remegő fej redős arcczal és hosszú fürtökkel tűnik fel előtte.

Évek folynak el, 's ilyen leszesz! ezt mondja néki minden mozdulat.

És ő tiszteletlen haladjon el saját jövőjének képe mellett? Előre megvetést érdemlőnek

jelelje ki magát, ha az idő kezei rajta is dúlva húzódnak keresztül?

Nem!

A' régiségnek igaza van.

Tisztelnünk kell az ősz hajakat az évek miatt, mellyek felettök elröppentek; 's az évek miatt, mellyek felettünk is el fognak rüppenni.

II.

Ma mondám el ez igazságot, midőn a' fejedelmi ősznek, a' mi atyai királyunknak uralkodása' negyvened évi ünnepét szenteljük.

III.

Íme a' három század óta igazgató ház Elsője, kinek fejére a' mi öregeink negyven év előtt, akkor még viruló ifjak viruló ifjúnak a' magyar szent koronát feltétetni szemlélték!

Ki akkoron erős mellyből zengé a' koporsóig kötelező esküvés szavait; ki sokat ígérő ifjuságban ülő meg lovát, 's villogó kardjával hív ol-

talmat milliommoknak fogad vala: most, a' leg-
tartósb emberkor felét királyi székén eltöltve,
hatvannégy hosszú esztendő terhével, körülle so-
káig dühösködött vészek után, áll szerető né-
pei között.

IV.

Szép emlékezet az elmúlt félszázad óriási tü-
neményeiből; 's még szebb majd a' maradék előtt,
melly a' tünemények által okozott megrázást nem
érzé, 's tekintetei csak a' nagyság rendkívüli ké-
pein mulatnak.

Mert korunknak jutottak a' szenvedések,
millyenekkel a' sors, több századok folytában,
egyszer látogatja meg az emberiséget; melly
kisebb, azaz, kevesbé kiterjedett szenvedéseknek
szünet nélkül kitéve van.

V.

De ha rendszerint egyes emberek fájdalma-
kal küzdenek; ha sokszor háború veszélyei egy
vagy más tartományt meglepnek: most e' föld-
kerekség minden részeit villám erő járja keresztül.

Nemzetek és országok jövének forrásba; egész néposztályok süllyedének el; thrónusok hullottak porba és vérbe; koronák támadtak sebesragyogva 's pattantak széllyel hirtelen enyészve, mint futó csillag az őszi estvéken.

VI.

Ezek 's ilyenek tanúja lenni, a' homály által fűdezett magányos embert is gondba ejtheti.

'S mit nem tehet még a' fejedelem' keblében, ki nemzetek boldogságát, 's ősi Házának dicsőségét, és régiségtől szentté lett jogait szíven hordozza?

VII.

Képzeljük el, mit érezhetett, mit kellett éreznie a' férfiúnak, ki a' Habsburgi Rudolf hatszáz esztendő örökében, Európa' legelső thrónusán, három szent koronával feje fölött, békés országok kormányán ültében, IV Henrik királyi székét egyszerre lángba borúltni szemléli; lángba,

melly vad erejével pusztító szélvész támogat maga körül, 's mint a' vezúvi tüzfolyam mindent pusztítással fenyeget!

Ezer esztendő's vélemény kezeskedett a' koronás fő szentségéért; népboldogság és fennálló rend' sértetlensége egymáshoz csatolt ideák valának: 's íme, a' rokon király, a' keresztyén királyi székek legrégibbjének birtokosa, magas polczáról letaszítatva fetreng a' porban, mit saját vére hullásával nedvesít. —

Nem harczmezőn, keblét ellenségi fegyvertől megszaggatva; nem is orgyilkostól általverve: de a' vesztő helyen, mint közönséges bűnös, kit bírák ítélnék halálra, hogy példája másokat rettentсен!

Elhúnyt ő, 's esete maga után voná a' másik áldozatot — szerencsétlen hitvesét; 's az ausztriai ház fejedelme gyászt öltött a' császárok unokájáért, kit az imádott Theresia kebeléből más reményekre vivének el. Fény és csillogás közé menendő vala; 's íme fogság éjjeléből száll elő, hogy vére ontassék: két hatalmas házat kellett egybe lánczolnia; 's íme sírja fellett szakadnak széllyel a' lánczok, mik népet királyhoz, nem-

zetet nemzethez, 's lakost laktársához és saját földéhez csatoltanak.

VIII.

Akkor volt, hogy érdem által nyert százados címek, nagy példák után búzdító ősek' hosszú sora, sajátságai jog, vallás és emberiség megta-
podtattak.

Gyilkoló kezek tartották egy nagy nép kormányát; 's örjögő fáklyahordók futották keresztül a' nyugvó országokat, hogy mindenütt emésztő lángot gerjessenek.

XI.

Felriadtak az igazgatások.

Királyunk, kit rokonvér boszúra, közveszély pedig önvédelemre hívának, elküldé seregeit bátorságért és rendért harczolni.

Ki nem tudja, mik történtek ez időben?

Hányan nem siratták közöttünk is a' szerencse bal csapásait? Hányan nem öntöttek könnyet messze az idegenben elhullott gyermekeikért 's rokonaikért!?

És, midőn a' rendkívüli ember, a' corsicai nemes' határtalan erejű fja, bámúlatos nagyságban megjelent; midőn sorsa által hordoztatva Itáliának mezejit villámként nyargalá keresztül; midőn a' Memphis emlékei és Syria pusztáji közül megjövé, Helvetia havasait győzelmi pályává csinálta, 's egész Európát öszverendíté; midőn a' Nagy Károl' császári székét magához ragadá, és Lissabontól Tilsitig a' Filep fja' szerencséjével alkotott magának hatalmat, miért a' római erő hét század lefolytában küzd vala . . . akkor melly kebelben nem dobbant meg a' szív? Ki tarthatá bizonyosnak sorsát mától holnapig? 'S mellyik Magyar nem függesztett gondtellyes pillantatot a' fejedelmi kézre, melly országai kormányát illy soha nem érzett vészben hordozá?

X.

Seregek lettek semmivé; a' birodalom részei megcsonkultanak; Bécs kapuji idegen zászlók előtt nyílnak fel; 's fiai a' nemzetnek, melly hajdan Budavárat megszabadítani segéllett, ellenséges lábbal tapodák a' Magyar hazáját.

De a' szenvedés közepében nyílt meg a' közös vigasztalás egyik szép virága; az atyai bizodalom, melly királyunk nőjét 's gyermekeit kebelünkbe küldé, hűségünk szentségére bízván nyugalunkat; az alatt, míg maga a' veszély elhárításában fáradozott.

XI.

Szakadatlan boldogság az emberiség tiszta érzelmeit tellyesen kifejezni nem hagyja.

Bal sors érezteti velünk, hogy emberek vagyunk; 's önfájdalmunkban tanuljuk tisztelni a' szerencsétlent; önfájdalmainkban ismerjük meg a' nemesített vonást, mit a' tiszta lelkű szenvedő arcán keserv és küzdés nyomúl hagytanak.

Ezért áll a' szenvedő olly közel embertársaihoz; ezért ad és vesz viszonyérzelmek közt szánó keblet és vigasztalást; ezért talál részvevőket kínaiban, és részvevőket örömeiben, ha búja széllyeloszolván, a' felette tisztuló égre szemét bánat könnyei nélkül emelheti.

XII.

Roskadatlan emberiség a' szenvedésben, egyike a' szívet emelő jeleneteknek; 's még inkább akkor, ha a' csapás fejedelmi főket ostromoz.

XIII.

Mi érdeklőbb, mint az Uralkodó, ki, sorsától üldöztetve, bizodalomban áll meg népe között: 's elhagyatástól nem retteg?

Igy állott atyáink között Mária Theresia, midőn rabló kezek nyúltak koronája után.

Igy állott Első Ferencz a' napokban, midőn ősi palotájiban idegen bajnok nyugvá ki magát harczaiból.

E' miatt fűződünk ő hozzá gyermeki vonzalommal; e' miatt voltunk készen áldozatokra; e' miatt lőn örömünk a' szabadulás órájában kétszerezett.

Mert Isten nem hagyá el a' fejedelmi házat, mellyet olly hosszú időken keresztül dicsőségesé

tett vala; mellyet II Ferdinand korának vészei közt kétszer látott kiemelkedni; mellynek ment-ségére I Leopoldnak a' Kárpatokon túl támadott segítség; 's mellyet most is a' megengesztelt sors Napoleonnak előbb szövetsége, majd bukása által szerencséjébe vissza helyhetett.

XIV.

Igen is; hazafi-társaim!

A' mi rokonaink sem hullának el a' maren-gói mezőn, a' regensburgi hid' üszkei közt, 's olly sok más, búsemlékű helyeken boszútlanúl.

A' Rába partjain tett zsákmányolás, Pozsony feldúlt vidékei, 's a' Horvátországi-Part' elrab-lása torlatlan nem maradtanak.

A' mi seregeink is tapodták a' Rajna túlpárt-ját; zászlóink a' Montmartre bástyájin lobognak vala; 's vitézeink örömmriadással kísérték győze-delmes királyunkat a' Szajna felett büszkén emel-kező város utczájin keresztül; 's örömmriadással kísérték vissza megmentett honába, hogy ősi várának falai közül adjon Európának békességet,

's kössön szövetséget a' szerencsével, melly soha többé a' legvégső napig el ne hagyja.

És nem hagyja el.

Megpróbálta változékonyságát a' férfikor erejében élön; de kímélve közelített az országok gondjaiban őszülő főhez. Megengedé nékie, hogy a' húsz évig omlott vér' nyomait eltörülhesse; hogy népeit a' béke' feledségbe esett jótételeivel újolah megismertesse; hogy koronánkat örökösének homlokára feltűzvén, a' jövőbe nyugton pillanthasson; 's hogy megérhesse e' napot, és a' forró, szinetlen örömet, melly Felé Tirol véghatáraitól az Ajtosi bérczekig ömledez.

XV.

'S midőn ezeket mondom, lelkesülve nézek hazafitársaim hosszú során keresztül; 's nemzeti büszkeségtől hevülve kiáltom ki:

Nincs nemzet, melly királya' örömnapiját olly méltán ünnepelhesse mint a' Magyar.

XVI.

Hazámfijai! nem az nekünk a' király, a' mi sok más népeknek.

Mi egy ezred óta bírunk polgári alkotványt, millyért az európai nagy népek még most is kínos vonaglásban küzdenek; 's királyunk ezen polgári alkotványnak egyik elengedhetetlen, egészítő része.

Őseink az ország egyetemi érdekeit, 's a' jogokat, miket egyes polgár sem bírni sem gyakorolni közsérelem nélkül nem képes, a' koronában megtestesítették; 's e' koronát tették fel a' választott főre, hogy legyen az alkotványi közszabadság fenntartásának képviselője. Szentnek nevezék a' koronát, mert a' legszentebbnek gondolatát köték hozzája: gondolatát a' szabad nemzet egy testbe foglalásának; gondolatát az egyesült néperőnek, melly ne csak idegen bitorló, de egyes honfiak féketlensége 's hatalomvágya ellen is bonthatatlan gátat emeljen.

Nem következett e' szentnek tartaniok, erős kapcsolattal magokhoz szorítaniok a' személyt is, kire koronájokkal együtt a' gondolatot is általruházták?

Nem következett e', hogy Magyar, e' korona 's az azt viselő fő nélkül, alkotványát ne képzelhesse?

XVII.

Ime, ez nekünk a' király.

Ezt értjük mi a' magas név alatt. És ezt kell értenünk; mert ki nem mondhatjuk visszemlékezés nélkül a' bomolhatatlan esküre, mellyet AZ, ki e' névvel dicsőítve van, első hozzánk léptével ég és föld hallattára zengett el; ki nem mondhatjuk visszemlékezés nélkül a' nemzeti egység és szabadság felségére, mellynek megmaradásaért Isten előtt az eskü tétetett.

XVIII.

Ezen idea tellyes értelme sugárzik ma is minden szemből; ezen ideában hódolunk a' negyven év előtt megkoronázott homloknak; ezen ideában ünnepeljük e' nagy napot: nem a' hízelkedés' alázatával; de azon magasított érzelemmel, melly nemzetet olly fejedelemhez köt, ki nékie a' legbecsesb, legféltőbb kincs oltalmáról tett kötelező fogadást, 's fogadását hűven megtartotta.

XIX.

És tekintsünk a' negyven évre vissza ,
 miknek telyesedését ma szenteljük ; 's igazságta-
 lanok leszünk a' végzet iránt, ha tagadjuk , hogy
 ez idő alatt régibb ború után tiszta napokat
 nyertünk ; szabadságunk terjedettebb 's erősb lőn ;
 nemzeti érzelmünk nemesedett ; 's kilátásaink a'
 jövőre magasb pontot vőnek.

XX.

Nem lebbentem fel a' fátyolt , melly amaz
 előre ment tíz esztendőn fekszik : Isten velünk
 volt mindég ; 's jó következés nélkül azok sem
 folytak el.

Akkor fejlett ki a' lelkiisméret szabadságá-
 nak becses plántája ; akkor értek , a' jobbágy nép
 feloldatásával , régi törvényeink betöltést ; akkor
 tanúltuk meg közrendület után , hogy nyelvünk-
 ben nem csupán más nyelvektől különböző han-
 gokat bírnak , de erőt , melly lételünket egyedül
 tartja fel.

Borúlt ősszel vettetett a' mag, hogy a' tavasz szép egében virágozzék ki.

'S íme most a' vallási különzések a' törekedő' pályáját többé el nem zárják; alkotványi jogait egy fél sem siratja; szabadon zeng a' nemzeti nyelv hangja megyéken 's az ország gyűlésén; mező nyílt az írónak, hogy nyert koszorújáról a' haza fénye sugározzék vissza.

XXI.

Úgy vagyon, hazafiak!

A' műveltség és törvényen alapuló szabadság legfőbb, legszebb pontja az, mire Első Ferencznek atyai karján feljutni sietünk.

'S Isten a' jó fejedelem' hű népét áldás nélkül hagyni nem fogja.

XXII.

Szorgalmas földművelők gyűlnek majd pusztaságainkra; helységeink lakóji nevedednek; Pest' emelkedő palotái szaporodni 's ragyogni nem szűnnek; gazdagainknak könnyűvé tétetik az út,

mellyen egyesített erővel jót, szépet és nagyot létre hozzanak; 's a' Magyar, ki negyven év előtt a' pesti utczákon elhagyatott idegenként tévelygett, önérzéssel emeli fejét, 's gyermekét és unokájit szent emlékek alá fogja vezetni, miket a' nemzeti nagyság a' mult és jelen kor' érdeme-seinek tisztelő hálával állítand.

Még egyszer mondom: Isten a' jó fejedelem' hű népét áldás nélkül hagyni nem fogja.

XXIII.

De a' jó fejedelem' hű népe hűve magának és hazájának, őseinek és gyermekeinek is.

'S csak Az tarthat számot áldásra, ki hűségét szeghetetlen őrizte meg.

XXIV.

Mi meg fogjuk őrizni, hazafiak!

Mi olthatatlan szerelemmel fogunk lángolni királyunkért és hazánkért; mindkettőt a' polgári alkotvány nevében válni nem tudó kapcsolattal egyesítvén.

Mi olthatatlan szerelemmel fogunk függeni
 őseink emlékezetén, 's gyermekeink boldogságán,
 hogy Azoktól alkotott jogainkat Ezeknek csonkí-
 tás nélkül adhassuk által.

XXV.

És ezért telyes kegyelemmel terül el az is-
 teni kéz felettünk.

Mert míg Europa' terjedtségében népek és
 országok bizonytalan küzdés közt forranak; míg
 a' Tájo torkolatai körül, a' Rajna két partján,
 's a' régi Hellasz omladékai közt időről időre
 polgári vér csordúl; míg túl a' tengeren a' ha-
 talmas szigetet politikai rengések rázogatóják, 's
 a' Karpatok megett egy bajnoknép remény nélkül
 elsüllyedett: mi amazokhoz képest parányi szen-
 vedés után nyugalomban lakjuk földünket; 's ha
 csillogó bőség ülén nem élünk is, ha nem ragyog-
 hatunk is a' legnagyobbakkal egy sorban: nem
 is tekintünk szorongó gonddal a' jövőbe; nem
 remegünk pillantatonként elveszteni mindent,
 a' mi kedvost a' sors bírunk engedett . . . A'

miért legyen dicsőség Istennek, áldás a' koronás főnek, 's hervadatlan virágzat a' szabadság szép alkotványának!

Ezt mondtam —

És a' legbuzgóbb imádság' reszkető hangján mondja utánam minden száj, melly magyar érzelmekkel tölt szívet tolmácsol!

HŐS.

Cseke, Octob. 7dikén, 1833.

Védni menj el engem és hazád'!
 Hősnek a' hölgy mond és kardot ad;
 Győzve térj meg,
 Búcsut így sohajta,
 'S véled e' kard,
 'S ellen' vére rajta!

Hős elindul, lángban kebele,
 'S fölpirul rá bús harcz reggele;
 Vág, de sebjén
 Omlik drága vére;
 Győz, de halva
 Hull vert ellenére.

Mécsvilágnál gyöngé hölgy mit vár?
 Nap megy és jön, ő nem vissza már!
 Karddal együtt,
 Mellyet fog kezébe',
 Csöndes estvén
 Néma sír földé be.

Hős , aludjál ! dombod' hantja zöld ,
 Könnyel ázva nyugtát honni föld ;
 Érted áldást
 Hű kebel sohajta ;
 Véled a' kard ,'
 'S ellen' vére rajta .

TARTALOM.

Rézmetszetek.

1. Palikárok	V.
2. Korinna	VII.
3. Nápoly.	IX.
4. Claudia.	XI.
5. Eliza.	XIII.
6. Mária.	XV.

Néparczok.	1
Szólótő és munkás.	26
Pesten és körüle hárman.	27
Berakott ablak.	65
Clelia.	104
Davy.	105
Theon.	142
Szín-teremtés	143
Kún László és Mandula.	147
Szép Terka.	177
Hitszegő.	180
Ágnes.	190
Átok.	196
Berkemhez.	226
Költő.	227

Férj.	234
Rózsa.	235
Patak.	236
Nefelejts.	237
Madárka.	238
Szivem.	240
Pírulás.	241
Alkony.	244
Adéle.	245
Puskaporos szövethkezés	247
Ablakomnál.	258
Keresztes-mező.	261
Házám.	262
Fohász.	263
Intés	266
Első Ferencz,	267
Hős	287

